

T.C. İNKILAP TARİHİ

ve ATATÜRKÇÜLÜK

Mustafa Kemal Atatürk'ün Hayatı

Mustafa Kemal Atatürk 1881 yılında Selanik'te doğdu. Babası **Ali Rıza Efendi**, annesi **Zübeyde Hanım**'dır.

Eğitim Hayatı

- **Mahalle Mektebinde** öğrenime başladı.
- Babasının isteğiyle **Şemsi Efendi Mektebi**'ne geçti.
- **Selanik Mülkiye Rüştiyesi**'ne kaydoldu.
- 1893 yılında **Askeri Rüştiye**'ye girdi. Bu okulda Matematik öğretmeni Mustafa Bey adına "**Kemal**"i ilave etti.
- 1896–1899 yıllarında **Manastır Askeri İdadisi**'ni bitirdi.
- **İstanbul'da Harp Okulunda** öğrenime başladı. 1902 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu.
- **Harp Akademisi**'ne devam etti. 11 Ocak 1905'te yüzbaşı rütbesiyle Akademi'yi tamamladı.

GÖREVLERİ

I. Dünya Savaşı Öncesi Aldığı Görevler:

- 1905–1907 yılları arasında Şam'da 5. Ordu emrinde görev yaptı.
- 1907'de Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) oldu. Manastır'a 3. Ordu'ya atandı.
- 19 Nisan 1909'da İstanbul'a giren Hareket Ordusu'nda Kurmay başkanı olarak görev aldı.
- 1910 yılında Fransa'ya gönderildi. Picardine Manevraları'na katıldı.
- 1911 yılında İstanbul'da Genel Kurmay Başkanlığı emrinde çalışmaya başladı.
- 1911 yılında İtalyanların Trablusgarp'a hücumu ile başlayan savaşta, M. Kemal bir grup arkadaşıyla birlikte Tobruk ve Derne bölgesinde görev aldı
(Tanin Gazetesi Yazarı Şerif adıyla). 22 Aralık 1911'de İtalyanlara karşı Tobruk Savaşını kazandı. 6 Mart 1912'de Derne Komutanlığına getirildi.
- Ekim 1912'de Balkan Savaşı başlayınca M. Kemal Gelibolu ve Bolayır'daki birliklerle savaşa katıldı. Dimetoka ve Edirne'nin geri alınışında büyük hizmetleri görüldü.

- 1913 yılında Sofya Ateşemiliterliğine atandı. Bu görevde iken 1914 yılında yarbaylığa yükseldi. Bu sırada I. Dünya Savaşı başlamış, Osmanlı İmparatorluğu savaşa girmek zorunda kalmıştı.

I.Dünya Savaşı'da Aldığı Görevler:

- **Çanakkale Cephesi:** 1915'de 19. Tümen komutanı oldu. Arıburnu'nda İtilaf Devletlerini durdurdu. Haziran'da albaylığa yükseltildi. Anafartalar Muharebesi'ni kazandı. Anafartalar Grup Komutanı oldu.(Anafartalar Kahramanı)
- **Kafkas Cephesi:** 1916'da 16.kolordu komutanı oldu. Mirlivalığa yükseltildi. Muş ve Bitlis'i Ruslardan geri aldı. 1917'de 2.Ordu Komutanlığına vekaleten, daha sonra asaleten atandı.
- **Suriye-Filistin Cephesi:** 1917'de 7.Ordu komutanlığına atandı. Bu görevde iken memleket ve ordunun durumu hakkında bir rapor yazdı. Ekim 1917'de İstanbul'a geldi 15 Aralık 1917'de veliaht Vahdettin ile Almanya gezisine çıktı.
- 30 Haziran 1918'de tedavi için Viyana Karslbard'a gitti.
- Mondros'tan sonra 31 Ekim 1918'de Yıldırım Orduları Komutanlığı'na atandı ve Adana'ya gitti. Bu ordu lağvedilince İstanbul'a çağrıldı.
- Bu ordunun kaldırılması üzerine 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelip Harbiye Nezareti'nde göreve başladı. 13 Kasım 1918'de İtilaf donanmalarının İstanbul'a girdiğini gören Mustafa Kemal, yanında bulunanlara, "**Geldikleri gibi giderler.**" demiştir.
- 1 Kasım 1918 ile 21 Aralık 1918 tarihleri arasında İstanbul'da Ali Fethi Bey (Okyar) ile birlikte **Minber** adlı günlük siyasi gazete yayınladı.
- Mustafa Kemal Hatay sorunu konusunda **Asım Us** mahlasıyla **Kurun (Vakit)** gazetesinde 5 makale yazmıştır.
- Mondros Mütarekesi'nden sonra İtilaf Devletleri'nin Osmanlı ordularını işgale başlamaları üzerine; M. Kemal 9. Ordu Müfettişi olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı.

Kurtuluş Savaşı'ndaki Görevleri(1918-1922)

9. Ordu Müfettişi Olarak Yaptıkları:

M. Kemal, Karadeniz Bölgesi'nde meydana gelen Türk-Pontus sorununu çözmek için bölgeye 9. Ordu Müfettişliği göreviyle gönderilmiştir.

Samsun Raporu: M. Kemal Samsun'da Samsun Raporu olarak bilinen belgeyi hazırlayıp İstanbul Hükümetine göndermiştir. Bu raporda Pontus Rumlarının amaçları ve yaptıkları yer almıştır.

Havza Genelgesi: M. Kemal 28 Mayıs 1919'da yörenin ileri gelenleriyle görüşme yaptıktan sonra Havza Genelgesi yayımlanmıştır. M. Kemal, Havza'dan sonra İstanbul'a ilk kez çağrıldı.

Amasya Genelgesi: M. Kemal arkadaşları Rauf Bey, Refet Paşa ve Ali Fuat Paşa tarafından hazırlanan belge bölgedeki vali ve komutanlara gönderildi. Bu belgeyi Erzurum'da bulunan Kazım Karabekir ve Konya'da bulunan Cemal Paşa'da telgraf ile onaylamıştır. İstanbul Hükümeti tarafından görevinden alınca askerlikten istifa etti.

Sivil Olarak Yaptıkları: M. Kemal, 7-8 Temmuz 1919'dan 5 Ağustos 1921 tarihine kadar sivil bir insandır. Bu süre zarfında;

Erzurum Kongresi: (23 Temmuz-7 Ağustos): M. Kemal ve Rauf Bey Erzurum Kongresi'ne Erzurum delegesi olarak katılmıştır. Kongre sonunda belirlenen Temsil Heyeti'nin başkanı olmuştur.

Sivas Kongresi: (4-11 Eylül 1919): M. Kemal, doğu illeri temsilcisi olarak kongreye katılmıştır. Tüm yurdu temsil eden Temsil Heyeti Başkanlığı ile Milli Mücadelenin lideri haline geldi.

Amasya Görüşmeleri: (20-22 Ekim 1919): Sivas Kongresi sonrası istifa eden Damat Ferit Hükümeti yerine kurulan Ali Rıza Paşa Hükümeti temsilcisi Salih Paşa ile Amasya'da yapılan görüşmeye M. Kemal Temsil Heyeti Başkanı olarak katılmıştır.

Son Osm. Mec'de Erzurum Mebusu: 12 Ocak 1920'de toplanan Mebusan Meclisi'ne Erzurum mebusu seçilmesine rağmen katılmamıştır.

Ankara Milletvekili: Son Osmanlı Mebusan Meclisi dağıldıktan sonra 19 Mart 1920'de yayınlanan bir genelge ile yapılan seçimlerde M. Kemal, Ankara mebusu seçilmiştir.

TBMM Başkanı: 23 Nisan 1920'de TBMM açıldıktan sonra ilk meclis başkanı en yaşlı üye olan Şerif Bey'dir Yapılan seçimlerde M. Kemal, Meclis başkanı seçilmiştir.

Başkomutan Olarak Yaptıkları:

M. Kemal, 5 Ağustos 1921'de Başkomutanlık Yasası ile askerlik mesleğine geri döndü. Bu görevi aldıktan sonra Sakarya Savaşı'nı kazandı. Kendisine **Gazilik** unvanı ve **Mareşallik (Müşir)** rütbesi verildi. Daha sonra Büyük Taarruzu kazandı.

Cumhurbaşkanlık:

M. Kemal 29 Ekim 1923'de Cumhuriyet'in ilanı ile aynı gün Cumhurbaşkanı seçildi. 1927, 1931 ve 1935 seçimleri ile beraber 4 defa Cumhurbaşkanı seçildi.

Mustafa Kemal yönetimindeki Türk Kurtuluş Savaşının önemli aşamaları şunlardır:

- Sarıkamış (20 Eylül 1920), Kars (30 Ekim 1920) ve Gümrü'nün (7 Kasım 1920) kurtarılışı.
- Çukurova, Antep, Maraş, Urfa savunmaları (1919- 1921)
- I. İnönü Zaferi (6 -10 Ocak 1921)
- II. İnönü Zaferi (23 Mart-1 Nisan 1921)
- Sakarya Zaferi (23 Ağustos-13 Eylül 1921)
- Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Muhaberesi ve Büyük Zafer (26 Ağustos 9 Eylül 1922)

Yazdığı Eserler

Nutuk: 15-20 Ekim 1927'de gerçekleşen CHP'nin ikinci Kongresi'nde okunmuştur. 1919 Samsun'a çıkışından 1927 yılına kadarki olaylar anlatılmıştır. Nutuk 3 aşama halinde ele alınmıştır. Birinci aşama Samsun'a çıkıştan TBMM'nin açılışına kadar, ikinci aşama TBMM hükümetleri dönemi, üçüncü aşama 29 Ekim 1923-1927 tarihleri arasında kapsayan Cumhuriyet Dönemidir

Karslbard Hatıraları:M. Kemal Aralık 1917’de veliaht Vahdettin ile beraber Almanya’ya resmi bir ziyarette bulunmuştur. Dönüşte hastalanan M. Kemal, Viyana’daki Karslbard’a gelmiştir. Tedavi görürken yazdığı hatıralardır.

Arıburnu Muharebeleri Raporu: Harp Nezaretinin İsteğiyle hazırladığı rapordur.

Geometri Kitabı: 1936-1937 yılları arasında Dolmabahçe Sarayı’nda yazdığı kitaptır. Arapça ve Farsça geometrik kavramlara Türkçe karşılıklar bulmuştur.

Medeni Bilgiler: Okullarda kaynak kitap olarak okutulmak amacıyla bizzat kendisi tarafından yazılan çağdaş devlet, toplum, birey konularından bahseden eserdir.

Bölüğün Muharebe Talimi: Askeri taktiklerden bahseden Almancadan çeviri bir eserdir

Takımın Muharebe Talimi: Genereal Litzmann’ın eserinin 1.bölümünün çevirisidir.

Cumalı Ordugahı: Cumalı, Makedonya da bir bölgedir. M. Kemal’in katıldığı 3. Süvari Tümenine bağlı bir süvari tugayının yaptığı eğitim ve manevralar esnasındaki gözlem, eleştiri ve notları içeren bir eserdir.

Taktik Ve Tatbikat Gezisi: Komutanın nitelikleri üzerine yazılmış bir eserdir. Ayrıca tatbikatın öneminden de bahsedilmiştir.

Mustafa Kemal’in Kurduğu Kurum ve Kuruluşlar

- Anadolu Ajansı 1920
- Çocuk Esirgeme Kurumu 1921
- Anadolu Sigorta 1924
- Devlet Demiryolları 1924
- Türkiye İş Bankası(1924)
- Ziraat Bankası, 1924’te Türk adı eklenerek devlet bankası oldu.
- Ankara (Atatürk) Orman Çiftliği 1925
- Sanayi ve Maadin Bankası 1925
- Ankara Hukuk Fakültesi 1925
- Devlet İstatistik Enstitüsü 1926
- Demir Yolları ve Limanlar Genel Müdürlüğü 1927
- Merkez Bankası 1930
- Türk Tarih Kurumu 1931

- Halkevleri 1932
- Türk Dil Kurumu 1932
- Devlet Hava Yolları 1933
- Sümerbank 1933
- Ziraat Okulları ve Yüksek Ziraat Enstitüleri 1933
- Türkiye Şeker Fabrikası 1935
- Maden Tetkik Arama 1935
- Türk Kuşu(Uçuş eğitimi için) 1935
- Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİEİ) 1935
- Ankara DTCF 1936
- Ankara Devlet Konservatuarı 1936
- Çubuk barajı 1936
- Uluslararası İzmir Fuarı 1936
- Bursa Merinos Halı Fabrikası: 2 Şubat 1938

Medeni Halı

29 Ocak 1923’te İzmir’de Latife Hanımla evlendi.

Mustafa Kemal’in ilk soy ismi **ÖZ’** dür. 21 Haziran 1934 de 2525 numaralı kanun ile 24 Kasım 1934 deki 2587 kanun numarası ile ATATÜRK soy ismi verilmiştir.

Çocukları çok seven Atatürk Afet (İnan), Sabiha (Gökçen) Fikriye, Ülkü, Nebile, Rukiye, Zehra adlı kızları ve Mustafa adlı çobanı manevi evlat edindi. Abdurrahim ve İhsan adlı çocukları himayesine aldı.

Atatürk’ün Kişilik Özellikleri

1. Vatanseverliği

M. Kemal, bir asker olarak birçok cephede vatan savunmasının en güzel örneklerini verdi. Vatanı savunmanın yüce bir görev olduğunu belirtti. Çanakkale Cephesi’nde askerlerine: “Size ben taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçen zaman içinde yerimize başka kuvvetler ve başka komutanlar gelebilir.” diyerek Türk ordusunun Çanakkale Savaşlarındaki başarısının nasıl gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Sakarya Meydan Savaşı’nda Mustafa Kemal askerlerine şu emri verdi: “Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sath, bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk edilemez.” Bu emrin harekete geçirdiği vatanseverlik duygusu Türk ordusuna büyük bir zafer daha kazandırdı.

2. İdealistliği

Atatürk’ün ideali; Türk milletinin çağdaş, hayat seviyesi içinde yaşayan bir millet olarak varlığını yükseltmektir. Onun ilkeleri bu ideali

gerçekleştirmeye yöneliktir. M. Kemal, 10. Yıl Nutkunda, az zamanda çok büyük işler yapıldığını belirtmiş, ancak bunları yeterli görmemiştir. M. Kemal, idealistliğinin bir gereği olarak şunları söylemiştir: “Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız.” Bu ideal yalnızca Atatürk’ün değil, aynı zamanda Türk milletinin de idealidir.

3.Hakikati (Gerçeği) Arama Gücü

M. Kemal, gerçekçi bir insandı. Gerek dış politikada gerek iç politikada hiç hayalci olmamış, milleti gerçekleşmesi mümkün olmayan emeller peşinde koşturmamıştır. “Bizim; akıl, mantık, zeka ile hareket etmemiz en büyük özelliğimizdir.” sözü bu özelliğine en güzel örnektir.

4. Çok Cepheliliği (Yönlülüğü)

M. Kemal, üstün bir komutan eşsiz bir devlet adamıdır. Birçok alanda ortaya koyduğu görüşleriyle milleti aydınlatmış; kalkınmanın, gelişmenin ve çağdaşlaşmanın yollarını göstermiştir. M. Kemal, hem fikir hem de hareket adamıdır. Askerlik, tarih, eğitim, sanat ve ekonomi alanlarında görüşlerini açıklamakla kalmamış aynı zamanda uygulamıştır. M. Kemal, bu özelliklerinin yanında kendine güveni, göreve bağlılığı, çabuk ve doğru karar verme gücü ile de çok cepheli bir önderdir.

5. Gurura ve Ümitsizliğe Yer Vermemesi

M. Kemal, gerçekleştirdiği büyük ve küçük bütün işlerinden sonra gurura veya kibre kapılmamıştır. Kendisine farklı davranılmasından hoşlanmazdı. M. Kemal, hayatı boyunca yapacağı bütün işlerde şu şekilde düşünürdü: “Ben bir işte nasıl muvaffak olacağımı düşünmem. O işe neler engel diye düşünürüm. Engelleri kaldırdım mı iş kendi kendine yürür.” Çanakkale Savaşları sırasında cephanesi olmayan asker karşısında süngü tak emrini vermesi onun zor durumlarda bile ümitsizliğe düşmediğini göstermektedir.

6. İleri Görüşlülüğü

M. Kemal, olayların gelişimini sezgileriyle değerlendirerek sonucunda neler olabileceğini isabetli bir şekilde tespit ederdi. Onun ileri

görüşlülüğünü gösteren pek çok örnek vardır. “Yolunda yürüyen bir yolcunun yalnız ufku görmesi yetmez. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi gereklidir.” sözü bu özelliğini gösterir. Çanakkale Savaşlarında düşmanın nereden çıkarma yapacağını tahmin etmesi, II. Dünya Savaşı’nın çıkacağı 1932’de bir yurt gezisinde “Kırk asırlık Türk yurdu, düşman elinde bırakılamaz.” diyerek ilerde Hatay’ın ana vatana katılacağını belirtmesi onun bu özelliğini en iyi şekilde ortaya koymaktadır.

7. Yöneticiliği

M. Kemal, üstün nitelikli ve çok yönlü bir yöneticiydi. Bu özelliğini cephede, mecliste ve cumhurbaşkanlığı makamında bütün yönleriyle ortaya koymuştur. Atatürk’ün yöneticilik özelliklerinden biri, yeri ve zamanında en doğru kararı alması ve bunu taviz vermeden uygulamasıdır. Onun başarısının sırrı bu özelliğinde yatmaktadır. Yapacağı işlerde ani kararlar vererek değil, uzun uzun iyice düşündükten sonra ve sırası geldikçe uygulama safhasına koyarak başarılı olmasını bilmiştir. “Bir işi zamansız yapmak o işi bozmak, başarısızlığa uğratmaktır. Her şey sırasında ve zamanında yapılmalıdır.” diyerek yöneticilikte nasıl başarılı olunacağını göstermiştir.

8. Eğitimciliği

M. Kemal, “Cumhurbaşkanı olmasaydınız ne olmak isterdiniz?” sorusuna “Milli Eğitim Bakanı olarak milli kültürü yükseltmeye çalışmak en büyük emelimdi.” karşılığını vermiştir. M. Kemal, büyük bir eğitimci ve ebedi **Baş Öğretmen**’dir. Yeryüzünde onun gibi yazı tahtası başında millete ders veren başka bir devlet adamı yoktur.

9.Sanatseverliği

M. Kemal, Türk toplumunun yüksek bir sanat yeteneğine sahip olduğuna inanıyordu. M. Kemal döneminde, sanatçı yetiştiren okullar açıldı. Avrupa’ya öğrenci gönderildi (**Türk Beşleri**) M. Kemal, her fırsatta sanatçıları ve sanat eserlerini takdir ederdi. Bu konulardaki sözlerinden bazıları şunlardır: “Yüksek bir insan toplumu olan Türk milletinin tarihi bu özelliği de güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir.” Hepiniz milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz; hafta cumhurbaşkanı olabilirsiniz, fakat sanatkar olamazsınız.” sanatseverliğini vurgulamaktadır.

10. İnsan ve Millet Sevgisi

M. Kemal, bütün davranışlarıyla her şeyden önce, kendi milletine karşı olan sorumluluğunu ortaya koymuştur. Türk milletinin şerefi ve hakları söz konusu olduğunda, bunların korunmasını görevlerin en kutsalı saymıştır. Şu sözleri insan sevgisi hakkındaki düşüncelerini çok güzel açıklamaktadır: “En uzakta zannettiğimiz bir olayın bize bir gün etki etmeyeceğini bilemeyiz. Bunun için insanlığın hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir organı saymalı gerekir. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün organlar etkilenir.”

Vefatı

Mustafa Kemal ATATÜRK, 10 Kasım 1938 de İstanbul’da Dolmabahçe Sarayı’nda vefat etmiştir. 19 Kasım 1938’de **Şerafettin Yaltkaya** tarafından cenaze namazı kılındı. Cenazesi 19 Kasım 1938 günü **Yavuz** zırlısı ile İzmit’e oradan da Ankara’ya uğurlandı. 21 Kasım 1938’de yapılan büyük bir cenaze töreni ile cenazesi Ankara Etnografya Müzesi’ndeki geçici kabrine konuldu. Cenazesi 10 Kasım 1953’de Anıtkabir’e getirildi. Atatürk’e yapılacak anıtmezarı için yapılan yarışmada Türk mimarları İTÜ Mimarlık Fakültesi öğretim üyeleri Prof. Dr. Emin Halit Onat ve Doç. Ahmet Orhan Arda’nın projeleri anıt mezar olarak seçildi. Anıtkabir’in yapımı 1 Eylül 1953’de bitirildi. Anıtkabir, Barış Parkı ve Anıt Bloğu olmak üzere iki kısımdır. Barış Parkı’nda değişik ülkelerden getirilen 104 çeşit, 48.500 ağaç vardır. Anıt Bloğunun içinde ise Aslanlı Yol, Tören Meydanı ve Mozole vardır. İsmet İnönü’nün Lahiti 1973’de yapıya sonradan eklenmiştir.

Mirası: TTK, TDK, CHP, Manevi Çocukları, Ankara ve Bursa Belediyelerine, Makbule hanım İsmet Paşa’nın çocuklarının eğitimi için ayrılmıştır.

Atatürkçü Düşünce Sistemi

Atatürk’ün devlet hayatına, fikir hayatına, ekonomik hayata ayrıca toplumun temel kurallarına ilişkin gerçekçi fikir ve ilkelerine " Atatürkçülük " denir. Atatürkçülük akıl ve bilimin yol göstericiliğinde Türkiye’yi ve kültürünü çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarmayı amaç olarak kabul eder. Türk milletinin bugün ve gelecekte tam bağımsız olarak millet egemenliğine dayalı demokratik ve laik kurallar içinde rahat ve mutlu bir yaşam sürmesini hedefler.

Atatürkçülüğün Nitelikleri

- Bir bütündür.
- Türk milletinin ihtiyaçlarından doğmuştur.
- Temelinde milli kültürümüz ve evrensel değerler vardır.
- Akla ve bilime dayanır.

Atatürkçü Düşünce Milli Güç Unsurları

Siyasi Güç: Devletin yapısı, işleyişi, yönetimi, iç ve dış politikayla ilgilidir. Atatürk’ün düşünce sistemindeki siyasi güç kavramı, her şeyden önce **millet iradesine** dayanır.

Ekonomik Güç: Ülkenin kalkınması için yararlanılan kaynakları, insan gücünü ve uygulanan ekonomik politikaları kapsar. Milli Mücadele’nin kazanılmasından sonra İzmir’de bir iktisat kongresi düzenleyen Atatürk, askeri zaferi ekonomik zaferle güçlendirmek için çalışmalara başlamıştır. “Savaş meydanlarında kıymetli evlatlarımızın süngü ve silahlarının zaferi yeterli değildir. Bu zafer ve başarı çok büyüktür. Ancak gerçek refah ve mutluluğa sahip olabilmek için, asıl bundan sonra çalışmak gerekir. Sizin için zafer ve ilerleme sahası ekonomide, ticarettedir. Bunu anlıyorsanız, çok çalışmak zorundasınız. Aksi durumda memleketin gerçek sahibi olduğunuzu söylemeniz bile, kimseyi inandıramazsınız.”

Askeri Güç: Ülkeyi iç ve dış tehlikelere karşı korumak için oluşturulan askeri güçtür. Askeri gücümüzü Türk Silahlı Kuvvetleri oluşturur. Türk ordusu Atatürkçü düşünce sisteminin temel unsurlarındandır. Ordu, dışarıya karşı devletin varlığını temin ve gerektiğinde içeride büyük asayişsizliği ortadan kaldırır. Ordu, cumhuriyet aleyhine girişimlere karşı, devlet ve hükümetin

irade ve kuvvetini belirtir. Ordunun devlete karşı birinci görevi, en üst derecede kudret ve yeteneğe sahip olmaya çalışmaktır. Devletin büyüklük ve şerefi bununla yükselir...”

Sosyo - Kültürel Güç: Toplumun dil, din, kültür, sanat, tarih bilinci, gelenek, hukuk gibi değerlere toplumun sosyokültürel güç adı verilir. “Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kültürdür... Kültür; okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, izlenim almak, düşünmek ve zekayı terbiye etmektir. Milletimizin dehasının gelişmesi ve bu sayede layık olduğu uygarlık düzeyinde yükselişi elbette ki yüksek meslek elemanlarının yetiştirmekle ve milli kültürümüzü yükseltmek ile kabildir.”

Atatürk Biyografileri	
Eser	Yazar
Bozkurt (Mustafa Kemal in sağlığın- da yayınlanan ilk biyografik eseridir)	H.C.Armstrong
Atatürk: Modern Türkiye’nin Kurucusu	Andrew Mango
Atatürk	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
Atatürk: Bir Milletten Yeniden Uyanışı	Lord Kinross
Tek Adam	Şevket Süreyya Aydemir
Çankaya	F. Rıfkı Atay
Atatürk Ne İdi?	F. Rıfkı Atay
Babanız Atatürk	F. Rıfkı Atay
Gazi Paşa	Atilla İlhan
Hep Atatürk’ün Yanında	Salih Bozok
Ağabeyim Mustafa Kemal	Makbule Atadan
Sınıf Arkadaşım Atatürk	Ali Fuat Cebesoy
Atatürk İle Bir Ömür	Sabiha Gökçen

Bunları Biliyor musunuz?

- Atatürk’ün dünyada “Başöğretmen” sıfatlı tek lider olduğunu,
- Bir geometri kitabı yazdığını, Üçgen, açılı, dikdörtgen gibi 48 tane geometri teriminin (Türkçe) isim babasının bizzat Mustafa Kemal olduğunu.
- Norveççe’de “M. Kemal gibi düşünmek” diye bir deyim olduğunu.
- Atatürk Çiçeğinin’ adını, çiçeği bulan Wanderbit Üniversitesi profesörlerinden Doktor Kirk Landin’in koyduğunu ve bu çiçeğin tüm dünyada bu isimle üretilip satıldığını.
- Yunan başkomutanı Trikopis’in, hiçbir zorlama ve baskı olmadan her Cumhuriyet bayramında Atina’daki Türk büyükelçiliğine giderek, Atatürk’ün resminin önüne Geçtiğini ve saygı duruşunda bulunduğunu
- “Minber” adında bir gazete çıkarttığını ve 52 sayı yayımlandığını
- Kurtuluş Savaşında rütbe alan birçok kadın askerlerimizin olduğunu, Dünya tarihine geçen tek kadın üsteğmenin Türk olduğunu, Üsteğmen Kara Fatma’nın 700 erkek, 43 kadından oluşan bir müfrezenin reisliğine bizzat Atatürk tarafından atanmış olduğunu.
- Bir röportajda "Milletler Cemiyeti’ne üye olmayı düşünüyor musunuz?" diye sorulduğunda "Şartlarımızı koyarız, kabullerine bağlı. Biz üye olmak için müracaat etmeyiz, davet gelirse düşünürüz" dediğini ve bunun üzerine BM yasasının değiştirildiğini ve üyeliğe davet edilen ilk ülkenin Türkiye Cumhuriyeti olduğunu. Yunanlı lider Venizelos Yunan Türk barışına katkı sağlamak amacıyla 1936 yılın da M. Kemal’i Nobel’e aday göstermiştir.
- 1938’de, General Mc Arthur’un en zor, en problemlı, en Buhranlı döneminde, danışman, senatör ve bakanlarından Oluşan yüz yirmiden fazla kişiye; "Şu anda hiçbirinizi değil, büyük istidadi ile Mustafa Kemal’i görmek için neler vermezdim" dediğini.
- 1938’de Ata’nın ölümünde Tahran gazetesinde yayınlanan bir şiirde; "Allah bir ülkeye yardım etmek isterse onun elinden tutmak isterse başına Mustafa Kemal gibi lider getirir" denildiğini.
- UNESCO, Atatürk’ün 100. Doğum Yıldönümünü dünyada kutlama kararı almıştır.(1981)
- 1996’da Haiti Cumhurbaşkanı’nın vasiyetinde, mezar taşına yazılmasını istediği metinde; "Bütün ömrüm boyunca Mustafa Kemal Atatürk’ü anlamış ve uygulamış olmaktan dolayı mutlu oldum” yazdığını.
- 2000’de ABD Başkanı’nın milenyum mesajında; “Milenyumun hiç şüphe yoktur ki tek devlet adamı Mustafa Kemal Atatürk’tür. Çünkü o yılın değil asrın lideri olabilmeyi başarmış tek liderdir" denildiğini.
- Atatürk’ün imzasını tasarlayan **Hagop Vahram Gerçiyandır.**

Trablusgarp Savaşı (1911-1912) İtalya-Osmanlı

Sebepler:

- Birliğini geç kuran İtalya'nın (Piyemonte) sömürge ihtiyacını karşılamak istemesi
- Habeşistan yenilgisini telafi etmek istemesi
- İngiltere ve Fransa'nın İtalya'yı Almanya'dan ayırmak ve kendi sömürgelerini güvence altına almak için desteklemeleri
- Racconigi Antlaşması ile karşılıklı çıkar ilişkisi kuran Rusya'nın İtalya'yı desteklemesi
- İtalya'nın kendi halkına yaşam alanı oluşturmak istemesi
- İtalya'nın Trablusgarp'taki Hristiyan halka Osmanlı'nın baskı yaptığı iddiası
- Trablusgarp'ın İtalya'ya yakın olması
- Osmanlı'nın güçsüz olması (Teşvik)

Gelişimi:

- Osmanlı, Trablusgarp'a karadan ve denizden yardım gönderemedi. Çünkü; **Mısır** İngiltere'nin elindeydi ve donanmamız çürük durumdaydı.
- Bu nedenle bazı gönüllü Osmanlı subayları kılık ve kimlik değiştirerek Trablusgarp'a ulaşp bölge halkını örgütleyerek İtalya'nın işgaline engel oldular(Kurtuluş Savaşının provası sayılabilir.).
- Trablusgarp'a giremeyen İtalya, 12 Ada, Rodos'u işgal edip ve Çanakkale Boğazını abluka altına alır.
- Balkan savaşın çıkması ile Osmanlı savaştan ayrıldı

Komuta Kademesi

-Trablus Komutanlığı: Kurmay Albay Neşet
-Bingazi Komutanlığı: Kurmay Binbaşı Enver (Tüccar **Hamdi** takma adıyla savaşa katıldı)
-Derne Komutanlığı:Kolağası M. Kemal(**Tanin** Gazetesi Muhabiri **Şerif Bey** takma adını kullandı.)

Uşi Antlaşması (1912)

1-Osmanlı Devleti Kuzey Afrika'daki son toprak parçasını olan Trablusgarb'ı İtalya'ya verdi.

- 3 Kıtada Toprağı olma özelliğini kaybetti.
- K. Afrika'da elden çıkan son topraktır.
- K. Afrika'da ilk elden çıkan yer 1830 Cezayir'dir.

2-Trablusgarp halkı dini olarak halifelğe bağlı kalacak.

- Amaç kültürel bağın devamını sağlamaktır.
- 3-İtalya Osmanlı devletinin dış borçlarını ödemesi ve kapitülasyonları kaldırması konusunda yardımcı olacaktır.

4-12 Ada ve Rodos geçici olarak İtalya'ya verilecek

- Amaç Balkan Savaşları sırasında Yunanistan'a karşı korumaktır.

Önemi:

- Trablusgarp savaşında ilk kez uçak kullanıldı (Cephe kavramı değişti.).
- M. Kemal Paşa **ilk askeri başarısı** (Derne-Tobruk) sonucu **binbaşı** oldu
- Mustafa Kemal **ilk defa sömürgeciliğe karşı** savaştı.
- İlk Osmanlı İtalya savaşıdır.

I. Balkan Savaşı

Savaşın Nedenleri:

- Rusya'nın Balkanlarda takip ettiği Panslavizm politikası doğrultusunda Balkan Devletlerini kışkırtması
- Milliyetçilik düşüncesinin etkisi
- Osmanlı'yı Balkanlardan atmak (Haçlı Ruhu)
- Trablusgarp Savaşı esnasında, Osmanlı Devleti'nin güçsüz olduğunun anlaşılması
- Balkan Devletlerinin Osmanlı Devleti'ne karşı ittifak kurmaları
- Avrupalı devletlerin Balkan devletlerini Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtmaları
- Kiliseler Sorununun çözülmesi

Gelişimi:

- Savaş 8 Ekim 1912'de Karadağ'ın saldırması ile başladı.
  - Balkan Savaşı'nda **Karadağ, Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan** Osmanlı Devleti'ne karşı savaştılar.
  - Sırp İskodra ve Manastır'a; Yunanlılar Yanya ve Selanik'e saldırdılar. Bulgarlar Edirne, Kırklareli ve Lüleburgaz'ı alarak Çatalca'ya kadar ilerlediler. Tüm Makedonya Bulgar, Sırp ve Karadağ orduları tarafından işgal edildi.
  - Arnavutluk bağımsızlığını ilan etti (28 Kasım 1912).
- NOT:** Osmanlı Devleti'nden ayrılan en son Balkan Devleti **Arnavutluk**'tur. Böylece "**Osmanlılık**" geçerliliğini kaybeder.
- Yunanlılar Ege adalarına asker çıkarak Gökçeada ve Bozcaada dışındaki tüm adaları işgal etti.

NOT: Rauf Orbay'ın Hamidiye

Kruvazörü ile yaptığı başarılı mücadeleler "**Hamidiye Kahramanı**" unvanını aldı.

- Yaşanan bu mağlubiyetler sırasında İttihat ve Terakki Fırkası, Bab-ı Ali Baskını sonucunda hükümeti tamamen ele geçirdi (23 Ocak 1913).

NOT: Bab-ı Ali Baskını ile İttihat Terakki Fırkası Mahmut Şevket Paşa başkanlığında kurduğu hükümet ile iktidara gelir.

- Osmanlı Devleti bütün cephelerde yenilerek Çatalca'ya kadar geriledi.

Osmanlı Devleti'nin Başarısız Olma

Nedenleri:

- Ordunun siyasete karışması
- Ordunun biden fazla cephede savaşması
- Ordunun savaşa hazır olmaması ve donanmanın yetersiz olması.
- Savaştan önce askerlerin bir bölümünün terhis edilmesi
- Balkan devletlerinin ulaşım ve iletişim imkânlarını etkisiz hale getirmelerinden dolayı Osmanlı ordusunda iletişim ve ulaşım bozukluğu olması.
- Makedonya, Arnavutluk ve Hicaz(Vahabi İsyanı)'daki isyanlar

NOT: M. Kemal'in ordunun siyasete girmemesi şeklindeki görüşünün doğruluğu ispatlanmıştır

- Osmanlı Devleti, Avrupalı Devletlerin aracılığıyla ateşkes istedi ve 30 Mayıs 1913 tarihinde Londra Antlaşması'nı imzaladı.

Londra Antlaşması (30 Mayıs 1913)

- Midye-Enez çizgisinin batısındaki topraklar Balkan devletlerine bırakıldı.
- NOT:** Osmanlı Devleti, Gelibolu Yarımadası hariç, Doğu Trakya(Edirne-Kırklareli) ve Balkan topraklarının tamamını kaybetmiştir.
- Selanik, Güney Makedonya ve Girit Yunanistan'a verildi.
  - Kavala, Dedeoğlu, Edirne ve Kırklareli Bulgaristan'a verildi.
  - Orta ve Kuzey Makedonya ise Sırbistan'a verildi.
  - Ege Adalarının ve Arnavutluk'un durumu büyük devletlerin kararına bırakıldı.
- NOT:** Londra Antlaşması, II. Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine yürürlükten kalkmıştır.

II. Balkan Savaşı

Savaşın Nedeni:

- Bulgaristan'ın I. Balkan Savaşı sonucunda en büyük payı almasının ve Ege Denizine ulaşmasının diğer Balkan Devletlerini rahatsız etmesi Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve Romanya Bulgaristan'a karşı birleşmiş ve II. Balkan Savaşı başlamıştır.
- Bulgaristan'ın zor durumda olduğunu gören Enver Paşa harekete geçerek, Edirne ve Kırklareli'ni Bulgarlardan almıştır. (M, Kemal Edirne'nin kurtuluşunda görev almıştır).
- II. Balkan Savaşı sonucunda Bulgaristan'ın yenilerek barış istemesi üzerine Bükreş Antlaşması imzalandı.

Savaş Sonunda Yapılan Antlaşmalar:

Bükreş Antlaşması (10 Ağustos 1913):

Bulgaristan ile diğer Balkan devletleri arasında yapıldı.

- Bu antlaşmaya göre, Manastır, Üsküp ve Priştine Sırbistan'a, Serez, Drama ve Selanik Yunanistan'a, Güney Dobruca Romanya'ya verilmiştir.
- Bulgaristan Ege Denizi ile bağlantısını devam ettirmiştir.
- Bu antlaşmaya Balkanlarda toprağı olmadığı için Osmanlı Devleti katılmamıştır.

NOT: Bulgaristan'ın 1.Dünya Savaşına girme nedenidir.

İstanbul Antlaşması (29 Eylül 1913)

Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında imzalandı.

- Edirne, Kırklareli ve Dimetoka Osmanlı Devletinde kaldı. Kavala ve Dedeagaç Bulgaristan'a bırakıldı.
- Meriç nehri iki ülke arasında sınır kabul edildi.
- Bulgaristan'daki Türklerin azınlık hakları güvence altına alındı.

NOT: Bulgaristan'ın Ege Denizi ile bağlantısı kesilmemiştir.

NOT: Yaklaşık olarak bugünkü Türk-Bulgar sınırı çizilmiştir.

NOT: Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı öncesinde; Bulgaristan üzerinden Almanya ile kara bağlantısı kurabilmek için Dimetoka'yı Bulgaristan'a bırakmıştır.

Atina Antlaşması (14 Kasım 1913):

Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında imzalandı.

- Yunanistan'daki Türklerin hakları güvence altına alındı.
- Yanya, Girit ve Selanik Yunanistan'a bırakıldı.
- Bulgaristan'daki Türklerin azınlık hakları güvence altına alındı.

İstanbul Antlaşması (13 Mart 1914):

Osmanlı devleti ile Sırbistan arasında imzalandı.

- Osmanlı'nın Sırbistan ile sınırı olmadığı için; bu antlaşma ile yalnızca Sırbistan'da kalan Türklerin hakları güvence altına alındı.

NOT: İmzalanan bu antlaşmalarla Balkanlar'da azınlık durumuna düşen Türklerin hakları güvence altına alınmıştır.

Balkan Savaşlarının Genel Sonuçları

- Balkan savaşları sonucunda Osmanlı Devleti, tüm Makedonya, Arnavutluk, Batı Trakya ve Ege adalarını (Gökçeada ve Bozcaada hariç) kaybetti ve Balkanlardaki varlığı Doğu Trakya ile sınırlı kaldı.
- Osmanlı sınırları daralırken genel nüfusu azalır. Kaybedilen Balkan topraklarından Anadolu'ya yapılan göçlerle nüfus yoğunluğu ve Türk oranı artarken azınlık oranı düştü.
- Kaybedilen Balkan topraklarında kalan Türkler günümüze kadar süren bir sorun haline geldiler.
- Ege Adalarının elden çıkmasıyla günümüze kadar süren Karasuları (Kıta Sahahlığı) ve Hava Sahası (Fır Hattı) sorunlarına zemin hazırladı.
- Osmanlı Devleti'nin, kendisinden ayrılan küçük devletlerle bile başa çıkamayacak kadar güçsüz olduğu ortaya çıktı.
- İttihat ve Terakki Partisi savaştan sonra; orduyu, gençleştirmek ve Almanya'dan subaylar getirerek modernize etmek için harekete geçti. Bu durum Osmanlı Devleti ile Almanya'yı birbirine daha fazla yaklaştırdı. Fakat I. Dünya savaşının başlaması nedeniyle bu düşüncesi sonuçsuz kaldı.

I. DÜNYA SAVAŞI **(1914–1918)**

Genel Nedenleri:

- Sanayi İnkılâbının meydana getirmiş olduğu “sömürgecilik” hareketleri
- Fransız İhtilalinin getirmiş olduğu “milliyetçilik” akımları
- “Bloklaşma” (İttifak-İtilaf) çalışmaları
- “Silahlanma” yarışı

Özel Nedenleri:

- Almanya ve İngiltere arasındaki sömüge rekabeti.
- Fransa’nın 1871 Sedan Savaşı’nda Almanya’ya kaptırdığı Alsace-Loren kömür havzasını geri almak istemesi.
- Sömürgecilikte geç kalan İtalya’nın Akdeniz’e hâkim olmak istemesi.
- Avusturya-Macaristan’ın Çarlık Rusya ile Balkanlardaki çıkar çatışmaları (Slav-Germen çatışması).
- Rusya’nın boğazları ele geçirerek sıcak denizlere inmek istemesi.
- Avusturya-Macaristan’ın Panslavizm hareketlerini engellemek amacıyla Sırbistan Krallığını ortadan kaldırmak istemesi
- Osmanlının kaybettiği yerleri geri almak ve Turancılık’ı gerçekleştirmek istemesi.
- Avusturya-Macaristan veliahtının Sırplar tarafından öldürülmesi

Almanya ve İtalya milli birliklerini geç kurmuşlardı (1870–1871) Bundan dolayı sömürgeciliğe de geç başlamışlardı. Sömürgeciliğe başladıklarında mevcut sömürge alanları azalmıştı. Özellikle Almanya, İngiltere’nin elinde bulunan sömürge topraklarına saldırmaya başladı. Oysa İngiltere ve diğer Avrupa Devletleri sömürgelerini kaybetmek istemiyorlardı. Böylece Almanya-İngiltere rekabeti başladı.

Almanya güçlü bir devlet olarak siyasi birliğini kurduktan sonra Fransa’nın elinde bulunan Alsas-Loren bölgesine göz dikti. Yapılan savaşla kömür bakımından zengin olan bu bölgeyi Fransa’dan aldı. Bölgeyi Almanya’dan geri almak isteyen Fransa Almanya’ya karşı İngiltere ile ittifak kurmaya başladı. Böylece devletler arasında bloklaşma başladı. Balkanlarda ise milliyetçilik akımının

etkileri hüküm sürüyordu. Rusya **Panslavizm** politikası ile Balkanlarda egemenlik kurmak istiyordu. Bu durum Balkanlarda çıkarı olan Avusturya-Macaristan imparatorluğunun işine gelmiyordu. Devletlerarasındaki çıkar çatışmaları ittifak ve itilaf gruplarının doğmasına neden oldu.

İttifak Devletleri -Bağlaşma- (1883)	İtilaf Devletleri -Anlaşma- (1907)
Almanya	İngiltere
İtalya(İtilafların safına geçmiştir.)	Fransa
Avust.-Macaristan (Savaşı başlattı.)	Çarlık Rusya (Sırp-Karadağ-Romanya)
Osmanlı (Süresini uzattı.)	İtalya
Bulgaristan (İttifak en son katılan ve ilk çekilendir.)	Japonya (savaşın ilk ayrılan devletler.)
	Belçika
	ABD(Savaşı kısa sürede sonlandıran devletler.)
	Yunanistan(Savaşa en son katılan devletler.)

Savaşın Başlaması-Görünen Neden

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahtı Saraybosna’yı ziyarette gelmişti. Burada Sırp bir öğrenci tarafından öldürüldü (28 Haziran 1914). Avusturya-Macaristan bu suikastı bahane ederek Sırbistan’a savaş açtı. Rusya Sırbistan’ın yanında yer aldı. Fransızlar Rusya’yı destekledi. Almanya’da Avusturya-Macaristan imparatorluğu ile aynı grupta olduğundan Avusturya’nın yanında savaşa katıldı. Böylece savaş kısa zamanda Avrupa’ya ve tüm dünyaya yayıldı. Savaşın ilk yıllarında Almanya grubu birçok cephede başarı kazandı.

Osmanlı Devletinin Savaşın Başındaki Tutumu:

- Osmanlı Devleti Balkan savaşlarından yeni çıktığı için perişan ve yoksuldu. Bundan dolayı I. Dünya Savaşı çıktığında tarafsızlığını ilan etti.
- Boğazları kapattı.
- Kapitülasyonları tek taraflı olarak kaldırdı. (Enbüyük tepkiyi Almanya gösterdi.)
- Meclisi Mebusan dağıtıldı.
- Seferberlik ilan etti.

- Osmanlı önce İngiltere ve Fransa'ya ittifak teklif etse de Çarlık Rusya'nın tepkisinden çekindiklerinden bu isteği reddettiler.

Osmanlı Devleti'nin Almanya Yanında Savaşa Girme Nedenleri

- Osmanlı Devleti'nin siyasi yalnızlıktan kurtulmak istemesi
- Daha önce kaybettikleri toprakları geri alma düşüncesi.
- Almanların savaşı kazanacağına duyulan inanç
- İttihat ve Terakki Fırkasının Alman hayranlığı.
- Rusya'nın mağlubiyeti ile Orta Asya'da bir Turan İmparatorluğu kurulabileceği düşüncesi.
- İngiliz, Fransız ve Rus sömürgelerindeki Türk-İslam ülkelerinin istiklale ulaştırılacağı düşüncesi
- Osmanlı Devleti'nin kapitülasyonlar ve Duyun-u Umumiye borçlarından kurtulmak istemesi.

Bu nedenlerden Alman heyeti ile Enver Paşa arasında gizli bir anlaşma imzalandı (2 Ağustos 1914). Bu anlaşmaya göre Osmanlı Devleti Almanya'nın yanında savaşa katılacaktı.

Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni Yanında Savaşa Girmesini İstemesinin Nedenleri

- Cephe sayısını artırarak, savaşı geniş bir alana yayıp üzerindeki yükü hafifletme isteği.
- Halifenin dini gücünden faydalanma düşüncesi.
- Osmanlı Devleti'nin insan gücü ve hammadde kaynaklarından yararlanmak istemesi
- Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan yararlanmak istemesi
- Ortadoğu petrollerine sahip olma düşüncesi.

Akdeniz'de bulunan iki Alman gemisi (Goben-Breslaw) İngiliz donanmasının önünden kaçarak İstanbul'a geldiler ve Osmanlı Devletine sığındılar. Osmanlı Devleti bu iki gemiyi satın aldığını söyledi. Daha sonra bu iki geminin isimlerini Yavuz ve Midilli olarak değiştirdi.

Bu gemiler Enver Paşanın talimatıyla Karadeniz'e açılarak Rus limanlarını(**Odessa-Sivastopol- Batum Tuapse- Novorosyk**) topa tuttu. Böylece Osmanlı Devleti de I. Dünya Savaşına katılmış oldu (28-29 Ekim 1914).

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesinin Sonuçları

- Yeni cepheler açıldı ve savaş alanı genişledi.
- Almanya'nın üzerindeki yük hafifledi
- Osmanlı Devleti tek taraflı olarak kapitülasyonları kaldırdığını ilan etti.
- Osmanlı devleti birçok cephede birden savaşmak zorunda kaldı.
- İngiltere Kıbrıs Adası'nı topraklarına kattığını açıkladı.
- Osmanlı toprakları İtilaf Devletleri arasında yapılan gizli antlaşmalarla paylaşıldı.
- Savaşın süresi uzadı.
- Rusya yalnız ve zor durumda kaldığı için Bolşevik İhtilali başarıya ulaşmıştır.

Osmanlı Devletinin I.Dünya Savaşında Savaştığı Cepheler

I. Dünya Savaşında Osmanlı Devleti Kafkas, Kanal, Çanakkale, Filistin, Suriye, Irak, Yemen Cephelerinde İtilaf Devletlerine karşı savaştı. Romanya, Galiçya, Makedonya Cephelerinde müttefiklere yardım amacıyla savaştı.

Taarruz (Saldırı) Cephelerimiz Kafkasya Cephesi (Aralık 1914)

Osmanlı Devletinin I.Dünya Savaşına girmesinden sonra açtığı **ilk cephe**dir.

Amaç:

- Rusya'nın içindeki Türklerin de yardımıyla Rusya'yı saf dışı bırakarak Orta Asya Türklerini de içine alan Büyük Turan İmparatorluğunu gerçekleştirmek
- Azerbaycan (Bakü) petrollerine ulaşmak
- Almanya'nın yükünü azaltmak
- Hindistan'a ulaşip buradaki İngilizlerin varlığına son verme.

Gelişimi

- Enver Paşa komutasındaki 150 bin kişilik Osmanlı ordusu Doğu Anadolu'da Ruslara karşı saldırıya geçti. Osmanlı ordusu daha düşmanla karşılaşmadan salgın hastalık, açlık, soğuk gibi afetler yüzünden

Sarıkamış'ta 90 bin askerimiz şehit oldu (1915).

- Ruslar bahar aylarında saldırıya geçerek Doğu Anadolu bölgesini işgal ettiler. Ermeniler, Ruslarla birlikte hareket edince **Tehcir** (Zorunlu Göç ve İskan) yasasıyla bölgeden uzaklaştırıldılar.
- Çanakkale Cephesinin kapanmasından sonra Kafkas Cephesine 16. Kolordu Komutanı olarak atanan M. Kemal, **Çapakçur Muharebesi** ile Muş ve Bitlis'i geri aldı (1916).
- Ekim 1917'de Rusya'da çıkan Bolşevik İhtilalinden sonra 8 Aralık'ta **Erzincan Ateşkes** Antlaşması yapıldı **Brest Litowsky** Antlaşmasıyla (3 Mart 1918) I.Dünya Savaşından çekilen Rusya bu antlaşma ile daha önce aldığı Kars, Ardahan, Batum'u Osmanlı Devletine geri verdi ve işgal ettiği yerleri boşalttı

NOT: Bu cephedeki başarısızlık Turancılık idealini de beraberinde yok etmiştir.

NOT: Yenildiğimiz halde toprak kazandığımız tek cephe dir.

Kanal (Mısır-Kanal Cephesi) (1915–1916)

- Almanların isteği üzerine açılmıştır.

Amaç:

- Süveyş Kanalı'nı ele geçirerek, İngiltere'nin sömürgeleriyle bağlantısını kesmekti.
- Osmanlı'nın Mısırı geri almak istemesi

Gelişimi:

- Cemal Paşa komutasındaki kuvvetlerin, 1915 yılı başında yaptıkları taarruzlar başarılı olamadı. İngilizler, Aden ve Süveyş'ten karşı saldırıya geçerek Türk kuvvetlerini geri çekilmek zorunda bıraktı.
- Kanal cephesinin başarısız olması İngilizleri cesaretlendirmiş, Yemen-Hicaz ve Suriye-Filistin cephelerini açmışlardır.

NOT: Falih Rıfkı Atay: Zeytindağı

Savunma Cephelerimiz

Çanakkale Cephesi(1915)

(Dardanel-Centilmenler-Aydınlar)

İngiltere ve Fransa tarafından açıldı.

Amaç:

- İstanbul'u alarak, Osmanlı Devleti'ni savaş dışı bırakarak savaşı daha kısa bir sürede bitirmek
- Boğazlar yoluyla Çarlık Rusya'ya yardım etmek.
- Rus buğdayını batı ülkelerine götürmek ve ticaretini canlandırmak
- Boğazlara yerleşerek, savaşa henüz katılmamış diğer Balkan Devletleri üzerinde caydırıcı güç olmak ve bu devletlerin İttifak Devletleri yanında savaşa katılmalarını engelleyerek onları kendi yanlarına çekmek.

Gelişimi:

- İngiliz ve Fransız gemileri Çanakkale Boğazına yığınak yaptılar. 18 Mart 1915'te teknik bakımdan üstün olan Müttefik Devletleri Boğazı geçmek amacıyla hareket ettiler. Fakat **Nusrat Mayın Gemisi** Tophaneli Yüzbaşı Hakkı komutasında İngiliz donanmasına ait Irresistible ve Ocean gemileriyle, Fransız Bouvet gemilerinin batmasını sağlayan mayınları döşemiştir ve pek çok kayıplar vererek geri çekildiler.

NOT: Seyit Onbaşı (Çabuk) 215 kiloluk mermiyi tek başına kaldırarak **Ocean** gemisine isabet ettirerek adını kahraman olarak tarihe yazdırır.

NOT: Çanakkale Cephesi komutanlığını **(1.Ordu)** Liman Von Sanders ve Cevat Paşa **(18 MART Kahramanı)** yapmıştır.

- Bunun üzerine İtilaf Devletleri karadan İstanbul'a ulaşmak üzere Gelibolu'ya asker çıkardılar. İngiliz ve Fransız sömürgelerinden de birçok asker getirdiler. Tarihin en kanlı kara savaşları burada meydana geldi. Osmanlı askeri Conkbayırı, Anafartalar, Arıburnu bölgelerinde M. Kemal'in önderliğinde başarılı savunma savaşları yaparak tarihe "**Çanakkale Geçilmez**" diye yazdırdı Yarbay M. Kemal Albay oldu. (Ayrıca M. Kemal' Gümüş Liyakat madalyası kazandı 2. rütbeden Osmanlı Nişanı verildi ve Anafartalar Kahramanı olarak anıldı.)

- Önce denizden daha sonra da karadan başlattıkları bu saldırılarda başarılı olamayan itilaf devletleri 9 Ocak 1916'da Gelibolu Yarımadası'nı boşaltarak geri çekilmek zorunda kaldılar.

Conkbayırı Sözü: "Ben size taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zamanda yerimizi başka kuvvetler alabilir." M. Kemal, bu savaşlarda, durumu çabuk kavramak ve çabuk karar vermek, sorumluluktan çekinmemek gibi davranışlarıyla kendisinde büyük komutanlık nitelikleri olduğunu meydana çıkarmıştır.

Sonuçları:

- Çanakkale Cephesinde yenilgiye uğrayan İtilaf Devletleri dünyada prestij kaybettiler.
- Gelibolu Yarımadası'nın ve İstanbul'un, İtilaf Devletleri'nin eline geçmesi önledi.
- I. Dünya Savaşının uzamasına neden oldu.
- İtilaf Devletlerinin yardımı Rusya'ya ulaşmadığı için Rus ekonomisi iyice bozuldu. Rusya'da çarlık rejimi yıkılarak yerine Bolşevik rejim kuruldu ve Ruslar I. Dünya Savaşından çekildi.
- Bulgaristan, Almanya'nın (İttifak Devletlerinin) yanında savaşa katıldı.
- Çanakkale Savaşları milli mücadele ruhunun başlangıcı oldu.
- Mustafa Kemal'in bu cephede kazandığı başarılar içte ve dışta tanınmasında ve Milli Mücadelede lider olarak kabul edilmesinde etkili oldu.

NOT: Çanakkale Cephesi, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nda başarı elde ettiği tek cephedir.

NOT: İlk gizli antlaşma gündeme gelir(Boğazlar Antlaşması)

Irak-Basra Cephesi

İngilizler tarafından açıldı

Amaç:

- Abadan (İran) ve Bağdat Petrollerini ele geçirmek
- Kuzeye çıkıp Ruslara yardım etmek
- İngiltere'nin sömürge ve yollarını güvence altına almak istemesi

Gelişimi:

- Osmanlılar savaşın başlarında Kutül Amare ve Selman-ı Pak'ta İngilizleri yendiler. İngiliz Generali Townshend ve kuvvetleri kayıtsız şartsız teslim oldu. Kutül Amare'de, 5 General, 481 subay ve 13.300 civarında asker Halil Paşa tarafından esir alındı.

NOT: Kut Bayramı (İyd-i Kut) olarak kutlandı.

- İngilizlerin takviye birliklerle tekrar saldırması üzerine Osmanlılar savaşı kaybettiler. Musul, kuşatma altındayken Mondros Ateşkesi imzalandı.

NOT: I. Dünya savaşında en uzun mücadelelerin yaşandığı cephedir.

Hicaz ve Yemen Cephesi

Amaç:

- İngilizlerin Arap petrollerini el geçirmek istemesi
- Kutsal Yerleri alarak Osmanlı'nın Müslümanlar üzerindeki nüfuzunu kırmak
- Arapların bağımsız devlet kurmak istemeleri (Milliyetçilik)

Gelişimi:

- İngilizler Yemen'e asker çıkartırlar. Ayrıca Hicaz Emiri Şerif Hüseyin'e çok miktarda para yardımı yaptılar.
- Türk ordusu İngiliz ve Araplara karşı mücadele ettiyse de başarılı olamadı. İngilizler Yemen'i alarak Hicaz'a tamamen hakim oldular. Bölgedeki Arapların İngilizleri desteklemesiyle İslamcılık (**Ümmetçilik**) geçerliliğini yitirdi.
- Osmanlı devleti yenilip Mondros'la bölge boşaltıldı.(Şerif Hüseyin-Lawrence işbirliği)

NOT: En son kapanan cephedir. Medine şehri Mondros sonrası teslim olmuştur.

NOT: Medine müdafaasındaki başarısından dolayı Fahrettin Paşaya "**Çöl Kapkanı**" unvanı verilmiştir.(Ömer Fahreddin Türkkan)

Suriye-Filistin Cephesi

Amaç:

- Osmanlı'ya son darbeyi vurarak barışa zorlamak ve yeni yerler ele geçirmektir.

Gelişimi:

- Kanal cephesinde İngilizlere yenilen birliklerimiz Filistin'e sonrada Suriye'ye kadar geri çekildiler.
- M. Kemal, Halep'in kuzeyinde savunma önlemleri aldı. Mondros'la birlikte bölge boşaltıldı.

NOT: Suriye Filistin cephesi en son açılan ve en çok toprak kaybettiğimiz cephemizdir.
(Megiddo-Nablus) Muharebeleri)

NOT: 7.Ordu komutanı Mustafa Kemal'in son cephesi

Yardım Cepheleri

Galiçya, Romanya ve Makedonya Cephesi

- Osmanlı Devleti bu cephelerde **müttefiklerine yardım** etmek amacıyla savaştı.
- Çarlık Rusya'nın Karadeniz kıyılarına çıkarma yapması üzerine Osmanlı askerleri **Galiçya Cephesinde,**
- Romanya'nın Avusturya'ya savaş açması üzerine **Romanya Cephesinde,**
- Sırları desteklemek için Selanik'teki Fransız birliklerine karşı **Makedonya Cephesinde** Bulgar kuvvetlerine yardım etmek amacıyla asker göndermiştir.
- Yardım cepheleri Rusya'nın savaştan çekilmesi ile **Brest-Litowsk** anlaşmasıyla kapanmıştır.

	CEPHELER	ÖNEMİ		
TAARRUZ	KAFKAS	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Çarlık Rusya’ya karşı açıldı. ✓ Açılan ilk cephedir. ✓ Toprak kazanılan tek cephedir. ✓ “Turancılık” düşüncesi geçerliliğini kaybetmiştir. ✓ M. Kemal’in 1. Dünya Savaşında görev aldığı 2. cephedir. ✓ M. Kemal 16. Kolordu komutanı olarak görev aldı. ✓ M. Kemal’e Altınkılıç imtiyaz madalyası verildi. ✓ Almanya’nın doğudaki yükü azaldı.		
	KANAL	<ul style="list-style-type: none"> ✓ İngiltere’ye karşı açıldı. ✓ Almanya’nın batıdaki yükü azaldı.		
SAVUNMA	ÇANAKKALE	<ul style="list-style-type: none"> ✓ İngiltere ve Fransa açtı. ✓ Çarlık Rusya’ya yardım amacıyla açıldı. ✓ İlk Gizli Antlaşma gündeme geldi(Boğazlar Antlaşması). ✓ M. Kemal’in 1. Dünya Savaşında görev aldığı ilk cephedir. ✓ M. Kemal 19. Tümen Komutanı olarak Anafartalar-Arıburnu Conkbayırı - Kireçtepe’de görev aldı. Anafartalar Kahramanı olarak anılır ✓ Almanya’nın denizlerdeki yükü azaldı. ✓ Kazanılan tek cephedir.		
	IRAK-BASRA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ İngiltere tarafından açıldı. ✓ Çarlık Rusya’ya yardım amacıyla açıldı. ✓ Kutü’l Amare ve Selman-ı Pak Muharebelerini Osmanlı kazansa da cephe yenilgiyle sonuçlanır. ✓ Kutü’l Amare’de bir çok İngiliz subay ve askerinin esir alınması nedeniyle Kut Bayramı ilan edilir(Iyd-ı Kut).		M o n d r o s i l e k a p a n d ı
	SURİYE FİLİSTİN	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kanal Cephesinin devamıdır ✓ İngiltere’nin saldırısı ile açılmıştır. ✓ M. Kemal’in 1. Dünya Savaşında görev aldığı son cephedir. ✓ M. Kemal Yıldırım Orduları Grup Komutanı olarak görev aldı. ✓ En geniş toprak kaybı yaşanan cephedir.		
	HİCAZ-YEMEN	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Arapların Osmanlı’ya karşı savaşmaları ile“Ümmetçilik” anlayışı önemini kaybetmiştir. ✓ Fahrettin Paşa’ya Medine savunmasından dolayı “Çöl Kaplanı” denilir.		
YARDIM	ROMANYA	✓ Almanya	✓ Çarlık Rusya	Bu cepheler Brest Litowsky Altlaşması ile kapandı.
	GALİÇYA	✓ Avust.Mac	✓ Sırbistan	
	MAKEDONYA	✓ Bulgaristan’a yardım edildi.	✓ Romanya ile savaşıldı.	

Osmanlı Devleti'ni Paylaşmak İçin Yapılan Gizli Antlaşmalar

Osmanlı Devleti'nin I.Dünya Savaşı'na girmesi üzerine topraklarının İtilaf devletleri tarafından paylaşılması gündeme geldi. Ancak Osmanlı topraklarının paylaşılması anlaşmazlıklara neden olabileceğinden bu konuda bazı antlaşmalar yapmaya ihtiyaç duyuldu.

- **Şark meselesini** (Osmanlı ülkesini paylaşma meselesi) halletmek.
- Savaştan sonra paylaşma konusunda anlaşmazlığa düşmemek.
- **İtalya'yı** İtilaf bloğuna katmak
- **Rusya'yı** İtilaf bloğunda tutmak

NOT: İtilaf Devletlerinin zaferden emin olduğunu gösterir

Boğazlar Antlaşması (1915): İngiltere, Fransa ve Ç. Rusya arasında yapılan bu antlaşmaya göre; İstanbul, Boğazlar ve çevresi Rusya'ya verilmiştir.

Londra Antlaşması (26 Nisan 1915): İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya arasında yapılan bu antlaşmaya göre; On iki Ada, Antalya ve çevresi İtalya'ya verilmiştir.

Sykes-Picot Antlaşması (Nisan 1916): İngiltere ile Fransa arasında yapılan bu antlaşmaya göre; Adana, Suriye kıyıları ve Lübnan Fransa'ya, Musul hariç bütün Irak toprakları ise İngiltere'ye, ayrıca, Suriye'nin diğer kısımları Musul ve Ürdün'ü kapsayan İngiliz-Fransız koruması altında bir Arap Krallığı'nın kurulmasına karar verildi

NOT: Bu antlaşma şartlarını Ç. Rusya daha sonra kabul etmiştir. Ancak antlaşmadan sonradan haberdar olan İtalya tepki göstermiştir.

Petrograd Antlaşması (Mart 1916): İngiltere, Fransa ve Ç. Rusya arasında yapılan bu antlaşmaya göre; Boğazlar bölgesine ek olarak Trabzon'a kadarki Doğu Karadeniz kıyıları ile Erzurum, Van ve Bitlis şehirleri de Rusya'ya verilmiştir.

Mac-Mahon Antlaşması: İngilizlerin Mısır valisi Mc. Mahon ile Mekke Emiri Şerif Hüseyin tarafından imzalanan bu antlaşmaya göre; Ortadoğu'da bağımsız bir Arap devletinin kurulmasına karar verilmiştir.

Saint-Jean de Maurienne Antlaşması (19 Nisan 1917) : İtalya'nın Sykes-Picot Antlaşması'na tepki göstermesi üzerine İngiltere, Fransa ve İtalya arasında imzalanan bu antlaşmaya göre; Antalya'nın yanında Mersin, Konya, Aydın ve İzmir şehirleri de İtalya'ya verilmiştir.

NOT: Bu antlaşmanın kesinleşmesi görüşmelere katılmayan Ç. Rusya'nın onayına bağlanmıştır. Bu antlaşmanın yapıldığı tarihlerde Rusya'da iç karışıklıklar yaşanıyordu. Bu nedenle Rusya bu antlaşmayı onaylamadı. İngiltere ve Fransa bu durumu bahane ederek antlaşmayı yürürlüğe koymadılar. Bu durum İtalya ile iki devlet arasında anlaşmazlıklara neden oldu (İtalya, Paris barış Konferansı'nda İzmir ve çevresinin Yunanistan'a verilmesine engel olamamıştır).

Erfurt Görüşmesi: Fransa ile Rusya arasında gerçekleşen görüşmedir. Rusya'nın Tuna Nehri'ne kadar genişlemesini öngörüyordu.

Tilsit Görüşmeleri: Fransa ile Rusya arasında gerçekleşen görüşmelere göre Rusya Fransa'nın Ege adalarını almasını destekleyecekti.

Balfour Deklerasyonu: İngiltere'nin Filistin'de bir İsrail Devleti'nin kurulmasına yönelik çalışmalarını içerir.

Sonuç: 1. Dünya Savaşı sırasında İtilaf Devletleri arasında yapılan gizli antlaşmaları, Rusya'daki Bolşevikler dünya kamuoyuna duyurdular. Bu nedenle gizli antlaşmaların uygulanması zorlaştı. Rusya'nın savaştan çekilmesinden sonra paylaşım planları değişikliğe uğradı. Gizli antlaşmalara en büyük tepki Wilson İlkeleridir. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra yurdumuzda başlayan işgaller, gizli antlaşmaların uygulanmasının sonucudur. Ancak Kurtuluş Savaşının kazanılması nedeniyle uygulanamadı.

ABD'nin Savaşa Katılması

ABD savaş esnasında İtilaf Devletleri ile ticari ilişkiler içindeydi. Bazı ABD yolcu gemilerinin batırılması ve Almanya'nın ABD'ye karşı Meksika ile ittifak kurma düşüncesini içeren Dış İşleri Bakanı Zimmerman'ın Telgrafi deşifre edilince 6 Nisan 1917'de savaşa girdi.

Wilson İlkeleri (8 Ocak 1918)

ABD başkanı Wilson savaştan sonra yapılacak barışın esaslarını belirlemek amacıyla, 8 Ocak 1918 tarihinde 14 maddeden oluşan bir program yayınladı.

Maddeleri:

1. Barış antlaşmaları ve uluslararası antlaşmalar gizli değil açık olarak yapılacaktır.
  - Gizli Antlaşmaların iptali istenmiştir.
  - Amaç bloklaşmaları önlemektir
2. Karasuları dışında, savaş ve barışta tüm sularda tam bir serbestlik olacak.
3. Uluslararası bütün ekonomik engeller kaldırılacak ve eşitlik sağlanacaktır.
4. Ülkeler silahlanmayı bırakacaklar ve silahlanmanın iç güvenlik seviyesine indirilmesi konusunda birbirlerine garanti verecekler.
5. Sömürgeler üzerindeki istekler incelenecek ve bölge halkının hakları gözetilecek.
6. İşgal edilmiş Rus toprakları boşaltılacak ve Rusya'ya kendi gelişmesini sağlamak için her çeşit imkân verilecektir.
7. Belçika toprakları boşaltılacak, egemenlik haklarına dokunulmadan yeniden kurulacak.
8. Almanya, Alsas-Loren'i Fransa'ya geri verecek.
9. İtalya sınırları ulusal esaslara göre düzeltililecek.
10. Romanya, Sırbistan ve Karadağ toprakları boşaltılacak, Sırbistan'a denizden serbest bir kapı verilecek ve Balkan devletlerinin siyasal, ekonomik ve bağımsızlık haklarıyla sınırlarının dokunulmazlığı için uluslararası garantiler verilecek.
11. Denize kapısı bulunan bir Polonya devleti kurulacak.
12. Büyük ve küçük ulusların siyasi bağımsızlıklarının ve toprak bütünlüklerinin

karşılıklı güvenliğinin garanti altına alınması amacı ile milletler arası bir teşkilat kurulacak.

- M.C. tarihte kurulan ilk devletlerarası kuruluştur.
- ABD kurucu veya sonradan üye olmamıştır.
- İlk Genel Sekreteri **Sir Eric Drummond**

13. Galip devletler mağlup devletlerden toprak ve savaş tazminatı alamayacak.

14. Osmanlı'da Türklerin çoğunlukta oldukları bölgeler Türklere, azınlıkların çoğunlukta oldukları yerler azınlıklara verilecektir. Boğazlar, uluslararası garanti altında bütün devletlerin gemilerine açık olacak.

Önemi:

- Bu ilkeler 1. Dünya Savaşı'nın bitişini hızlandırmıştır (Osmanlı Devleti de bu ilkelere güvenerek Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalamıştır).
- İtilaf Devletleri ABD'nin desteğini sağlamak için bu ilkeleri kabul etmişlerdir (Fakat savaş sonucunda bu ilkeleri sulandırarak manda ve himaye fikrini ileri sürerek çıkarlarını sürdürmüşlerdir).
- Azınlıkların kendi devletlerini kurmaları yönünde onları ümitlendirmiştir.
- ABD bu ilkelerle sömürgeciliği yıkarak dünya ticaretinde söz sahibi olmayı amaçlamıştır.

Savaşın Sona Ermesi

- 1917 yılında Rusya'nın savaştan çekilmesi üzerine İttifak Devletleri İtilaf Devletlerine karşı üstünlük kurmuşlardı.
- Ancak bu durum uzun sürmedi. Amerika Birleşik Devletleri İtilaf Devletlerinin yanında savaşa girdi. (2 Nisan 1917). Amerikan birlikleri o zamana kadar hiç savaşa katılmamıştı. Almanya güçlü, dinamik olan Amerikan orduları karşısında tutunamadı. İngiliz, Fransız ve ABD birliklerinden oluşan güçlü müttefik kuvvetleri Batı Cephesinde Almanya'yı çöktürdüler. Diğer cephelerde de başarısızlıklar artmaya başlamıştı. Böylece savaşın sonunda İttifak Devletleri savaşı kaybettiklerini belirterek yenen devletlerle ateşkes anlaşmasını imzaladılar.

Devlet	İmzalanan Ateşkes Antlaşmaları	İmzalanan Barış Antlaşmaları
Bulgaristan	Selanik (29 Eylül 1918)	Nöyyi (27 Kasım 1919)
Osmanlı	Mondros (30 Ekim 1918)	Sevr (10 Ağustos 1920)
Avusturya-Macaristan	Villa Gusti (3 Kasım 1918)	Avusturya Sen Jermen (10 Eylül 1919)
		Macaristan Trianon (4 Haziran 1920)
Almanya	Rethondes (11 Kasım 1918)	Versay (28 Haziran 1919)

Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919)

Düzenleyen:

İtilaf Devletleridir.

- ABD, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya konferansa hakim olmuştur. Bu devletlerin başbakanları ve dışişleri bakanlarından oluşan **10'lar Komisyonu** kurulmuştur.
- Japonya geri planda kaldığı, İtalya da anlaşmazlık nedeniyle ayrıldı.
- Karar verme yetkisi ABD Başkanı Wilson, İngiltere Başbakanı Lloyd George ve Fransa Başbakanı Clemenceau'dan oluşan üç büyük devletin temsilcisinde kalmıştı.
- Osmanlı heyeti Eski Sadrazam Tevfik Paşa başkanlığında katılmıştır.
- Sovyet Rusya iç politika ile uğraştığından yer almamıştır.

Amaç:

- Yapılacak barış antlaşmalarının taslaklarını görüşmek

Alınan Kararlar:

- **Sevr hariç** diğer barış antlaşmalarının esasları belirlendi.
- Milletler Cemiyetinin kurulması kararı alındı. (**Cenevre**)
- İtilaf devletleri Wilson ilkelerini hiçe sayarak, toprak alımı maddesi yerine **mandacılık** yöntemi (General **Smuts** tarafından önerildi.) ile bunu etkisiz hale getirdiler.
- Gizli antlaşmalarla İtalya'ya vermeyi planladıkları İzmir ve çevresinin Yunanistan tarafından işgal edilmesini kabul ettiler.

NOT: İngiltere Sömürge yollarında güçlü bir İtalya istenmediği için güçsüz olan Yunanistan'a vermiştir. İlk görüş ayrılığıdır.

- Konferansa katılan Ermeni temsilcileri, Doğu Anadolu'da bağımsız bir Ermenistan devleti kurulması fikrini ilk kez bir uluslararası konferansta dile getirdiler.
- 1815 Viyana Kongresinin aksine milliyetçilik esas alındı.

King-Crane Komisyonu: (Haziran 1919)

Paris Barış Konferansı sırasında Türk topraklarının durumunu, Suriyelilerin ve Filistinlilerin I. Dünya Savaşı sonunda belirlenecek yeni sınırlara ilişkin görüşlerini saptamak üzere oluşturulan komisyondur. Halkın görüşlerini dinledikten sonra, Arapların büyük çoğunluğunun Suriye'nin bağımsız olmasını istediğini ve Fransız Mandasına karşı olduğunu saptadı.

Ayrıca: Paris Barış Konferansı üyelerine şu teklifleri sundu:

1. Kilikya, Ermeni mandasına bırakılacak toprakların dışında kalmalı, Anadolu'ya dahil edilmelidir.
2. Anadolu'dan ayrı, manda altında bir İstanbul Hükümeti kurulmalıdır.
3. Anadolu için ayrı bir manda düşünülmelidir.
4. Yunanlara Anadolu'da toprak verilmelidir.
5. İstanbul, Anadolu ve Ermeni hükümetleri, aynı manda altında toplanmalıdır.
6. ABD, söz konusu yerlerde manda yönetimini kabul etmelidir

Hrisantos Raporu: 1919'da Paris'te toplanan konferansta Trabzon Rum Metropolitisi Hrisantos tarafından İtilaf devletlerine sunulan rapordur. Raporda Türklerin Karadeniz'de katliam yaptığı, bölgede Rumların çoğunlukta olduğu dolayısıyla buraya bir Rum devleti kurulması gerektiği (Wilson İlkelerine göre) yalanı anlatılmıştır.

I.Dünya Savaşının Sonuçları

- Bu savaşta tanklar, kimyasal silahlar ve denizaltılar ilk kez kullanıldı.
- Milyonlarca insan öldü. Birçok şehirler yakılıp yıkıldı.
- Sivil Savunma teşkilatları kurulmaya başlandı.
- Sürekli barış sağlamak ve anlaşmazlıkları çözmek için Cemiyet-i Akvam kuruldu.

• Bazı İmparatorluklar yıkıldı.	• Yeni devletler kuruldu.
Çarlık Rusya (Romonof)	Sovyet Rusya, Litvanya, Letonya, Estonya
Avusturya-Macaristan (Habsburg)	Avusturya, Macaristan, Çekoslovakya, Yugoslavya,
Almanya (Hohenzol)	Almanya, Polonya
Osmanlı	Türkiye Irak, Suriye, Arabistan, Ürdün

- Irkçı rejimler ortaya çıktı(Faşizm, Nazizm).Cumhuriyet rejimleri ağırlık kazandı ve yenilen ülkelerde rejim değişiklikleri oldu.
- Dünya büyük bir ekonomik buhran yaşadı.
- Devletlerarasındaki dengeler bozuldu.
- Sömürgecilik, mandacılık haline dönüştü.
- Bu savaşta İngiltere, ABD ve Japonya en güçlü devletler olarak çıktı.
- Sınırların belirlenmesinde milliyet esaslarına dikkat edilmediği için savaş sonrasında azınlık problemleri ortaya çıktı.
- Sorunların çözümü sağlanamadığı için II. Dünya Savaşının çıkmasına neden oldu.

Mondros Ateşkes Anlaşması **(30 Ekim 1918)**

İmzalanma Nedenleri:

- İttifak Devletlerinin yenileceğinin anlaşılması
- Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi ile Osmanlı Devleti ve Almanya arasındaki bağlantının kesilmesi
- Trakya ve İstanbul'un, Yunanistan üzerinden yapılacak saldırılara açık hale gelmesi
- Suriye-Filistin cephelerinde İngiliz birliklerinin ilerleyişi Osmanlı Devletini zor durumda bırakmıştır
- Wilson İlkelerinde yer alan iyimser ifadeleri
- İngiltere Başbakanı Loyd George'un Osmanlı hakkındaki "Amacımız İstanbul'u almak değil barışı getirmektir." sözünün Osmanlı üzerindeki olumlu etkisi

Gelişimi:

- Savaşın yenilgi ile neticelenmesi kesinleşince İttihat ve Terakki Partisi yönetimden çekildi ve partinin ileri gelenleri gizlice yurdu terk ettiler.
- **Ahmet İzzet Paşa** başkanlığında kurulan yeni hükümet bu gelişmeleri dikkate alarak barış teklifinde bulundu. Görüşmelere Bahriye Nazırı **Rauf Bey**'in başkanlığında bir heyetin gönderilmesi kararlaştırıldı.
- Padişah bu heyetten, halifelik, saltanat ve Osmanlı hanedanının dokunulmazlığının sağlanmasını istemiş, bazı eyaletlere özerklik tanınabileceğini bildirmiştir.

Ateşkes görüşmeleri Ege'deki **Limni Adası**'nın **Mondros limanında Agememnon Zırhlısında** yapılmıştır. Bu görüşmelere İtilaf Devletlerini temsilen İngiltere'den Amiral Calthrope katılmış ve 30 Ekim 1918'de **Mondros Ateşkes Antlaşması** imzalanmıştır.

Maddeleri:

1. Çanakkale ve İstanbul Boğazındaki önemli istihkamlar İtilaf Devletlerinin denetimine geçecek.
  - Anadolu ve Trakya'nın bağlantısı kesilmiş, Osmanlı'nın toprak bütünlüğü bozulmuştur.
2. İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit eden bir durum ortaya çıkarsa herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilecekler. (7.madde)
  - İtilaf Devletleri işgallere hukukilik kazandırmıştır. İşgaller en çok 7. Maddeye dayanılarak yapıldı.

3. Vilayeti Sitte’de (Sivas, Erzurum, Van, Bitlis, Elazığ, Diyarbakır) karışıklık çıkarsa İtilaf Devletleri buraları işgal edecek (24.Madde)
  - Doğu’da bir Ermeni Devleti’nin kurulması amaçlanmıştır.
4. Osmanlı ordusu terhis edilecek, donanmasına ve silahlarına el konacak.
  - Osmanlı Devleti’ni savunmasız duruma düşürmeye, böylece işgalleri kolaylıkla gerçekleştirmeye çalışmışlardır.
5. Osmanlı, sadece iç güvenliği ve asayiş koruyacak sayıda ağır silahlar bundurmayan jandarma birlikleri bulunduracaktır.
  - Amaç işgallere karşı oluşacak direnişi önlemeye karşı kullanmaktır.
6. Bütün haberleşme istasyonları, ulaşım araç ve gereçleri İtilaf Devletlerine bırakılacak.
  - Amaç işgallerin halk tarafından duyulmasını ve halkın organize olmasını önlemektir.
7. Osmanlı Devleti’nin elindeki bütün savaş esirleri serbest bırakılacak, buna karşılık Türk esirler İtilaf Devletleri’nin denetiminde kalacaklardır.
  - Devletlerarası eşitlik ilkesine aykırıdır.
8. Brest-Litowsky Antlaşmasından sonra İran ve Kafkasya’ya giren Osmanlı birlikleri derhal geriye çekilip dağıtılacak, Anadolu dışındaki Osmanlı birlikleri ise en yakın itilaf Devletleri komutanlıklarına teslim olacaklardır.
9. Toros tünelleri ve geçitler İtilaf Devletlerinin denetimine verilecek.
10. İtilaf Devletleri bütün Osmanlı liman ve tersaneleri ile demiryollarından yararlanacak.
11. Kömür, akaryakıt ve benzeri kaynaklardan ülkenin ihtiyaçları karşılandıktan sonra geri kalanı ihraç edilmeyecek satın alma kolaylığı sağlanacaktır.
  - Amaç Osmanlı’yı sömürge durumuna düşürmektir.
12. Osmanlı Devleti, İttifak Devletleri ile tüm ilişkilerini kesecek, Alman ve Avusturya uyruklu asker ve sivil memurlar Osmanlı topraklarını terk edecektir.
  - Osmanlı Devleti’nin diplomatik ilişkilerine sınırlama getirilmiş amaç İttifak Blokunu parçalamaktır.

- Osmanlı Devleti fiilen sona erdi.
- Osmanlı Devleti, galip devletlerin hakkında vereceği karara razı olmuş ve Anadolu’nun işgalini kabullenmiştir.
- Anadolu silahsız ve savunmasız bırakılmış, düşman dilediği yeri işgal etme hakkını elde etmiştir.
- Toros Tünellerinin, telsiz, telgraf ve demiryollarının denetim altına alınması ülkenin tamamına yönelik bir işgalin başlayacağının ilk işaretidir.
- İstanbul Hükümeti Mondros’u halka kabul ettirmek amacıyla **Heyet-i Nasihatler** kuruldu. Halk arasında uzlaşma ve vatandaşlık hissi telkin edeceklerdi,

İşgallerin Başlaması

Bu antlaşmanın imzalanmasından kısa bir süre sonra İtilaf Devletleri kendi aralarında yaptıkları gizli antlaşmaları yürürlüğe koyarak işgallere başladılar.

İngiltere	Musul (İlk İşgal edilen), Urfa, Antep, Maraş(Frn.’ya bırakmıştır.), Kars, Batum, Samsun, Merzifon, İzmit, Eskişehir, Afyon
Fransa	Hatay-Dörtöl (Anadolu’da ilk işgal edilen yer.)Urfa, Antep, Maraş, Mersin ve Adana
İtalya	Antalya, Konya ve çevresi, Bodrum, Kuşadası, Fethiye ve Marmaris
Yunanistan	İzmir ve çevresi(B. Anadolu’da ilk işgal edilen yer Ayvalık’tır. (İlhak amacı taşıdığından en büyük tepki İzmir’in işgalinedir.)
Ortak İşgal	İstanbul (İşgali en uzun süren) ve Boğazlar

Anlaşmanın Önemi

MONDROS'TAN SONRA KURULAN CEMİYETLER

ZARARLI		YARARLI
AZINLIK CEMİYETLERİ	MİLLÎ VARLIĞA DÜŞMAN CEMİYETLER	DİRENİŞ-MÜDAFAA HUKUK CEMİYETLERİ
<p>1.RUM CEMİYETLERİ Etnik-i Eterva Cemiyeti: Yunanistan'a bağımsızlığını kazandırmak amacıyla kurulmuştur (Filiki Eterya 1814) Bizans'ı canlandırmayı amaçlamışlardır. Fener Rum Patrikhanesi ve Yunan Hükümetine bağlı olarak çalışmıştır. Mavri Mira Cemiyeti: Patrik vekili bu cemiyetin başkanlığını yapmıştır. Amacı "Büyük Yunanistan'ı" kurarak Bizans İmparatorluğu'nu yeniden canlandırmaktır. Alt kolları</p> <ul style="list-style-type: none"> Yunan Göçmenler Komisyonu Rum okulları ve izcilik kolları Yunan Kızılhaç örgütü, bazı Yabancı okullar Anadolu'daki Rum kiliseleri <p>En kapsamlı faaliyette bulunan azınlık cemiyetidir. Rum Pontus Cemiyeti: 1904'te Merzifon Amerikan Koleji'nde gizli kurulmuştu. Samsun'dan Batum'a kadar geniş sahada Trabzon Rum İmparatorluğu'nu tekrar kurmak amacındadır. TBMM'yi en çok uğraştıran cemiyettir. Kordos Cemiyeti: Rumlar tarafından kurulan bu cemiyetin amacı İstanbul, Trakya, Trabzon, Marmara kıyıları ve İzmir yöresinde düzeni bozup, Yunanistan'dan getirdikleri Rumları Anadolu'nun değişik yerlerine yerleştirerek Rum nüfusunu arttırmaktır. NOT: Bu cemiyetlerin ortak amacı Yunan "Megalo İdeası"nı gerçekleştirmektir</p>	<p>Kürt Teali Cemiyeti İngilizlerin yardımlarıyla İstanbul merkezli kurulan bu cemiyetin amacı Doğu Anadolu'da bağımsız Kürt Devleti kurmaktır. Kurucu Seyid Abdulkadir'dir İslam Teali Cemiyeti Ülkenin kurtuluşunun halifeye ve İslam birliğine sıkı sıkıya bağlı kalmakla mümkün olabileceğini savunmuşlardır. Hürriyet ve İtilaf Fırkası İttihat ve Terakki'ye karşı olanlar tarafından kurulmuştur. İttihatçıların devamı olarak gördükleri Milli Mücadele hareketine karşı en sert muhalefeti yapmış ve TBMM'ye karşı çıkan bazı isyanları da desteklemiştir. Düşüncelerini Peyam-ı Sabah ve Alemdar gazetelerinde dile getirdiler. İngiliz Muhipleri Cemiyeti Kurucuları İngiliz ajanı Rahip Frew ve Molla Sait'tir. Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün ancak İngiliz himayesinde sağlanacağını savunmuşlardır. Üyeleri arasında Vahdettin ve Damat Ferit vardır. (Amaçları, İngilizlerin dostluğunu kazanarak halifelik ve saltanatı kurtarmaktır. NOT: En son kapatılan milli varlığa düşman cemiyettir. Wilson İlkeleri Cemiyeti Bir grup aydın tarafından İstanbul'da kurulan bu cemiyet, kurtuluşun ancak Amerikan mandası altına girerek sağlanabileceğini savunmuşlardır. (Halide edip Adıvar) Sulh ve Selamet-i Osmanive Cemiyeti Kurtuluş'un padişah ve halifeye bağlı kalınarak gerçekleştirilebileceğini savunmuşlardır Asker-i Nigehban Cemiyeti: Askeri gözcü, bekçi anlamına gelen cemiyet, Balkan Savaşından sonra ordudan atılan yaşlı ve alaylı subaylar tarafından kurulmuştur</p>	<p>Trakya Paşaeli Cemiyeti: Trakya'nın Yunanistan'a verilmesini engellemek amacıyla Cafer Tayyar himayesinde kuruldu. (Gerekirse ayrı bir devlet kurabiliriz) Edirne ve Lüleburgaz kongrelerini düzenledi. Mavr-i Mira cemiyetine karşı kuruldular. Yeni Edirne ve Ahali Gazetelerini çıkarttılar İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti İzmir valisi Nurettin Paşa'nın gayretleri ile Moralzâde Halit Bey tarafından İzmir'de kuruldu. Bu cemiyetin amacı Rumlara(Yunan) karşı Ege Bölgesinin Türklere ait olduğunu dünya kamuoyuna duyurmak, gerekirse silahlı karşılık vermektir. İzmir'in işgalinden sonra Redd-i İlhak Cemiyeti adını alır. Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri'ni düzenlediler. Kuvay-ı Milliye Hareketi'nin başlamasında ve Batı cephesi'nin kurulmasında etkililer. İzmir'deki faaliyetlerini de işgal dolayısıyla Denizli'ye nakletmiştir. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Millive Cemiyeti Trabzon ve çevresinde Pontus Rum Devletinin kurulmasını önlemek amacıyla kuruldu. Erzurum Kongresi'ne katıldılar. İstikbal adlı gazete çıkardılar Kilikyalılar Cemiyeti: Merkezi İstanbul'da bulunan bu cemiyet Adana ve çevresini (Çukurova) işgalci Fransa ve Ermeni çetelerine karşı müdafaa etmek amacıyla kuruldu. Rıfat Menemencioglu ve Ali Fuat Paşa'nın gayretleriyle kuruldu. Pozantı Kongresi'ni düzenlediler. Sark Vilayetleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkezi İstanbul'da bulunan bu cemiyet Erzurum ve bazı doğu illerinde şubeler açtı Doğu'da Ermeni devletini engellemek için göç etmeyi yasaklar. Erzurumlu Raif Hoca ve Süleyman Nazif tarafından kuruldular Erzurum Kongresi'ni düzenlediler. Le Pays (Frn Vatan),Hadisat, Albayrak adıyla gazete çıkardılar. Milli Kongre Cemiyeti Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti üyelerince kurulmuştur. Amacı, Anadolu'daki tüm işgallerin haksızlığını basın – yayın yoluyla dünya kamuoyuna duyurmaktır Dr. Esat Işık tarafından oluşturulmuştur. Sultan Ahmet Mitingi'ni düzenlediler. Tüm cemiyetleri tek çatı altında toplama hedefi var.(Ulusal) NOT: Kuvay-ı Milliye deyimini ilk kez kullandılar. Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti M. Kemal'in desteği ile Sivas Valisinin eşi Melek Reşit Hanım'ın başkanlığında kurulan bu cemiyet, vatan savunmasında kadınların da üzerine büyük görevler düştüğünü belirterek kadınların görevlerini yerine getirmeye hazır olduklarını vurgulamıştır. Karakol Cemiyeti: İstanbul'un işgalinden sonra kurulmuştur. İlk gizli direniş grubudur. Kurucusu Kurmay Albay Kara Vasif, İstanbul'dan Anadolu'ya silâh ve cephane ile subayların kaçırılmasını sağlamış, İngiliz Muhipleri Cemiyeti gibi kuruluşların plânlarını ve faaliyetlerini Mustafa Kemal Paşa'ya haber vermiştir. Milli Müdafaa Gurubu (Mim Mim Grubu):İstihbarat işlerini yürütmüş ve İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve cephane sevk etmiştir. Vahdet-i Milliye Cemiyeti(Milli Birlik):Milli Cemiyetleri birleştirmeyi amaçlamıştır. İzmir'in işgalini protesto telgrafıyla Wilson'a bildirmişlerdir. Kars Millî İslâm Şurası : Cenûbî Garbî Kafkas Hükûmeti'ni kurdular ve Türk bayrağını milli bayrak olarak kabullendiler. Batum'da Saday-ı Millet adlı gazete yayınladılar. İlk yararlı cemiyettir. NOT: İstanbul Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Rodos ve İstanköy Adaları Müdafaa-i Hukuk-u İslamiye cemiyeti, Heyeti Milliye Teşkilatı, Balıkesir Harekatı Milliye ve Reddi İlhak Cemiyeti vb. birçok milli cemiyette kurulmuştur. Milli Cemiyetlerin Genel Özellikleri - Türk halkının Mondros Mütarekesine ilk tepkisidir. - Cemiyetlerin kuruluşunda Türkçülük (Milliyetçilik) etkilidir. - Wilson'un "Çoğunluk" ilkesine göre bölgesel faaliyet göstermişlerdir. - Kurtuluş Savaşı'nın örgütlenmesine katkıda bulunmuşlardır. - İstanbul'a karşı veya bağlı değillerdir. - Azınlıkların ve işgalcilerin çalışma ve isteklerine bir tepki olarak kendiliğinden oluşmuşlardır. - Genellikle basın-yayın yoluyla mücadele etmişlerdir (Bunun yetersizliğini gördükten sonra silahlı direnişe geçmişlerdir). - Sivas Kongresi'yle birleştirilmişlerdir(Anadolu ve Rumeli M.H.C.).</p>
<p>3.YAHUDİ CEMİYETLERİ Alvans İsrailit-Makabi Cemiyetleri Amaçları Filistin topraklarında bağımsız bir Yahudi devleti kurmaktır. NOT: Anadolu'da devlet kurmayı düşünmeyen tek azınlık cemiyetidir. NOT: Bu dönemde etkili olmadılar çünkü etkin bir nüfus bölgeleri yoktur.</p>	<p>Milli Varlığa Düşman Cemiyetlerin Genel Özellikleri -İtilaf Devletleri tarafından desteklendiler ülkenin işgalini kolaylaştırmışlardır. -İç ayaklanmalara sebep olmuş, Milli birlik ve bütünlüğü zedeleyici faaliyetlerde bulundular. - Cemiyetlerin bir kısmı saltanat ve hilafet taraftarı, bir kısmı ise manda ve himaye taraftarıdır. - Milletin öz gücüne ve bağımsızlık tutkusuna inanmamışlardır.</p>	
<p>Azınlık Cemiyetlerinin Genel Özellikleri - Bağımsız devletler kurmaya çalıştılar. - Uluslar arası kamuoyu oluşturdular. - İtilaflar tarafından desteklendiler - İşgallere zemin hazırlamışlardır. (7.madde) - Wilson'a göre hareket ettiler (Çoğunluk)</p>		
İBN-İ SİNA MTAL	VİRANŞEHİR - ŞANLIURFA	MEHMET AKTOPRAK

İzmir'in İşgali (15 Mayıs 1919)

Paris Barış Konferansında İzmir ve çevresi Yunanlılara bırakılmıştı. Yunanlılar İngilizlerin de desteğiyle 15 Mayıs 1919'da İzmir'e asker çıkardılar. Yunanlılar, işgalleri haklı göstermek ve Avrupalı devletlerin desteğini sağlamak için, Batı Anadolu'daki Hristiyanların Türkler tarafından katledildiği iddiasını öne sürmüşlerdir.

Türk kuvvetlerine işgale karşı koymama emri verildiğinden, **Hasan Tahsin'in (Hukuku Beşer Gazetesi)** yazarı dışında hiç kimse karşı koymadı. Böylece Yunanlılar kenti kolayca ele geçirdiler. Ege içlerine doğru ilerlemeye başladılar.

Yunanlıların İzmir'i işgali milli bilincin uyanmasını hızlandırıp milli heyecanı doruk noktaya ulaştırmış ve İtilaf Devletlerine karşı düzenlenen protesto ve mitinglerin de artmasını sağlamıştır.

NOT: "Yaşa Veniselos" demediği için **Albay Süleyman Fethi** öldürülür.

NOT: İzmir'in işgali, Kuvay-ı Milliye ruhunun doğmasına, halkın M. Kemal etrafında toplanmasına neden olmuştur.

Amiral Bristol Raporu(13 Ekim 1919)

İtilaf Devletleri Yunanlıların işgalini haklı göstermek ve dünya kamuoyunun tepkisini çekmemek amacıyla Türkler Batı Anadolu'da katliamlar yapıyor propagandası yapmaya başladılar.

Bu amaçla Amerikalı Amiral Bristol bir heyetle Batı Anadolu'ya gelerek incelemelerde bulundu. Amiral Bristol hazırladığı araştırma raporunda;

- Yunan işgalinin haksız, iddiaların asılsız olduğunu belirtti.
- Ayrıca Türklerin mağdur olduğunu ve Batı Anadolu'nun Türklere ait olduğunu da bildirdi.

Amiral Bristol raporu, **Milli Mücadelenin haklılığını belirten uluslar arası ilk belgedir.**

General Harboud Raporu

ABD'li General Harboud başkanlığındaki heyet Türkiye'de manda idaresi ve Ermeni meselesi ile ilgili bir rapor hazırlamak üzere Anadolu'ya geldi. Anadolu ve Kafkasya'da bir aydan fazla araştırma yapan heyet raporunda; Doğu Anadolu'daki Ermenileri tamamıyla haksız bulmuş ve Doğu Anadolu'da nüfus çoğunluğunun da Türklere ait olduğunu belirtmiştir.

MİLNE RAPORU VE MİLNE HATTI

Batı Anadolu'da başlayan Yunan işgali üzerine Kuvayı Milliye direnişe geçecek ve bu durum karşısında kendi ilerleyişlerini durdurmaya çalışan Kuvayı Milliye'den korunmak için İtilaf Devletleri'ne başvuru r. İtilaflar bu amaçla General Milne'yi görevlendirdiler. Milne Ayvalık'ın kuzeyinden başlayarak doğudaki Akmaz Dağına ve oradan güneye doğru Tatarköy, Sart ve Umurlu'ya kadar uzanan ve Selçuk hizasından Ege Denizine uzanan bir hat çizmiş ve Kuvayı Milliye'nin bu hattı geçemeyeceğini İstanbul Hükümetine bildirmiştir. Fakat Kuvayı Milliye bu Milne Hattına uymamıştır.

Bu hattın kurulma amacı Yunan birliklerinin güvenliğini sağlamaktan başka bir şey değildir. Amaç Yunanlılara zaman kazandırmak

Kuvay-ı Milliye (Milis Güçler)

Kuvayı Milliye tabirini ilk defa kullanan **Milli Kongre** cemiyetidir. Kuvayı Milliye'nin Batı Cephesi Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ile oluşturuldu. Sivas Kongresi sonunda da Ali Fuat Paşa komutan olarak atandı. Fakat 24 Ekim 1920 Gediz Taarruzunda başarısız olunca Kuvay-ı Milliye'ye son verildi. Bu birlikler düzenli orduya dönüştürüldü. Batı Cephesi iki komutanlığa bölündü Batı ve Güney Cephesleri. Batı Cephesi komutanlığına Genel Kurmay Başkanı Albay İsmet (İnönü) Bey, Güney Cephesi komutanlığına da İçişleri Bakanı Albay Refet (Bele) Bey atandı. Çerkez Ethem ve arkadaşları düzenli ordunun kurulmasına direndiler ve **isyan** ettiler. **Kuvayı Milliye'den düzenli orduya geçiş fikrinin Mimarı Hamdullah Suphi'dir.**

Kurulma Nedenleri	Özellikleri	Eksikleri
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Osmanlın devletin 1. Dünya savaşında yenilmesi ➤ Mondros ateşkes anlaşması sonrası ordunun terhis olması ve işgallerin başlaması ➤ Damat Ferit hükümetinin işgallere sessiz kalması ve halkın can-mal güvenliğini sağlayamaması ➤ İzmir'in Yunanlılarca işgali ve İzmir'de yaşanan facia ➤ Anadolu'nun savunmasız kalması ➤ Türk milletinin bağımsızlığına kavuşma arzusu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Milli mücadelede ilk silahlı direniş gücüdür ➤ İç isyanların bastırılmasında etkili oldular ➤ Düzenli ordunun kurulmasına zaman kazandırdılar ➤ Halkın örgütlenmesine katkı sağladılar ➤ Düzenli ordunun kurulmasıyla kalktı ➤ Doğu cephesinde yok	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dağınık ve düzensiz olmaları ➤ Askeri disiplinden yoksun olmaları ➤ TBMM otoritesi altına girmek istememeleri ➤ İşgalleri yavaşlatmaları fakat kesin olarak durduramamaları ➤ Kendi yöntemleri ile ceza vermeleri ➤ İhtiyaçlarını halktan zor kullanarak karşılamaları

Kuvay-ı Milliye'nin yaptığı savaş türü "**Gayr-i Nizami**"dir.

İlk kez Güney Cephesinde 19 Aralık 1918'de **Dörtöl**'de oluştu

Maraş: Sütçü İmam

Antep: Şahin Bey

Urfa: Ali Saib Ursavaş

Ödemiş: Batıda ilk olarak Yüzbaşı Tahir Bey kurmuştur.

Ayvalık: 172. Alay Yarıbay Ali Çetinkaya ve Bekir Sami Bey

NOT: Batıda Yunan işgaline karşı ilk cepheci.(İlk Kurşun savaşı)

Bergama- Soma: Kazım Özalp

Akhisar Salihli Çerkez Ethem " Kuvayı Seyyare"

İzmir: Galip hoca/ Reşad-ı Sani (Celal bayar)

Aydın -Nazilli: Yörük Ali Efe, Demirci Mehmet Efe

Bazı Kuvay-ı Milliye Liderleri

Cerkez Ethem

1919'da Meclisi Mebusan'a Saruhan Milletvekili olarak katıldı. Oradan I.TBMM'ye geçti. . 1919-1920 tarihleri arasında bir yıldan uzun bir süre Anadolu'da tek önemli vurucu güç olan **Kuvayı Seyyare**'yi kurdu ve yönetti. Düzenli ordunun kuruluşu döneminde, kayıt altına girmek istemeyerek hükümete başkaldırdıktan sonra idama mahkum oldu. Türkiye'den ayrıldıktan sonra, önce Berlin'e gitti. Daha sonra Kahire'de yaşadı ve son yıllarını Ürdün ve Lübnan'da geçirdi. 1948'de öldü.

Şahin Bey(1877-1920)

Antep'te doğdu. Asıl adı Mehmet Sait'tir. Şahan Bey olarak da bilinir. Rüştü'den ayrılıp er olarak Yemen Cephesi'ne gitti. Alayını, mahsur kaldığı Aynel Cebel Kalesi'nden kurtardığı için teğmen yapıldı. Balkan Savaşı ile I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale, Romanya ve Filistin cephelelerinde görev aldı. Mondros Ateşkes

Anlaşması'ndan sonra, Nizip Askerlik Şubesine atandı. Fransızlar Antep'i işgal edince, Kilis Kuvay-ı Milliye Komutanı olarak işgal kuvvetleriyle çarpıştı. Uzun süre, Fransızların Antep'e destek kuvvet göndermesine engel oldu. Bostancı sirtlarında Fransızları Antep'e sokmamak için kahramanca savaşırken şehit düştü

Sütçü İmam (1884-1922)

Maraşlı olup asıl adı Ali, lakabı Hacı İmam'dır. Uzunoluk Mescidinde imamlık yaparken aynı zamanda süt de sattığından "Sütçü imam" olarak da bilinmekteydi İşgalci Fransız kuvvetleri içindeki Ermeni askerlerin Müslüman kadınlara sarkıntılık etmesi üzerine çıkan olaylarda, bir Fransız askerini öldürüp şehrin dışına çıkararak Maraş'ta bağımsızlık mücadelesini başlattı. Fransızlar, Maraş'tan kovulduktan sonra şehre döndü. Belediye kaledeki topun idaresiyle görevlendirildi. Abdülmecit Efendi, TBMM tarafından halife seçilince 101 pare kutlama atışı yaparken barutun ateş alması sonucu yaralandı. 22 Kasım 1922'de öldü.

Hasan Tahsin Bey (1888-1919)

Selanik'te doğdu. Asıl adı Osman Nevres'tir. 1916 yılında "Hasan Tahsin" lakabını aldı ve bu tarihten sonra hep bu adı kullandı. Şemsi Efendi ve Feyziye okullarını bitirdi. Paris Sorbonne Üniversitesinde siyasal bilgiler öğrenimi gördü. Bu üniversiteden mezun olup olmadığı bilinmiyor. 1918 yılında İzmir'e gelip ticaretle uğraşmaya başladı. 11 Kasım 1918 tarihinde Hukuk-ı Beşer gazetesini yayımlamaya başladı. Sulh ve Selamet Cemiyetinin İzmir şubesini kurdu. Yunanlıların İzmir'e asker çıkardığı 15 Mayıs 1919 günü işgal kuvvetlerine ilk kurşunu attı ve orada şehit edildi

Köprülülü Hamdi Bey (1886 – 1920)

Makedonya'nın Köprülü kasabasında doğdu. Mülkiye Mektebini bitirdi. Edremit'te kaymakamlık yaptı. İzmir'in işgalinden sonra Burhaniye Kuvayı Milliye Komutanlığına getirildi. Anzavur İsyanı'nın bastırılmasında görev aldı. 26-27 Ocak gecesi Gelibolu Yarımadası'ndaki Akbaş Cephaneliğine baskın düzenleyerek buradaki silahları karşı kıyıya geçirmeyi başardı. 17 Şubat 1920 günü, Biga'da Kuvayı Milliye'yi yok etmek için çalışan Ahmet Anzavur'la giriştiği mücadele sırasında şehit düştü.

Yörük Ali Efe (1895-1951)

Aydın-Sultanhisar ilçesinin Kavaklı köyünde doğdu. Yunan işgali üzerine, Aydın'da ilk Kuvayı Milliye müfrezesini oluşturarak silahlı mücadeleyi başlattı. Kuvayı Milliye döneminde Menderes ve Havalisi Komutanlığını yaptı. İstiklâl Savaşı'nda, milis kuvvetleriyle, ilk defa düzenli orduya katıldı. Nazilli Cephesi'nde Yunan kuvvetleriyle kahramanca çarpıştı. Diğer efelerin, zeybeklerin Millî Mücadele'ye katılmasına öncülük etti. 23 Eylül 1951 tarihinde öldü.

Yahya Kaptan (1891-1920)

Makedonya'nın Köprülü kasabasında doğdu. Balkanlarda Bulgar komitacılarla karşı savaştı. Balkan Savaşları'nda Osmanlı Ordusuna gizli bilgiler sağladı. Teşkilâtı Mahsusa (Gizli Örgüt)'da görev aldı. I. Dünya Savaşı'nda Balkan Yarımadası ve Irak Cephesi'nde görev yaptı. Ankara'da TBMM açılınca İstanbul'da Bekir Ağa Bölüğü'ne baskın düzenleyerek

tutuklu bulunan vatansever ve aydınları kurtarıp Anadolu'ya geçmelerini sağladı. Gebze'de Kuvayı Milliye'yi oluşturarak komutanlığını üstlendi. İstanbul Hükümetinin gönderdiği kuvvetler tarafından yakalandı. Başı kesilerek şehit edildi.

İpsiz Recep (Emice)

Yelkenlisiyle Zonguldak üzerinden kömür taşımacılığı yaparken işlerinin bozulmasıyla eşkiyalığa başlamış, Kandıra civarında Müslüman halka zulmeden Rum çetelerine karşı Kuvayı Milliye saflarında başarıyla karşı koymuştur. Bir Fransız gemisini kaçırmayı başarinca Ankara hükümetince milis yüzbaşı olarak onurlandırılan İpsiz Recep, düzenli kuvvetlere katılarak Yunan ordusuna karşı savaşmıştır. Ona layık görülen istiklal madalyasını geri çevirerek "Ben madalya için değil milletim için savaştım" demiştir Atatürk kendisine **Emice** diye hitap etmiştir.

-Demirci Mehmet Efe (Isparta)

-Gaddar Pehlivan (Salihli) (Gardiyanlık yaptığı hapisnede mahkumları silahlandırarak Milli Mücadeleye dahil etmiştir.)

-Topal Osman (Giresun)

Bazı Kuvay-I Milliyeci Kadınlar

-Halide Edip (Adivar)

-Nezahet Onbaşı (Türklerin JAN DARK'I)

-Şerife Bacı(Donarak şehit oldu.)

-Fatma Seher Erden (Erzurumlu Kara Fatma, Sivas Kongresinde Mustafa Kemal ile görüştü)

-Halime Çavuş (Kocabıyık)

-Gördesli Makbule Hanım

-Tayyar Rahime

-Kılavuz Hatice

-Binbaşı Ayşe

Kurtuluş Savaşı Hazırlık Dönemi

Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı **(19 Mayıs 1919)**

Mustafa Kemal, Mondros Ateşkes Anlaşması imzalandığında Suriye'de Yıldırım Orduları Komutanıydı. İşgaller başlayınca İstanbul'a çağrıldı. Geldiği gün 13 Kasım 1918'de İtilaf Devletlerini donanmalarının İstanbul'a girdiğini gören M. Kemal, yanında bulunanlara, **"Geldikleri gibi giderler."** demiştir. M. Kemal İstanbul'da bulunduğu sırada durumu değerlendirmek amacıyla yakın silah arkadaşlarıyla sık sık görüşüyordu.

Bu Görüşmelerde Ortaya Atılan Kurtuluş Çareleri:

- 1-İngiltere mandaterliğini isteyenler
  - 2- ABD mandaterliğini isteyenler
  - 3-Bölgesel kurtuluş yöntemini savunanlar
- Ancak M. Kemal her üç düşünceye de **Tam Bağımsızlığa** aykırı olduğu için karşı çıkmıştır. Bunun sonucunda yapılacak iş milletin içine girip onun gücünü harekete geçirmektir.

- Bu sırada Samsun ve çevresinde bulunan Pontos Rum çetelerin Türklere karşı saldırıları artmıştı. İngilizler olayların önlenmesini aksi takdirde Samsun'u işgal edeceklerini bildirdiler. Bunun üzerine Mustafa Kemal **9.Ordu Müfettişliği**'ne atandı.

9. Ordu Müfettişliğinin Yetki Alanı: Merkezi Erzurum olan, Samsun, Trabzon, Kastamonu, Ankara, Sivas, Van, Bitlis ve Diyarbakır'daki mülki ve askeri amirlere emretme yetkisine sahiptir.

9. Ordu Müfettişliğinin M. Kemal'e Verilme Nedenleri:

- 1- İttihatçı olmaması
- 2-1. Dünya Savaşı'nda ordunun Almanya denetimine verilmesine karşı olması
- 3-Aldığı görevleri başarıyla tamamlaması
- 4- Vahdettin'e Almanya seyahatinde yaverlik yapması ve tanınması
- 5-İstanbul'dan uzaklaştırılmak istenmesi

9.Ordu Müfettişinin Görevi:

- 1-Görev bölgesindeki orduları terhis etmek
- 2-Asayiş ve güvenliği sağlamak
- 3-Halkın elindeki silah ve cephaneyi toplamak
- 4-Halka silah ve cephaneye dağıtan kuruluşları ortadan kaldırmak

M Kemal'in Görevi Kabul Etme Amacı:

- 1-9 Ordu Müfettişliği'nin verdiği gücü kullanarak esas düşüncelerini daha kolay ve etkili bir şekilde uygulamayı amaçlamıştır.
- 2-Milli bilinci uyandırmak
- 3-Milli birlik ve beraberliği örgütlemek
- 4-Milli Mücadele'yi başlatmak
- 5-Milli Egemenliği gerçekleştirmek (**Gizli**)

Mustafa Kemal 16 Mayıs 1919'da İstanbul'dan **Bandırma Vapuru** (Kaptanı İsmail Hakkı Durusu) ile hareket etti. 19 Mayıs 1919'da da Samsun'a çıkmıştır. Mustafa Kemal Samsun'a çıktığı an **Türk Kurtuluş Savaşını başlattı**. Mustafa Kemal Samsun'da bulunduğu sırada **Mıntıkas Oteli**'nde konakladı. **20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa ve 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa** ile haberleşmeye çalıştı. M. Kemal Samsun'da yaptığı incelemeler sonunda hazırladığı raporu İstanbul'a telgraf ile gönderdi.

Samsun Raporu: (20-22 Mayıs 1919)

- 1-Bölgede olayların Rum çeteler tarafından çıkartıldığı belirtmiştir
  - 2-İngilizlerin Samsun'u haksız yere işgal ettiğini,
  - 3-İzmir işgalinin ise kabul edilemeyeceğini
- NOT:** Milli Mücadele'nin ilk yazılı belgesidir. M. Kemal hazırladığı bu rapor nedeniyle kendini Samsun'da güvende hissetmediğinden Havza'ya geçer (25 Mayıs 1919).

Havza Genelgesi: (28 Mayıs 1919)

M. Kemal, halkı işgallere karşı uyararak, bilinçlendirmek, tepki göstermesini ve harekete geçmesini sağlamak üzere yayınladı.

Maddeleri:

- 1-Tüm yurtta İzmir'in işgalinin mitinglerle protesto edilmesi
- 2-Bu gösteriler sırasında düzenin korunmasına dikkat edilmesi ve Hristiyan halka saldırı ve düşmanlık yapılmamasına önem verilmesi
- 3-İtilaf Devletleri'nin temsilcilerine ve İstanbul Hükümeti'ne uyarı telgraflarının çekilmesi belirtilmiştir.

Havza Genelgesi'nin Önemi:

1. Milli Mücadele'nin ilk genelgesidir.
2. Bireysellikten ulusal bilince ulaşılması amaçlanmıştır.
3. Genelge amacına ulaşmış ve ülkenin her yerinde gösteriler yapılmıştır.
4. İtilaf devletlerinin şikâyeti üzerine M. Kemal ilk kez İstanbul'a geri çağırılmıştır(8 Haziran 1919).
5. Mondros Ateşkes Antlaşmasına ilk kez açıkça karşı çıkmıştır.

NOT: Havza Genelgesi'nin yayınlanmasındaki temel amaç; protesto gösterileriyle halkın kaynaşmasını sağlayıp, milli birlik ve beraberlik içinde işgallere karşı direnişe geçmesini sağlamaktır.

NOT: Havza Genelgesinden sonra (15 Haziran 1919) 9. Ordu Müfettişliğinin ismi 3. Ordu Müfettişliği olarak değiştirildi.

Amasya Genelgesi (Tamimi) **(22 Haziran 1919)**

- M. Kemal Havza'daki çalışmalarını tamamladıktan sonra Amasya'ya geçti. Burada Rauf Bey, Refet Paşa, Ali Fuat Paşa'yla görüştüktan sonra Cemal Paşa ve Kazım Karabekir'in onayı da alınarak Amasya Genelgesi'ni yayınladı. Amaç genelgeyi kişisel olmaktan çıkarıp halk üzerindeki etkisini arttırmaktır.

Maddeleri:

1. Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı tehlikededir.
  - Kurtuluş Savaşı'nın "**Gerekçesi**" açıklanmıştır.
  - Direniş Cemiyetlerinin bölgesel amaçlı kurulmalarına bir eleştiridir.
2. İstanbul Hükümeti üzerine düşen görevi yerine getirememektedir. Bu durum milletimizi yok olmuş gibi göstermektedir.
  - Kurtuluş Savaşı'nı halkın üstlenmesi için "**Gerekçe**" açıklanmıştır.
3. Milletin bağımsızlığını, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.
  - Kurtuluş Savaşı'nın "**Amaç**" ve "**Yöntem**" i açıklanmıştır.
  - İlk kez **Ulusal Egemenlik**'ten söz edilerek **İhtilal Bildirisi**'nin fikri hazırlığı sayılır.

- Yöntem yönüyle esaret altındaki milletlere örnek olduğundan **Evrensellik** kazanır.
4. Ulusun durumunu saptamak ve halkın sesini dünyaya duyurmak için her türlü etki ve denetimden bir ulusal kurulun varlığı şarttır.
- **Temsil Heyeti**'nden ilk kez söz edilir.
5. Anadolu'nun güvenli bir yeri olan Sivas'ta bir milli kongre toplanacaktır.
- Milli Mücadele'yi yerellikten ulusallığa taşımayı amaçlamıştır.
  - Sivas Kongresi'nin toplanması kararlaştırılmıştır.
6. Kongre için her ilden halkın güvenini kazanmış üç temsilci derhal yola çıkmalıdır. Her ihtimale karşı bu ulusal bir sır olarak saklanacak, gerekli görülen yerlerde yolculuk gizli tutulacaktır.
- Her ilden temsilci istenmesi ulusal iradeyi tam olarak yansıtmaya amacı taşımaktadır.
  - Halkın inancını kazanan kişilerin katılımı ile amaçlanan Milli Mücadele'ye halkın katılımını arttırmaktır.
7. Temsilciler Müdafaa-i Hukuk ve Reddi İlhak dernekleri ile belediyeler tarafından seçilecektir.
- Milli Mücadele yanlısı kuruluşlar tarafından temsilcilerin belirlenmesi ile amaçlanan ulusal kongrede Milli Birlik ve Beraberliği sağlamayı kolaylaştırmaktır.
8. Doğu illeri adına 10 Temmuz'da Erzurum'da bir kongre toplanacaktır.
  9. Askeri ve milli örgütler hiçbir şekilde dağıtılmayacak, komuta bırakılmayacak ve başkalarına verilmeyecektir.
- Mondros'a uyulmaması ve mücadeleye hazır olunması istenmiştir

Amasya Genelgesinin Önemi

- Bu genelge ulusal egemenliğe dayalı **Yeni Türk Devleti**'nin kurulması yolunda atılan ilk adımdır.
- Amasya Genelgesi, **Milli Mücadele**'nin programını teşkil etmektedir.
- Türk Kurtuluş Savaşının **Gerekçesi, Yöntemi ve Amacı** ilk kez bu genelgede belirtilmiştir.
- Kurtuluş Savaşının **“İhtilal”** (mücadele) safhası başlamıştır.
- Bu genelge ile Kurtuluş savaşı kişisellikten kurtarılıp millete mal edilmiştir.

Amasya Genelgesi sonrası İtilaf Devletleri'nin İstanbul Hükümeti'ne baskısıyla M. Kemal İstanbul'a geri çağrıldı. M. Kemal çağrıya uymadı ve görevinden alındı. Mustafa Kemal bu haberi alınca askerlik görevinden de istifa etti (8 Temmuz 1919). Böylece Erzurum Kongresine sivil, rütbesiz bir kişi olarak katıldı.

- M. Kemal Amasya Genelgesi'nden sonra **“Artık İstanbul, Anadolu'ya hakim değil, tabi olmak zorundadır.”** demiştir.

Erzurum Kongresi (23 Temmuz- 7 Ağustos 1919)

Düzenleyenler: Doğu Anadolu Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti, Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti ve Kazım Karabekir'dir.

Düzenlenme Amacı: Doğu Anadolu Bölgesi'nde bir Ermeni Devleti'nin kurulmasını engellemek, Doğu Karadeniz'deki Rum ve Gürcü saldırılarını önlemektir.

Erzurum'da Düzenlenme Nedenleri:

- 1- Mondros'tan sonra dağıtılmamış olan 15. Kolordu'nun Erzurum'da Kazım Karabekir'in komutasında olması
  - 2-İşgale uzak bir konumda olması
  - 3-İçinde Erzurum'unda yer aldığı Ermeni Devleti'nin kurulmak istenmesi
- NOT:** Erzurum'da bulunan **İngiliz Yarbay Rawlinson** kongreyi engellemek için çalıştı fakat başarılı olamadı.

- 25'i Erzurum, diğerleri Bitlis, Van, Sivas ve Trabzon'dan olmak üzere toplam 62 delege Erzurum Kongresi'ne iştirak etmiştir.
- M. Kemal ve Rauf Bey delege olmadıkları için Erzurum delegelerinden **Kazım Yurdalan ve Cevat Dursunoğlu** istifa ederek bu ikisine yer açmışlardır.
- M. Kemal, Erzurum delegesi olarak kongreye katılmış ve oy çokluğu ile başkan seçilmiştir.

M. Kemal'in Katılma Amacı:

- Erzurum Kongresi bölgesel olmasına rağmen M. Kemal katılır çünkü bölgenin desteğini alarak ulusal olan Sivas Kongresi'nde daha etkili olmak istemiştir.

Alınan Kararlar:

1. Milli sınırlar içinde vatan bir bütündür bölünemez.
- Misak-ı Milliye örnek teşkil eder.
2. Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı millet birleşerek karşı koyacaktı.
- Kurtuluş için halk desteği ve birlik çağrısıdır.
3. Vatanın bağımsızlığına İstanbul Hükümetinin gücü yetmezse, geçici bir hükümet kurulacak, bu hükümetin üyelerini milli kongre(Sivas) seçecektir. Kongre toplanmamış ise bu seçimi Temsil Kurulu yapacaktır.
- İlk defa İstanbul Hükümeti'ne alternatif bir hükümet dile getirildi.

4. Kuvayı Milliye'yi amil ve irade-i milliyeyi hâkim kılmak esastır.
  - Ulusal irade ve öz savunma vurgusu yapılmıştır.
5. Azınlıklara siyasi hâkimiyetimizi ve sosyal dengemizi bozacak haklar verilemez.
  - Islahat Fermanı ile azınlıkların elde ettikleri ayrıcalıkları ve azınlıkların toprak taleplerini yok saymaktadır.
6. Manda ve himaye kabul edilemez.
  - Tam bağımsızlık vurgusu yapılarak Mandater anlayış ilk kez reddedilir.
7. Meclis-i Mebusan derhal toplanmalı, hükümetin çalışmaları meclis denetimine verilmelidir.
  - Halk iradesine verilen önemi gösterir. Amaç hükümet çalışmalarını kontrol altına alarak İtilafların baskılarına boyun eğmesini önlemektir.
8. Sömürme amacı taşımayan devletlerin yardımları kabul edilebilir.
9. Saltanat ve Hilafet milli güçler tarafından korunacaktır.
  - Milli İradeye aykırı olsa da amaç saltanat ve hilafet yanlılarını küstürmemek ve desteklerini almaktır.

Erzurum Kongresinin Önemi:

- Erzurum Kongresi toplanma yönüyle “**Bölgesel**”, aldığı kararlar yönünden “**Ulusal**” dır.
- İlk defa milli sınırlar belirtilerek vatanın bir bütün olduğu ve parçalanamayacağı bu kongrede ilan edildi.
- İlk kez azınlıklara ayrıcalıklı haklar verilmeyeceği bu kongrede belirtilmiştir.
- M. Kemal başkanlığında D. Anadolu adına 9 kişilik Temsil Kurulu oluşturulur, mücadele millete mal edilir. Temsil Heyeti'ne gerektiğinde hükümet olarak iş görme yetkisi verilmiştir.
- Aldığı kararlar Sivas Kongresi ve Misak-ı Milli kararlarının biçimlenmesinde etkili olmuştur.
- M. Kemal “ **Tarih bu kongremizi ender ve büyük bir eser olarak kaydedecektir.**” demiştir.
- Kazım Karabekir paşa kongre delegesi olmamıştır.
- Kongre karar metni itilaflara ve Wilson'a da gönderildi.

Balıkesir Kongresi: **(26 – 30 Temmuz 1919)**

- Kongre Redd-i İlhak Cemiyeti tarafından düzenlenmiştir.
- **Hacım Muhittin** başkanlığında toplandı
- İzmir'in 15 Mayıs 1919'da Yunanlılar tarafından işgali ve işgalin Ege bölgesine yayılmaya başlaması üzerine bölgenin yurtsever halkı kurdukları Direniş Cemiyetleri ile Yunanlılara karşı koymaya başlamıştı. Bölgede bir savunma gücü oluşturmak için bu kongre düzenlendi. Kongre Yunanlılara karşı tüm güçlerin birleştirilmesi kararını aldı.
- Aynı zamanda Padişaha bağlılık bildirdi.
- Sivas Kongresine delege göndermemişlerdir.
- Erzurum Kongresi ile eş zamanlı düzenlenmiştir.

Nazilli Kongresi: (6 AĞUSTOS 1919)

Galip Hoca lakabıyla **Celal Bayar**'ın (Reşad-ı Sani) başkanlığında toplandı.

Alaşehir Kongresi (16 – 25 Ağustos 1919)

- Her yönüyle bölgesel olan bu kongreleri İzmir Reddi ilhak Cemiyeti toplamıştır.
- Kongre başkanlığını **Hacım Muhittin** yapmıştır.
- Padişaha bağlılık bildirildi.
- Bu kongrede Erzurum ve Balıkesir Kongrelerinin kararları tartışıldı.
- Bölgede sonuna kadar Yunanlılarla savaşma kararı alındı. Bunun için silahlanma ve asker alma işlemlerinin yapılması kararı alındı.
- Gerekirse İtilaf Devletlerinden yardım alınması görüşüldü.

NOT: Balıkesir ve Alaşehir Kongrelerinde Ulusal Egemenlik fikri gündeme gelmemiştir.

NOT: Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri, Sivas Kongresinin düzenlenmesini kolaylaştırmış ve Batı Cephesinin de kurulmasında etkili oldu.

Sivas Kongresi: (4–11 EYLÜL 1919)

- Sivas Kongresi, Amasya ve Erzurum kararlarını uygulamak için M. Kemal'in Amasya Genelgesi'ndeki çağrısı üzerine toplandı.
  - İstanbul hükümeti ve işgalciler, kongrenin toplanmasını engellemeye çalışmışlardır.
1. Fransız Binbaşı Bruno
  2. Harput (Elazığ) Valisi Ali Galip
  3. Ankara Valisi Muhittin kongreyi basmak ve M. Kemal'i tutuklamak için görevlendirildi.
  4. Ayrıca İtilaf Devletleri kongre toplandığı takdirde Sivas'ın işgal edileceği tehdidinde bulundu.
- Sivas Kongresi, Anadolu'dan gelen 31 delege ve Erzurum'da seçilen 9 kişilik temsil kurulunun katılımıyla 4 Eylül 1919'da toplandı ve çalışmalarına başladı.
  - Önce başkanlık seçimi yapıldı. Büyük bir çoğunluğun oyu ile M. Kemal kongre başkanı seçildi.
  - Kongreye katılanların ittihamçılıkla suçlandığı belirtilerek kongrenin, hiçbir partiyle ilişkisinin olmadığını açıklanması için delegelere yemin ettirilerek milli mücadelenin hiçbir siyasi parti adına yapılmadığı, tamamen milleti ve memleketi kurtarma amacına yönelik bir hareket olduğu belirtilmiştir.

NOT: Kongreye katılımın beklenenden az olmasının nedeni bazı bölgelerde işgal veya güvenlik nedeniyle delege seçimi yapılamaması, seçilenlerin de Sivas'a ulaşamamasıdır.

Alınan Kararlar:

1. Milli sınırlar içinde bulunan vatan bir bütündür, parçalanamaz.
2. Her türlü işgal ve müdahaleye karşı, millet kendisini müdafaa edecektir.
3. İstanbul Hükümeti, dış bir baskı karşısında memleketimizin herhangi bir parçasını terke mecbur kalırsa vatanın bağımsızlığını ve bütünlüğünü temin edecek her türlü tedbir ve karar alınmıştır.
4. Kuvay-ı Milliye'yi amil ve irade-i milliyeyi hâkim kılmak esastır.
5. Azınlıklara siyasi ve sosyal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez.
6. Manda ve himaye kabul olunamaz.
7. Meclis-i Mebusan'ın derhal toplanmalıdır.

8. Tüm cemiyetler "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" adı altında birleştirilmiştir.
9. Devletin bağımsızlığına dokunulmamak kaydıyla dış ülkelerin ekonomik, siyasi destek ve teknik yardımları kabul edilecektir.
10. Tüm yurdu temsil eden kongre tarafından bir Temsil Heyeti seçilmiştir.

Sivas Kongresi'nin Önemi:

- Toplanma şekli ve aldığı kararlar bakımından "**Ulusal**" bir kongredir.
- Bağımsızlık yolunda atılan en önemli adımdır
- Manda ve Himaye kesin olarak reddedildi
- Bütün direniş cemiyetleri birleştirilerek Milli Mücadele'nin tek merkezden yönetilmesi sağlanmış oldu.
- Temsil heyeti **Ali Fuat Paşa'yı Batı cephesine atadı** Temsil Heyeti ilk kez **yürütme** yetkisini kullanarak "**Hükümet**" gibi hareket etmiştir.
- "**Ya istiklal ya ölüm**" bu kongrede söylenmiştir.
- Manda ve himaye fikri kesin olarak reddedildi.
- Yeni meclis ve devlet kuruluncaya kadar Anadolu'daki kuruluş mücadelesini başkanlığını M. Kemal'in yaptığı Temsil Heyeti üstlendi.
- Temsil Heyetinin çalışmalarını tüm yurda duyurmak amacıyla **İrade-i Milliye** gazetesi çıkarıldı. İrade-i Milliye Fransızca, Arapça ve Türkçe olarak çıktı. M. Kemal "**Benim Gazetem**" diyor,(İlk Baş yazı İ. Hami DANIŞMEND)
- Sivas kongresi CHP'nin 1. Kongresi olarak kabul edilir.
- M. Kemal'e ilk ve sert muhalefet Sivas Kongresi'nde meydana geldi ikincisi ise Başkomutanlık yetkisi sırasında meydana geldi.
- M. Kemal 13 Kasım 1937'de Sivas'a geldiğinde "**Burada bir milletin kurtuluşunu hazırlayan kararlar alındı.**" Demiştir

Tepkiler:

İstanbul Hükümeti, M. Kemal önderliğinde Anadolu'da başlayan Ulusal Kurtuluş hareketini isyancı ve kanunsuz bir kuruluş olarak değerlendirdiyordu. Sivas Kongresi'nin başarılı geçmesi üzerine Padişah'a milletin Sadrazam Damat Ferit Paşa'ya güveni kalmadığını bildiren telgraflar çekildi. Sadrazam bunların padişaha ulaşmasını engelleince M. Kemal'de Sivas Kongresi adına İstanbul'la her türlü posta-telgraf haberleşmesinin kesilmesini bildirdi (12 Eylül 1919). Bunun üzerine 30 Eylül 1919'da Damat Ferit istifa etti. Sadrazamlığa Ali Rıza Paşa getirildi (2 Ekim 1919).

Not: Damat Ferit Paşa'nın istifa ettirilmiş olması, Temsil Heyeti'nin ve Mustafa Kemal Paşa'nın hem itilaf Devletlerine hem de İstanbul Hükümeti'ne karşı kazandığı **ilk siyasi zaferdir**.

Afyonkarahisar Kongresi (2 Ağustos 1920)

Milli Mücadele sırasında, Afyonkarahisar Kongresi toplanmıştır. Kongreye M. Kemal başta katılmıştır. Afyonkarahisar Kongresi sonunda daha önceki kongrelerde sözü edilen otonomi tezi reddedilmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi hukukuna girilmiştir. Afyonkarahisar Kongresi Batı Anadolu kongreler sisteminin sonucusudur.

Pozantı Kongreleri(5 Ağustos 1920)

M. Kemal ve Fevzi Çakmak birlikte katılmıştır. Kuvayı Milliye'nin birleşme süreci tamamlanmıştır. Toplanan **son** kongredir.

Kongreler Hakkında Genel Uyarılar

- M. Kemal' katıldığı kongreler "**Erzurum-Sivas-Afyon-Pozantı**"
- Erzurum ve Sivas Kongresine katılanlara **İstiklal Madalyası** verilmiştir,

Önemli Konular	Nerelerde Görüldü
Milli Sınırlar	Erzurum Kongresi - Sivas Kongresi Misak-ı Milli
Manda ve Himaye	Erzurum Kongresi - Sivas Kongresi
Kapitülasyonlar	Misak-I Milli
Boğazlar	Misak-I Milli
Azınlıklar	Erzurum Kongresi - Sivas Kongresi Misak-ı Milli
Ulusal Egemenlik	Amasya Genelgesi - Erzurum Kongresi - Sivas Kongresi
Ulusal Bağımsızlık	Amasya Genelgesi - Erzurum Kongresi - Sivas Kongresi-Misak-I Milli

Kongre	Toplanış	Amaç	Karar	Başkan
Erzurum	Bölgesel	Bölgesel	Ulusal	M. Kemal
Balıkesir	Bölgesel	Bölgesel	Bölgesel	Hacım Muhittin
Alaşehir	Bölgesel	Bölgesel	Bölgesel	Hacım Muhittin
Sivas	Ulusal	Ulusal	Ulusal	M. Kemal

Amasya Görüşmeleri (20–22 Ekim 1919)

Yeni kurulan Ali Rıza Paşa Hükümeti, Anadolu'daki harekete olumlu bakıyordu. Bu yüzden Bahriye Nazırı Salih Paşa'yı Amasya'ya göndererek Temsil Heyeti ile görüşmeler yapmasını istedi. Tarihimize Amasya Görüşmeleri olarak geçen bu buluşmaya Temsil Heyeti adına Mustafa Kemal, Rauf Bey ve Bekir Sami Bey, İstanbul Hükümeti adına da Bahriye Nazırı Salih Paşa ile Padişah Yaveri Naci Bey katıldı.

Amasya Görüşmelerinde Anlaşma Sağlanan Konular: Amasya Görüşmesinde 5 protokol yapıldı.

1.Protokol: İstanbul Hükümeti'nin istekleri yer almaktaydı.

- Ordunun siyasetle uğraşmaması
- İttihatçılığın ülkede tekrar uyanmaması,
- Temsil Heyeti'nin hükümeti küçük düşürecek hareketlerden kaçınması,
- Tehcir olayının suçlularının cezalandırılması,
- Seçimlere müdahale edilmemesi
- Hükümet aleyhine yazılar yazılmaması şeklindedir.

2. Protokol:

- Hristiyanlara sosyal dengeyi ve siyasi hakimiyeti bozacak imtiyazlar verilmemesi
- Mütareke sınırlarının temini,
- Güvenlik bakımından meclisin İstanbul'da toplanmasının uygun olamayacağı gibi hususlar yer aldı.

3. Protokol:

- Temsil Heyeti'nin seçimlere müdahale etmemesi,
- Hristiyanların seçimlere katılmalarının sağlanması,
- İttihatçıların Tehcirle ilgili olanlarının seçilmemesi

4. Protokol: Gizli ve imzasız olan protokolde tamamen Temsil Heyeti'nin İstanbul Hükümeti'nden istek ve beklentileri yer almıştır.

- Görevlerinden alınan subaylar hakkındaki emirlerin düzeltilmesi,
- Malta sürgünleri hakkında kararın, kişilerin yargılanmalarından sonra verilmesi,
- İzmir'in boşaltılması için hükümetin protesto girişimlerinin olması,
- İstanbul'daki zararlı cemiyetlerin ve yayın organlarının engellenmesi,
- Kuvay-ı Milliye'nin mali olarak da desteklenmesi,
- Millî Mücadeleci memurlara dokunulmaması,
- Batı Trakya muhacirlerinin yerlerine gönderilmeleri kararlaştırılmıştı.

5. Protokol:

- Yine gizli ve imzasız olan protokolde barış görüşmelerine gönderilecek kurulda bulunması gereken delegelerin isimleri yer alıyordu

Amasya Görüşmelerinin Önemi:

- İstanbul Anadolu'ya bağlı olmaya başladı
- Böylece İstanbul Hükümeti Temsil Heyeti ve A ve RMHC'ni **hukuken tanımış** oldu.
- Bu görüşmelerden sonra Milli Mücadeleye katılımlar arttı.
- İtilaf Devletleri, isteklerini yalnız İstanbul Hükümeti'ne kabul ettirmekle amaçlarına ulaşamayacaklarını gördüler.
- Görüşmelerde egemenlikten değil; bağımsızlıktan bahsedilmiştir.

NOT: M. Kemal güvenlik sebebiyle Meclisin İstanbul dışında açılmasını istiyor. İstanbul Hükümeti Meclis-i Mebusan'ın açılması dışındaki kararları otoritesine ters düşmesi nedeniyle kabul etmemiştir.

Seyh Recep Olayı:

- M. Kemal Amasya'ya geldiği sırada Sivas'ta **Seyh Recep** adında birisi 18 Ekim'de Sivas Postanesi'ni basıp Salih Paşa'ya saltanata bağlılık bildiren ve M. Kemal'e tehditler içeren birer telgraf çekti.

Komutanlar Toplantısı (16-28 Kasım 1919)

Sivas'ta toplanan komutanlar (Sivas 3. Kolordu Komutanı Selahattin Bey, Erzurum 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir, Ankara 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa. Konya Komutan vekili Şemsettin Bey) bazı konularda görüştüler.

- Mebusan Meclisinin nerede toplanacağı,
- A ve RMHC'nin geleceği,
- Paris Konferansı kararları,
- Temsil Heyetinin çalışma yöntemlerinin belirlemek üzere görüştüler.

Önemi:

- Meclisin İstanbul'da açılma teklifi kabul edildi.
- Temsil heyetinin Ankara'ya gitmesine karar verildi.

Temsil Heyeti'nin Ankara'ya Gelmesi
(27 Aralık 1919)

Nedenleri:

- Ankara'nın Anadolu'nun ortasında ve işgal edilmemiş olması.
- İstanbul'daki gelişmeleri daha yakından takip etme imkânına sahip olması.
- Asıl savaşın gerçekleşeceği Batı Cephesi'ne yakın olması.
- Demiryolu ulaşımı ve haberleşme yönünden elverişli olması
- Düşman tehlikesinden uzaklığı açısından güvenli bir konumda olması.

NOT: Kazım. Karabekir doğudaki gelişmelerden uzak kalınır diyerek Ankara'ya gidilmesine karşı olmuştur

Önemi: Ankara Milli Mücadele'nin merkezi oldu.

NOT: 10 Ocak 1920'den itibaren yarı resmi olan "**Hâkimiyet-İ Milliye**" gazetesi yayına başladı. 1934 te adı "**Ulus**" oldu.

NOT: M. Kemal'in Ankara'ya gelişi anısına her yıl 27 Aralık'ta "**Gazi Koşusu**" düzenlenir

M. Kemal'in İstanbul'a Gidecek

Mebuslardan İstekleri:

1-M. Kemal kendisinin meclise başkan seçilmesini

- Amaç ihtiyaç duyulduğunda başkanlık yetkisini kullanarak meclisi İstanbul dışında toplamaktır.

2-Mecliste Müdafaa-i Hukuk Grubu

kurulmasını.

- Amaç meclis içinde Milli Mücadelecilerin etkin olmalarını sağlamaktır.

3-Misak-ı Milli Kararlarının kabul ettirilmesini istemiştir.

Son Osmanlı Mebusan Meclisinin Toplanması
(12 Ocak 1920)
Misak-ı Milli'nin İlanı
(28 Ocak 1920)

- M. Kemal, fiilen işgal altında bulunan İstanbul'da toplanacak olan meclisin rahat çalışamayacağını biliyordu. Bu nedenle meclisin Anadolu'nun güvenli bir ilinde toplanmasını istedi. Ancak bu görüşünü kabul ettiremedi. Mebuslar Meclisi'nin açılması için seçimler yapıldı.

Amaçlar:

- **İstanbul Hükümeti** Anadolu üzerindeki etkinliğini tekrar bu yolla geri kazanmak ve temsil heyetinin etkinliğine son vermek,
- **Temsil Heyeti** İstanbul hükümetini denetim altına almak, milli mücadele ile ilgili kararların alınmasını sağlamak
- **İtilaf Devletleri** İtilaf devletleri kendi aleyhlerine bir karar çıkarmayacağını düşünmesi, yapılacak antlaşmaya meclisi onay verecek olması

M. Kemal **Erzurum** Mebusu olmasına rağmen İstanbul'daki bu toplantıya can güvenliğinden dolayı katılamamıştır.

Osmanlı Mebusan Meclisi 12 Ocak 1920'de İstanbul'da önce **Reşat Hikmet Bey**'in başkanlığında onun vefatı ile de **Celalettin Arif Bey**'in başkanlığında toplandı. Milli Mücadele yanlısı milletvekilleri, **Rauf Bey** başkanlığında **Felah-ı Vatan Grubu**'nu kurdular.

NOT: M. Kemal, Nutukta Müdafaa-i Hukuk Gurubu kurulmamasına: "Sözlerinde durmayan bu efendiler inançsız idiler, korkak idiler. İnançsız idiler çünkü milli amaçların dayanağı olan milli teşkilatın sağlamlığına inanmıyorlardı. Korkak idiler, çünkü biricik dayanağın millet olduğunu ve olacağını takdir edemiyorlardı." diyerek tepki göstermiştir.

NOT:M. Kemal'in tüm madalya ve nişanları iade edilmiştir

- Bu grup daha önce M. Kemal'le yapılan program doğrultusunda, Misak-ı Milli'yi hazırladı. Misak-ı Milli'de (**Milli Ant-Peyman-ı Milli**) Mebusan Meclisi tarafından kabul edildi (28 Ocak 1920). Bu kararlar daha sonra 17 Şubat 1920 yılında ilan edildi.

Misak-ı Milli'nin Maddeleri:

1. 30 Ekim 1918 tarihli ateşkes imzaladığı tarihte düşmanın işgali altında bulunan Arap topraklarının durumunun, halkın vereceği oya göre belirlenmesi gereklidir. Bu ateşkes sınırları içinde Türk ve İslam çoğunluğu (**Wilson**) bulunan yerler, bir bütündür parçalanamaz.
NOT: Osmanlı bu madde ile "İmparatorluk" olma özelliğini kaybettiğini kabul etmiştir.
2. **Evlîye-i Selase** (Kars, Ardahan, Batum) için gerektiğinde yeniden halkoyuna başvurulması kabul edilecektir(**Wilson**) (Plebisit -Referandum).
3. **Batı Trakya**'nın durumu da, bölge halkının oylarıyla belirlenmelidir(**Wilson**) (Plebisit -Referandum).
NOT:1. Balkan Savaşı ile kaybettiğimiz Batı Trakya'yı geri alabilme ümidimiz Wilson İlkeleri ile doğmuştur.
4. İstanbul'un güvenliği, sağlandığı taktirde **Boğazlar** dünya ticaret ve ulaşımına açılacaktır. (**Wilson**)
NOT: Boğazlar konusunda taviz vermemizin amacı barış yanlısı olduğumuzu göstermektir.
5. **Azınlıkların** hakları, komşu ülkelerdeki Müslüman halkın aynı haktan yararlanmaları şartıyla kabul edilecektir.
6. Kendi milli ve iktisadi gelişmemizi sağlayabilmemiz için, her devlet gibi bağımsızlık ve tam serbestlik kazanmamız, varlığımızın temelidir. Bu nedenle siyasi, adli, mali gelişmemize engel olan sınırlamalara (**Kapitülasyonlar**) karşıyız.
7. **Borçlarımızın** ödenmesi bağımsızlık ilkesine uygun olacaktır(**Duyunu Umumiye**).

Misak-ı Milli'nin Önemi ve Sonuçları

- Milli Mücadelenin esasları ve kabul edilebilecek antlaşmanın koşulları belirlenerek Mondros yok sayılmıştır.
- Misak-ı Millinin kabulü, Milli Mücadele'ye meşruiyet kazandırdı ve halkın katılımını arttırdı.
- İtilaf devletleri tepki olarak ;
✓ İstanbul'u resmen işgal ettiler.
✓ İstanbul Hükümetine baskı yapar.
✓ Meclis-i Mebusan-ı dağıtır ve bazı mebusları tutuklayıp sürgün eder.

- Ali Rıza Paşa Hükümeti istifa eder Salih Paşa Hükümeti kurulur.
- Halkın Osmanlı yönetiminden ümidi kesilir.
- M. Kemal'in haklılığı anlaşılır ve düşüncelerini gerçekleştirmesine zemin hazırlar.
- TBMM'nin kurulması için harekete geçildi.
- Misak- ı Milli'de yer alan ilkeler Amasya Genelgesi, Erzurum ve Sivas Kongrelerinde alınan kararlara dayanıyordu. Mustafa Kemal böylece düşüncelerini Osmanlı Parlamentosuna da kabul ettirmiş oluyordu.

NOT: Misak-ı milli kararlarında **ulusal egemenlik** ilkesinden söz edilmemiştir.(Mecliste saltanat yanlısı çok)

NOT: Kararlar mecliste kabul edilmiş fakat padişah onayından geçmemiştir.

NOT: Tecziye Ahidnamesi (Cezalandırma andı) Misak-i Milli'ye daha sonra eklenen ayrı bir madde ile I. Dünya Savaşı'na girilmesinden sorumlu olan, bu savaşı yöneten ve 12 Ocak 1920 tarihine kadar görev yapan kabinelerde devlet ve ulusun zararına çalışan kişilerin yargılanarak, cezalandırılması öngören bir yemindir.

İstanbul'un İşgali (16 Mart 1920)

- İtilaf Devletleri, Mondros'tan sonra gönderdikleri kuvvetlerle İstanbul'u kontrol altında tutmaya başlamışlardı. Padişah ve hükümetin bütün faaliyetlerini takip ediyorlardı.
- İtilaf Devletleri, Mebusan Meclisinin açılmasına karşı çıkmadılar. Hatta meclis toplanınca Anadolu'daki milli hareketin etkisini kaybedeceğini ümit ediyorlardı.
- Mebusan Meclisi Misak-ı Milli'yi kabul edince ümitleri tamamen boşa çıktı.
- Baskıların artması üzerine Ali Rıza Paşa Hükümeti daha fazla dayanamayarak istifa etti(3 Mart 1920). 8 Mart 1920'de Salih Paşa Hükümeti kuruldu.
- Salih Paşa Hükümetine baskı yapan İtilaf Devletleri, yapılan tüm baskıların sonuç vermediğini görünce 16 Mart 1920'de İstanbul'u resmen işgal ettiler.
- 20 Mart'ta Mebusan Meclisi'ni bastılar. Mecliste bulunan milletvekillerini tutuklayarak Malta Adası'na sürdüler. Böylece Mebusan Meclisi fiilen kapanmış oldu.
- Padişah Vahdettin 11 Nisan 1920'de Meclisi Mebusan'nın hukuki varlığına son verdi.
- İtilaf Devletleri haberleşme araçlarına el koyarak hükümet dairelerini işgal ettiler.

- İtilaf Devletlerinin baskısı sonucunda Salih Paşa Hükümeti istifa etmek zorunda kaldı yeni hükümeti kurma görevi Damat Ferit Paşa'ya verildi.

NOT: Ankara'da bulunan M. Kemal'e İstanbul'un işgal edileceğini **Mim Mim Grubu** ve telgraf memuru **Manastırlı Hamdi Bey** anında bildirerek durumdan haberdar ettiler.

M. Kemal işgali haber alır almaz;

- İşgalciler kınandı.
- İstanbul ile telgraf ve telefon görüşmeleri kesilmiştir.
- Osmanlı'nın Anadolu'daki gelir kaynaklarına el konuldu.
- İstanbul'daki tutuklamalara karşılık, Anadolu'daki İtilaf Devletleri subayları tutuklanmıştır.
- İtilaf devletlerinin Anadolu'ya asker ve malzeme sevkiyatını engellemek amacıyla Geyve ve Ulukışla demiryollarının tahrip edilmiştir.
- Anadolu'da bulunan resmi ya da özel bütün mali kuruluşların para ya da kıymetli eşyaları tespit edilerek, bunların İstanbul'a gönderilmesi yasaklanmıştır.

İtilaflar işgalden bir genelge yayınladılar:

1-İşgal geçicidir

2-Saltanatın devamını ve güçlenmesini istemekteyiz

3-Anadolu'da işgal devletlerinin isteklerine muhalefet edildiği takdirde; İstanbul da Türklerin elinden alınacaktır.

4-İstanbul'dan verilecek emirlere uyulmalıdır.

Önemi:

- İstanbul'un işgali M. Kemal'in ne kadar ileri görüşlü olduğunu gösterir.
- İstanbul'un işgali Ankara'da yeni bir meclisin kurulmasına olanak sağlamıştır.
- İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgal etmeleri M. Kemal'e ulusal mücadeleyi padişah adına da yürütme imkânı vermiştir.
- Kaçabilen birçok mebus, aydın komutan ve gazeteci Anadolu'ya geçti.

NOT: İstanbul'un işgali sırasında Harbiye nazırı görevinde bulunup ardından milli mücadele katılan kişi **Fevzi Çakmak**'tır.

NOT: 26-27 Ocak 1920 Milli Mücadele yanlıları Eceabat'taki müttefik devletlerin cephaneliğinin Edremit eski kaymakamı Köprülü Hamdi ve Dramalı Rıza tarafından ele geçirilmesi (**Akbaş Baskını**) de İstanbul'un işgal sebeplerinden biridir

Osmanlı Çöküş Dönemi Hükümetleri			
Sadr-ı Azam	Başlama	Bitiş	Önemli özellikleri
Said Halim Paşa	12 Haziran 1913	3 Şubat 1917	I. Dünya Savaşı başladığında Osmanlı sadr-ı azamıdır.
Talat Paşa	4 Şubat 1917	8 Ekim 1918	I. Dünya Savaşı'ndan çekilen Rusya ile Brest Litovsk'ta yapılan barış antlaşmasına Osmanlı Devleti adına katıldı. Ermenileri tehcir etmek için Tehcir Kanununun çıkarılmasında etkin rol oynamıştır Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'ndan yenilgi ile ayrılacağı görülünce, İttihat ve Terakki'nin bir kısım ileri gelenleri ile birlikte, 3 Kasım 1918'de Alman denizaltısı ile Berlin'e kaçtı
Ahmet İzzet Paşa	14 Ekim 1918	8 Kasım 1918	Harbiye Nezareti'ni de üstüne aldı. Mondros Mütarekesi bu dönemde imzalandı savaştan çekildi.
Ahmet Tevfik Paşa 1.Dönem	11 Kasım 1918	10 Mart 1919	Paris Barış Konferansı 'nda Osmanlı heyetine başkanlık ile görevlendirildi. Londra Konferansı 'na TBMM Hükümeti ile birlikte katıldı
Damat Ferit Paşa 1.Dönem	10 Mart 1919	4 Ekim 1919	Döneminde İzmir 'in işgal edilmesi, Sivas Kongresi toplanmadan önce Mustafa Kemal'i tutuklama ve kongrenin toplanmasını engelleme girişiminde bulunur. Bütün bu faaliyetleri boyunca İngilizlerden büyük destek gördü. İngiliz Muhipleri üyesidir.
Ali Rıza Paşa	4 Ekim 1919	2 Mart 1920	Heyeti Temsiliye ile ilişki kurdu ve Salih Paşa'yı, M. Kemal Paşa ile görüşmek için, Amasya'ya gönderdi. Döneminde Son Osmanlı Mebusan Meclisi açılmış ve Misak-ı Milli ilan edilmiştir
Hulusi Salih Paşa	2 Mart 1920	5 Nisan 1920	Ali Rıza Paşa tarafından Heyeti Temsiliye ile Amasya'da ünlü görüşmeleri yaptı. İstanbul işgal edilince istifa etti. 5 Aralık 1920'de Bilecik Görüşmesine katıldı. Fenerbahçe Spor Kulübü 'ne 1914-1915 yılları arasında başkanlık yaptı.
Damat Ferit Paşa 2. Dönem	5 Nisan 1920	18 Ekim 1920	Şeyhülislam'dan Kuvay-ı Milliye hareketine katılanların eşkıya olduğu ve öldürülmelerinin meşru ve farz olduğuna dair fetva çıkarmasını sağladı. Anadolu'nun pek çok yerinde Milli Mücadele hareketine karşı isyanlar çıkarttı. Kuvayı Milliye'yi dağıtmak için Kuvay-ı İnzibatiye 'yi kurdu ve Sevr Antlaşması 'nı imzaladı.
Ahmet Tevfik Paşa 2. Dönem	21 Ekim 1920	17 Kasım 1922	Saltanatın kaldırılmasından sonra istifa etti. Osmanlı Devletinin son sadrazamıdır .

I.TBMM'nin Açılması **(23 Nisan 1920-1 Nisan 1923)**

- İstanbul'un işgali(16 Mart 1920) ve Mebusan Meclisinin dağıtılması M. Kemal'e düşündüklerini gerçekleştirme fırsatı verdi.
- M. Kemal yakın arkadaşlarıyla görüşerek Ankara'da "**Olağanüstü**" yetkilere sahip bir meclisin açılacağını duyurdu.

Bunun için de;

- Seçimlerin yapılması emredildi (19 Mart 1920).
- Anadolu'ya kaçan mebuslara da TBMM'ye katılma hakkı verildi.

NOT: Bu durum milli iradeye verilen önemi gösterir. Amaç eski mebuslarında deneyiminden yararlanmak ve TBMM'yi Mebusan Meclisi'nin devamı gibi gösterip halkın Milli Mücadele'ye katılımını artırmaktır.

TBMM büyük bir törenle 23 Nisan 1920'de Ankara'da açıldı. TBMM'nin ilk başkanı en yaşlı üyesi Sinop milletvekili **Şerif (Alkan) Bey** 'dir.390 kişilik meclisin sadece 78 milletvekili ile toplanmasının nedeni milletvekillerinin birçoğu komutan, subay, vali vb. devlet işlerini yürütmeye devam etmesidir. Meclisin açılmasıyla Temsil Kurulu'nun görevi sona erdi. Açılıştan bir gün sonra M. Kemal Paşa meclis başkanı seçildi Meclise 24 Nisan'da önerge verdi

TBMM'nin Aldığı İlk Kararlar

- 1-TBMM'nin üstünde hiç bir güç yoktur.
- **Milli egemenlik öne çıkarılıp Osmanlı yönetimi yok sayıldı.**
- 2-Hükümet kurmak gereklidir.
- **İstanbul Hükümeti dışında bir hükümet kurulmasının gerekliliği vurgulandı.**
- 3-Geçici bir hükümet başkanı; ya da padişah vekili tanımak doğru değildir.
- 4-TBMM'nin başkanı Hükümetinde başkanıdır.
- **Meclisin Sürekliliği ve bağımsız olacağı vurgusu yapıldı.**
- 5-Yasama ve yürütme TBMM'ye aittir.
- **Olağanüstü şartlar altında daha hızlı karar alınması amaçlanmış, güçler birliği benimsenmiştir.**
- 6-Meclisten seçilecek bir kurul meclis adına hükümet işlerine bakar.
- **Meclis Hükümeti Sistemi benimsendi. Amaç meclis içinde birliği sağlamak**

7-Padişah ve halife baskıdan kurtulduğu zaman, meclisin düzenlediği yasalar ve ilkeler içerisinde yerini alır.

- **Öncelik ulusal bağımsızlık olduğu için görüş ayrılıklarına engel olunmak istenmiş, meclisin gücü vurgulanmıştır.**

1.TBMM'nin Özellikleri:

1-Kurucu meclis özelliği taşımaktadır.

- **Yeni bir devlet kurmuş, anayasa hazırlamış, hükümet ve düzenli ordu kurmuştur.**

2-Olağanüstü yetkilere sahiptir.

3-Çok sesli bir yapıya sahiptir.

4-Partiler yoktur, gruplar vardır.

5-TBMM'nin açılması ile Türk Devleti resmen kurulmuştur.

6-Milli Mücadele hareketi zarar görür düşüncesiyle, uzun süre padişahlık ve halifelik kurumlarına dokunulmamıştır.

- **Vatanın kurtarılmasına öncelik verilmiştir.**

7-İnkılâp olarak sadece "**Saltanat**" kaldırılmıştır.

8-Meclis 23 Nisan 1920'de toplanmış ve 1 Nisan 923'e kadar görev yapmıştır.

- **Seçime gitmeden 3 yıl görev yapmıştır.**

9-Ana programı Misak-ı Milli'dir.

10-İhtilalcidir.

- **Saltanat ve İstanbul Hükümeti'ni yok saymıştır.**

11-Ulusaldır.

- **Azınlıklara yer vermemektedir.**

12-Demokratiktir.

- **Üyeleri ve başkanı seçim ile gelmiştir.**

13- Halkçıdır.

- **Çünkü her kesimden temsilcisi vardır.**

14-Ankara'ya ilk elçiliği Gürcüler göndermiştir.

TBMM İse ilk elçiliğini Rusya'ya açmıştır.

15-1929 ilk kez çocuk bayramı olarak kutlanmaya başladı

NOT:1.TBMM'nin ilk geçici hükümeti olarak "**Muvakkati İcra Encümeni**" kuruldu. Bu kurulun seçilmesi sonrası icra vekillerini seçme ile Kanunları "**Layiha Encümeni**" yapmıştır.

I.TBMM’de Yaşanan Görüş Ayrılıkları

- Düzenli ordunun kurulması
- Ordunun Sakarya ırmağının doğusuna çekilmesi
- TBMM’nin Ankara’dan Kayseri’ye taşınması
- Düzenli Ordudan Kuvayı Milliye’ye geri dönülmesi
- Başkomutanlık yetkisinin M. Kemal’e verilmesi
- Saltanatın kaldırılması

3 Mayıs 1920’de 11 bakandan meydana gelen **İlk TBMM Hükümeti** kuruldu.

M. Kemal	Meclis ve Hükümet Başkanı Ankara	Celalettin Arif Bey	(2. Başkan) Adalet Bakanı Erzurum
AKadir Cami(Baykut)	İçişleri Bakanı Aydın	Mustafa Fehmi Bey	Şer’iye ve Evkaf Bakanı Bursa
Bekir Sami(Kunduh)	Dışişleri Bakanı Tokat	Dr. Adnan Adıvar	Sağlık Bakanı İstanbul
Fevzi Çakmak Paşa:	Milli Savunma Bakanı Kozan	İsmail Fazıl Paşa	Bayındırlık Bakanı Yozgat
Hakkı Behiç Bey:	Maliye Bakanı Denizli	Dr. Rıza Nur	Maarif Bakanı Sinop
İsmet Bey:	Erkan-ı Harbiye Bakanı Edirne	Yusuf Kemal Bey	İktisat Bakanı Kastamonu

NOT: T.C.’nin ilk GKB Fevzi ÇAKMAK Paşa’dır.

1.TBMM’de Kurulan Gruplar

Müdafaa-i Hukuk Grubu	M. Kemal’in başında olduğu gruptur. Buna 1.Grup ’ta denir. bu gruba muhalif olanlara da 2.Grup (Muhafaza-i Mukaddesat Grubu) denmiştir.
Halk Zümresi	Bolşevik eğilimli gruptur.
İstiklal Grubu	Kemalist gençlerin kurduğu gruptur.
Islahat Grubu	Muhafazakar kişilerden olmuştur.
Tesanüd Grubu	Eski İttihatçılar tarafından kurulmuştur.
Yeşil Ordu	Sol eğilimli olup Çerkez Ethem tarafından desteklenmiştir.

Meclis Hükümeti Sistemi:

TBMM’nin açılmasından cumhuriyetin ilanına kadar yürütülen sistemdir. Bu sistemde kuvvetler birliği ilkesi esastır. Demokrasiye uygun olmamasına rağmen Milli Mücadelenin olağanüstü şartlarından dolayı benimsenmiştir.

Özellikleri

- Meclis’in başkanı aynı zamanda hükümetin de başkanıdır.
- Yasama, yürütme ve yargı erkleri mecliste toplanmıştır.
- Bakanlar; hükümet başkanı tarafından atanmazlar. Meclis içinden ve tarafından teker teker seçilirler.
- Tek dereceli değil, çift dereceli seçimler uygulanır. Yani halk delege seçer, delegeler de vekilleri seçer. Tam bir demokrasi örneği sayılmaz.

TBMM Hükümetine Karşı Ayaklanmalar

- İstanbul Hükümeti ile itilaf Devletleri'nin kışkırtmaları ve Anadolu'daki olağanüstü durumdan faydalanmak isteyenlerin çalışmaları sonucunda TBMM'ye karşı ayaklanmalar çıkmıştır.

Nedenleri:

1. Anadolu üzerindeki otoritesini kaybetmek istemeyen İstanbul Hükümeti'nin kışkırtmaları
2. İtilaf Devletleri'nin Milli Mücadelenin padişah ve halifeye karşı yapıldığı şeklindeki propagandaları
3. Asker kaçaklarının Anadolu'daki otorite boşluğundan yararlanmak istemeleri
4. İngilizlerin, Boğazların her iki yakasında tampon bir bölge oluşturmak istemesi
5. İşgal devletlerinin işgallerini yerleştirmek istemeleri
6. İstanbul Hükümeti'nin Milli Mücadele Hareketini yürütenleri İttihatçı ve Bolşevik olarak nitelendirmesi
7. İstanbul Hükümetinin **Şeyhülislam Dürrizade Abdullah**'tan aldığı fetva ile M. Kemal ve arkadaşlarını hain ilan etmesi. (Fetva Peyam-ı Sabah ve Takvim-i vakayı gazetelerinde yayınlandı.)
8. Kuvay-ı Milliye birliklerinin disiplinsiz hareketleri.
9. İşgallerden yararlanmak isteyen azınlıkların kendi devletlerini kurma amaçları.
10. Bazı Kuvay-ı Milliye birliklerinin düzenli orduya katılmak istememeleri.

Bu sebeplerle Anadolu'nun bazı yerlerinde ayaklanmalar çıktı. Bütün bu ayaklanmaların ortak amacı, milli uyanışı boğmak ve milletin direnme azmini yok etmektir.

TBMM'nin İsyanlara Karşı Aldığı Tedbirler

- 1-Hıyanet-i Vatanîye Kanunu** çıkarılır. (29 Nisan 1920-Mehmet Şükrü Beyin önerisiyle)
- 2-İstiklal Mahkemeleri** kurulur. (11 Eylül 1920-1927 Tevfik Rüştü Beyin önerisiyle)
- 3-İstanbul Hükümeti ile tüm ilişkiler kesilmiş,**
- 4-İstanbul Hükümeti'nin çıkardığı fetvaya karşılık, Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi ve 153 müftü tarafından karşı fetva yazılarak Milli Mücadele'nin haklılığı halka duyurulmuştur.**
- 5-Anadolu Ajansı** kuruldu (Halide Edip Adıvar ve Yunus Nadi'nin katkılarıyla)
- 6-Kuvayı Milliye kaldırıldı ve Düzenli Ordu** kuruldu.
- 7-TBMM'ye karşı isyanları önlemek amacıyla İrşad Heyetleri** oluşturulmuştur.
- 6-25 Nisan 1920 tarihinde Hamdullah Suphi** tarafından kaleme alınan v e M. Kemal'in de onayladığı halkı birlik ve beraberliğe çağıran **Memleket Beyannamesi** yayınlanmıştır.

İstiklal Mahkemeleri	
Özellikleri	İstiklal Mahkemeleri 5 kere kurulmuştur.
<ul style="list-style-type: none"> • Seyyar ve geçici mahkemelerdir. • Kararlarında temyiz (itiraz) hakkı yoktur. • Mahkeme üyeleri TBMM üyeleri arasından seçilmiştir. (Meclis yargı yetkisini kullandı).	<ul style="list-style-type: none"> • I. TBMM'ye karşı çıkan isyanlarda (Hıyanet-i Vatanîye Kanunu) • Firariler kanunun uygulanmasında • Tekalifi Milliye Emirlerinin uygulanmasında • Şeyh Sait İsyanı'nda • M. Kemal'e İzmir Suikasti girişiminde
NOT: Menemen Olayı'nı karıştırmayın orada Divan-ı Harp kurulmuştur.	

1. İstanbul Hükümeti Tarafından Çıkarılan Ayaklanmalar			KUVAYI MİLLİYE BASTIRMIŞTIR
Ahmet Anzavur (Kuvayı Muhammedîye)	Balıkesir ve çevresinde Damat Ferit Paşa ve İngilizlerin desteği ile binbaşılıktan emekli olmuş Ahmet Anzavur tarafından çıkarıldı. Bu isyan Kuvay-ı Milliye tarafından bastırılmıştır. Daha sonra aynı bölgede çıkan ikinci isyan ise Çerkez Ethem(Kuvayı Seyyare) tarafından bastırılmıştır.		
Kuvay-ı İnzibatiye (Halifelik ordusu)	Bu isyan İzmit ve Geyve yöresinde çıkmıştır. Damat Ferit tarafından kurulan Kuva-yı İnzibatiye Saltanat ve halifenin gücünü artırmak amacıyla çıkarılmıştır. Ayaklanma Ali Fuat Paşa tarafından bastırılmıştır.		
Not: Boğazlardaki hâkimiyetini sürdürmek isteyen İngiltere, bu bölgede tampon bir bölge oluşturmak amacıyla bu iki isyanı desteklemiştir.			
2. İstanbul Hükümeti ile İtilaf Devletlerinin Birlikte Çıkardığı Ayaklanmalar			
Bolu-Düzce,Hendek, Adapazarı	İngilizlerin, boğazlar ve Marmara'daki etkinliğini korumak için halkın dini duygularını kullanarak teşvik ettiği isyanlardır. Ali Fuat Paşa, Refet Bey ve milli kuvvetler tarafından bastırılmıştır		
Konya	Önce Konya'nın Bozkır ilçesinde çıkan ayaklanma milli kuvvetler tarafından kolaylıkla bastırıldı. Ardından Delibaş Mehmet'in çıkardığı ikinci ayaklanma Refet Paşa tarafından zorlukla bastırılmıştır		
Afyon	Yunanlıların kışkırtmalarıyla halkın dini duygularını istismar eden ve askerden kaçmaya teşvik eden Çopur Musa tarafından çıkarılmış, Kuvayı Milliye tarafından bastırılmıştır		
Yozgat	Çapanoğlu'nun TBMM'nin padişaha karşı kurulduğunu belirtip halkı isyana teşvik etmesiyle çıkan isyandır. Çerkez Ethem(Kuvayı Seyyare) tarafından bastırıldı.		
Milli Aşireti	Önceleri Kuvayı Milliye ile Fransızlara karşı savaşır, ancak daha sonra Fransızlarla anlaşarak TBMM'ye karşı Urfa ve Siverek'te çıkartılan isyandır. Kuvayı Milliye tarafından bastırıldı		
Cemil Çeto	Kürt devleti kurmak için Bahtiyar Aşireti reisi Cemil Çeto tarafından Siirt'te çıkarılan isyan 12. Kolordu tarafından bastırılmıştır		
Şeyh Eşref (Hart Olayı)	Şeyh Eşref adındaki birisinin peygamberlik iddiası ile Bayburt'ta çıkardığı bu isyan milli kuvvetler tarafından bastırılmıştır		
Ali Batı İsyanı	İngilizlerin kışkırtmasıyla TBMM'ye karşı Mardin, Midyat, Nusaybin'de çıkarılan isyan 5. Tümen tarafından bastırılmıştır. (İlk İsyan)		
Koçkiri	Koçhisar, Zara, Suşehri, Erzincan, Ovacık, Kemah ve Refahiye bölgelerinde ortaya çıkan bu isyan Nurettin paşa Komutasındaki Merkez Ordusu tarafından bastırılmıştır		
3. Azınlıkların Çıkardığı Ayaklanmalar			DÜZENLİ ORDU BASTIRMIŞTIR
Rum İsyanı	Fener Rum Patrikhanesi ve İngilizlerin kışkırtmasıyla Rumların Samsun'dan Trabzon'a kadar Karadeniz bölgesinde Pontus Rum Devleti kurmayı amaçlayarak çıkarttığı isyandır. Bu isyanların gelişmesinde Merzifon'da bulunan Amerikan Koleji büyük rol oynamıştır. (En uzun süren isyandır) Nurettin Paşa komutasındaki Merkez Ordusu tarafından bastırılmıştır.		
Ermeni İsyanı	Çukurova ve Doğu Anadolu'da Ermeni devleti kurmak için Fransız desteğindeki Ermenilerce çıkarıldı. Kuvayı Milliyeciler tarafından bastırıldı		
4. Kuvayı Milliyecilerin Çıkardığı Ayaklananlar			
Çerkez Ethem	Kuva-yı Milliye şefleri TBMM'nin otoritesi altında birleşmeyi kabul etmediler. Çünkü düzenli ordu kurulduğu takdirde başlarına buyruk hareket edemeyeceklerini anlamışlardı	Özellikle Çerkez Ethem'in Batı Cephesi komutanlığına getirilmeyişi ayaklanma çıkarmasında etkili oldu Kuvayı Seyyare adını verdiği birlikler Kütahya, Gediz ve Demirci tarafında ayaklanmıştır. I. İnönü sonrası İsmet Bey tarafından bastırıldı	
Demirci Mehmet Efe		Denizli, Burdur, Dinar civarlarında çıkan ayaklanmadır. Refet Paşa tarafından bastırıldı	

İsyanların Sonuçları:

1. Bu ayaklanmalar milli mücadelenin uzamasına ve kazanılmasının gecikmesine neden oldu.
2. Yunanlılar Anadolu'nun içlerine kadar yayılma imkânı buldular.
3. Kardeş kanı dökülmesine milli kaynak kaybına neden oldu.
4. TBMM'nin isyanları bastırması, gücünün artmasına ve Anadolu'ya hâkim olmasında etkili oldu.
5. Düzenli ordunun kurulmasını hızlandırdı.

1.TBMM'nin Çıkardığı Kanunlar	
Ağnam Vergisi Kanunu (24 Nisan 1920)	Milli Mücadeleye kaynak sağlamak amacıyla yükseltildi.
Hıyanet-i Vataniye Kanunu (29 Nisan 1920)	Vatan hainleri ve bozgunculuğa karşı merkezi otoriteyi korumak amacıyla çıkarıldı
Nisab-ı Müzakere Kanunu (5 Eylül 1920)	TBMM'nin iç tüzüğü ile ilgilidir. Senede 2 ay izinsiz meclise devam etmeyen mebusların mebusluğu düşecek, elçilik ve komutanlık dışındaki memuriyetlerde olanlar bu memuriyetlerden istifa edecekler. NOT: Amaç yasama faaliyetlerini hızlandırmak
Men-i Müskirat Kanunu (10 Eylül 1920)	İçki ve tütün mamülleri üretimi ve tüketimi yasaklandı. 1924 te kaldırıldı
Firariler Kanunu (11 Eylül 1920)	Askerden kaçanlar ve buna yataklık edenler için çıkarılır. Hıyanet-i Vataniye Kanununa ektir.
Men-i İsrifat Kanunu (25 Kasım 1920)	Düğünlerdeki israfın önüne geçilmek istendi.
İstiklal Madalyası Kanunu (29 Kasım 1920)	Milli Mücadelede başarılı olan şahıs ve şehirlere verildi.
Teşkilat-ı Esasi (1921 Anayasası) (20 Ocak 1921)	Yeni devletin kurulduğunun resmi kanıtıdır.
Tarik Bedel-i Nakdîsi Kanunu (21 Şubat 1921)	Yol vergisidir.
İstiklal Marşı Kabulü Kanunu (12 Mart 1921)	I. İnönü Zaferinden sonra ordunun morali yükseltilmek istenmiştir.
Başkomutanlık Kanunu (5 Ağustos 1921)	TBMM'nin tüm yetkileri M. Kemal'e verilir.
Tekalif-i Milliye Emirleri (7 Ağustos 1921)	Ordunun ihtiyaçlarını halkın desteği ile karşılamak

Sevr Barış Antlaşması (10 Ağustos 1920)

I.Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ile barış antlaşmaları imzalandığı halde Osmanlı ile yapılacak barış antlaşması gecikti.

Osmanlı ile Yapılacak Barış Antlaşmasının Gecikme Nedenleri

- İtilaf Devletleri'nin Osmanlı'yı paylaşma konusunda anlaşmazlığa düşmeleri
- İtilaf Devletleri'nin Mondros Ateşkesi ile amaçlarına ulaştıklarını zannetmeleri

Ancak;

Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nde Misak-ı Milli Kararları'nın alınması ve TBMM'nin açılması ile Milli Mücadele Hareketi'nin güçlenmesi İtilaf Devletleri'ni harekete geçirdi.

- Sevr'in şartları 18-26 Nisan 1920'de İtalya'nın San-Remo şehrinde düzenlenen konferansta belirlenmiştir. Konferansa **İngiltere, Fransa ve İtalya** katılmıştır.
- **San-Remo Konferansı**'nda belirlenen şartlar konferansa katılan **Tevfik Paşa**'ya bildirilmiştir. Tevfik Paşa kararların bağımsızlığa darbe olduğunu Damat Ferit'e bildirmesine rağmen, Padişah Vahdettin başkanlığında toplanan **Saltanat Şurası** Paris'e bir heyet göndermiştir. Hükümet adına **Rıza Tevfik, Bağdathı Hadi Paşa, Bern Elçisi Reşat Halis Bey** Sevr Antlaşması'nı imzalamıştır (10 Ağustos 1920).

Sevr'i İmzalayan Devletler: Osmanlı, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Belçika, Ermenistan, Yunanistan, Polonya, Romanya, Çekoslovakya, (Sovyet Rusya yok)

Maddeleri

- Boğazlar tüm devletlerin gemilerine açık tutulacaktır. Boğazları uluslararası bir komisyon yönetecek ancak komisyonda Türk üye bulunmayacaktı. Bu komisyonun ayrı bir bütçesi ve bayrağı olacaktı.
- Anadolu'nun doğusunda(Vilayet-i Sitte) iki yeni devlet kurulacaktı (Ermeni ve Kürt).
- Ege Bölgesi'nin büyük bir bölümü ile İzmir Yunanlılara verilecek ayrıca, Midye-B.Çekmece çizgisinin batısında kalan D. Trakya bölümü de Yunanlıların olacaktı.

- Arabistan ve Irak İngiltere'ye Urfa, Antep, Mardin ve Suriye Fransa'ya verilecek, Adana'dan Kayseri ve Sivas'ın kuzeyine kadar uzanan bölge, Fransa'nın nüfuzu altında bulunacaktı.
- On iki Ada İtalya'ya, Ege Adaları Yunanistan'a verilecek. İzmir bölgesi dışında tüm Batı Anadolu, Afyon'dan Kayseri'ye kadar uzanan çizginin güneyinde kalan topraklar İtalyan nüfuz bölgesi olacaktı.
- Osmanlı ordusu 50.700 kişiden ibaret olacak, Ordunun ağır silah ve uçakları bulunmayacak, deniz kuvveti 13 savaş gemisini geçmeyecektir.
- Azınlıklara geniş haklar verilecek.
- Mali ve adli kapitülasyonlar (ayrıcalıklar) en ağır şekilde müttefik devletlere açık olacaktı.
- İstanbul Osmanlı Devleti'nin başkenti olarak kalacak; ancak Osmanlı Devleti anlaşma koşullarına uymazsa İstanbul Türklerden alınacaktı.

Sevr'e göre Osmanlı'da kalan yerler; Samsun, Ordu, Giresun, Tokat, Amasya, Sinop, Çorum, Kayseri'nin doğusu, Çankırı, Ankara, Eskişehir, Bolu, Zonguldak, Bilecik

Önemi:

- 1.Dünya savaşı sonunda imzalanan en son barış antlaşmasıdır.
- Mebusan Meclisinin onayından geçemediğinden hukuken geçersizdir.

NOT: Osmanlı tarihinde imzalandığı halde hukuken geçersiz ve uygulanmayan ikinci antlaşmadır. Bu yönü ile Ayestefanos Antlaşması'na benzer.

- Türk Milletinin direnişiyle karşılaşıldığından uygulanamamıştır.
  - 1.Dünya savaşı sonunda imzalandığı halde uygulanmayan tek antlaşmadır.
  - TBMM tarafından Sevr'i imzalayan ve onaylayanlar vatan haini ilan edilmiştir.
- NOT:** Sevr antlaşması İngiliz, Fransız ve İtalya parlamentolarında da onaylanmadığı halde Yunanistan tek taraflı olarak yürürlüğe koymuştur.
- Osmanlı devletinin imzaladığı **son** antlaşmadır.
  - **Lozan** ile tamamen geçersiz kılınmıştır.

Bilecik Görüşmeleri (5 Aralık 1920)

- Son Osmanlı sadrazamı **Tevfik Paşa**'nın girişimleriyle TBMM adına **M. Kemal** ile İstanbul Hükûmeti adına **A. İzzet Paşa** ve **Salih Paşa** arasında gerçekleşen görüşmelerdir.
- Herhangi bir sonuç çıkmamış, İstanbul'dan gelen heyet ulusal harekete katıldıkları izlenimini vermek için zorla Ankara'ya götürülmüştür. Ancak daha sonra bu devlet adamları, M. Kemal'e bir daha İstanbul Hükûmetinde görev yapmayacakları sözünü verince serbest bırakılmışlardır.
- Bilecik Görüşmeleri, **TBMM'nin siyasî varlığını ilk kez tanıtması** bakımından önemlidir.

Milli Mücadeleye Karşı Olan Basın-Yayın	
Alemdar	Ülkenin kurtuluşunun İngiltere'nin yanında olmakla sağlanacağını savunmuştur. Başyazarı Refi Cevat (Ulunay), önde gelen yazarı Rıza Tevfik'tir.
Peyam-ı Sabah	Gazetenin müdürü ve başyazarı Ali Kemal'dir. Kurtuluşun İngiltere ile işbirliği yapılması ile sağlanacağını savunmuştur.
Türkçe İstanbul Gazetesi	İngiliz Muhipleri Cemiyeti Kurucusu Molla Sait'in çıkardığı gazetedir.
Ümit Dergisi	Refik Halit (Karay) ile Tarık Mümtaz'ın dergisi olan Ümit'te ulusal direnişin karşısında olmuştur.
Zafer, Aydede, Tan, Selamet, Güteryüz, Zincirbent, İrşat, Köylü, Şarkın Sesi, Yeni Dünya	
Milli Mücadeleyi Destekleyen Basın-Yayın	
Minber	M. Kemal, Mondros'tan sonra İstanbul'a gelerek düşüncelerini yaymak için Fethi Bey'le birlikte çıkarmıştır.
İrade-i Milliye	Sivas Kongresinde çıkarılmasına karar verilen bu gazete 14 Eylül 1919'da Sivas'ta Heyet-i Temsiliye'nin görüş ve düşüncelerini halka iletmek amacıyla çıkarılmıştır. Milli Mücadele'nin doğrudan doğruya sözcülüğünü yapan ilk gazetedir. Sivas'ta bulunduğu süre içinde 16 sayı çıkarmıştır. Mustafa Kemal bu gazete için " Benim Gazetem " demiştir. İlk Başyazarı İsmail Hami Danişment yazmıştır.
Hâkimiyet-i Milliye	Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın kurucusu olan Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 10 Ocak 1920'de Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsiliyesi tarafından çıkarılmıştır. TBMM Hükümeti'nin de yarı resmi organı olan bu gazete 1934'te Ulus Gazetesi adını almıştır. Yazar kadrosunda Ruşen Eşref (Ünaydın), Dr. Adnan (Adıvar), Mahmut Esat (Bozkurt), Yusuf Akçura ve Dr. Tevfik Rüşti (Aras) vardır.
Ceride-i Resmîye (Resmî Gazete)	7 Şubat 1921'de (ilk resmi gazete - TBMM'nin yayın organı) yayınlanmıştır. 10 Eylül 1923'de Resmî Ceride adını almıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra 44. sayıdan itibaren " Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazetesi " kaydıyla çıkmıştır.
Öğüt Gazetesi	1917 yılında Afyonkarahisar'da çıkarılmaya başlanan bu gazete Yunanlıların İzmir'i işgali üzerine Konya'ya taşınmış, orada da İtalyan baskısı sonucunda Ankara yayın yapmaya başlamıştır.
İkdam Gazetesi	1894-1928 yılları arasında İstanbul'da çıkarılmıştır. Önemli yazarları; Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Hüseyin Cahit (Yalçın) ve Hüseyin Rahmi'dir. M. Kemal'in "Geldikleri gibi giderler" sözünü yayınlayan ilk gazetedir.
Açıksöz Gazetesi	15 Haziran 1919'da Kastamonu'da çıkarılmaya başlanan bu gazete Kuzeybatı Anadolu'nun en etkin yayın organı olmuştur. İstiklal Marşını yayınlayan ilk gazetedir. Kuvayı Milliye'yi savunan gazetenin başyazarları İsmail Hakkı (Uzunçarşılı), İsmail Habib (Sevük) ve Mehmet Akif Ersoy gibi ünlülerdir.
Albayrak	Erzurum'da Vilayet-i Şarkîye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından çıkarılmıştır. Erzurum Kongresinin kararlarını yayınlamıştır. Kongreler döneminde doğu bölgesinin en etkili yayın organı olmuştur.
Hadisat	Vilayet-i Şarkîye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından çıkarılmıştır.
Le Pays	(Frn.Vatan) Vilayet-i Şarkîye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından çıkarılmıştır.
Tasvir-i Efkar	Şinasi tarafından çıkarılan gazete, 31 Mayıs 1909 tarihinden itibaren Ebu-z'Ziya Tevfik ve oğulları tarafından yayınlanmıştır. Gazetenin önemli yazarlarından biriside Ruşen Eşref (Ünaydın)'dır. Kurtuluş savaşı ile ilgili haberleri gün gün yayınlamıştır. Mustafa Kemal'in resmini ve biyografisini yayınlamıştır.
Vakit	26 Ekim 1917 tarihinden itibaren Hakkı Tarık Us'la Asım Us tarafından çıkartılmıştır. Çok renkte basılan ilk gazetedir.
İleri Gazetesi	Celal Nuri ve Suphi Nuri tarafından 1918-1924 arasında çıkmıştır. M. Kemal'i ve Ulusal Milli Mücadele'yi desteklemiş bir gazetedir. Başyazarı Celal Nuri İleri'dir. M. Kemal'in isimsiz yazıları da yer alır.
Yeni Gün Gazetesi	Yunus Nadi'nin başyazarlığını yaptığı gazete 2 Eylül 1918'de çıkmıştır. 7 Mayıs 1924 tarihinden itibaren Cumhuriyet adı ile yayını sürdürmüştür. Ankara'nın ilk günlük gazetesidir. Zafer abidesinin giderlerini karşılamıştır.
İzmir'e Doğru	Balıkesir'de yayımlanan, ulusal mücadeleyi destekleyen gazetenin başyazarı, Mustafa Necati'dir.
Akşam	Kurucuları Necmettin Sadak, Kazım Şinasi ve Ali Naci (Karacan) olan gazete ulusal direnişi destekleyen gazeteler arasındadır.
Yeni Adana	Dünya Basın başarı ödülü alan ilk Türk gazetesidir.
Anadolu	Antalya
İstikbal	Trabzon
Emel	Amasya
Ahali	Edirne
Işık	Giresun
Babalık	Konya
Anadolu Ajansı	Ulusal hareketin halka ve dünyaya iletilmesi amacıyla Halide Edip (Adıvar) ve Yunus Nadi (Abalıoğlu)'nin teklifi üzerine 6 Nisan 1920'de kurulmuştur.
Matbuat ve İstihbarat Müdürlüğü	Yurt dışında kamuoyu oluşturmaya ve tüm ulusa kurtuluş mücadelesini anlatmaya çalıştı.
Küçük Mecmua	Diyarbakır-Ziya Gökalp
Sebilürreşad	Eski adı Sırat-ı Müstakim'dir Mehmet Akif Gazetesi olarak da bilinir.

KURTULUŞ SAVAŞI Cepheler-Muharebeler					
DOĞU CEPHESİ	Özellikleri	ERMENİSTAN	Önemi		
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kuvayı Milliye birlikleri görülmez. ✓ Sadece Osmanlı'dan kalan Kazım Karabekir komutasındaki 15. Kolordu mücadele etmiştir. ✓ XV. Kolordu TBMM tarafından kurulmamış, ancak TBMM'ye bağlı hareket etmiştir. ✓ Kazım Karabekir'e “Şark Fatih”i denilir.		<p>Amaçları Magna Armania (Büyük Ermenistan) gerçekleştirmektir. Sevr Antlaşması'na dayanarak Kars ve çevresini işgal etmiştir. XV. Kolordu 28 Eylül 1920'de başlattığı harekât sonucunda 29 Eylül'de Sarıkamış, 30 Ekim'de Kars ve 7 Kasım'da Batum kurtarılmış, hatta Gümrü'ye kadar ulaşılmıştır. Ermeniler barış istemek zorunda kalmış Gümrü Antlaşması imzalanmıştır. Doğu Cephesi açılan ve kapanan ilk cephedir. Ermenistan Sevr'in geçersizliğini tanıyan ilk devlettir. Ermenistan TBMM'yi tanıyan ilk devlettir. TBMM siyasi ve askerî alanda ilk uluslararası zaferidir. Siyasi bir sözleşmede ilk kez “TBMM Hükûmeti” ve “Türkiye Devleti” tabiri kullanılmıştır. Doğu (Ermenistan) sınırı ilk kez Gümrü Antlaşması ile şekillenmiştir. Doğu Cephesi'nin kapanması ile buradaki kuvvetlerin önemli bir kısmı Batı Cephesi'ne kaydırılmıştır.</p>		
	GÜRCİSTAN	<p>Gürcistan Ardahan, Artvin ve Batum'u işgal etmiştir. Gürcistan resmi olarak uyarılır ve Pasof Harekatı ile geri alınır. Batum Antlaşması imzalanarak sorun çözülmüştür.</p>			
GÜNEY CEPHESİ	FRANSA	Lideri	Kurtuluş	Unvan	Madalya
		Sütçü İmam	Maraş 11 Şubat 1920	Kahraman-1973	1925
		Ali Saip	Urfa 10 Nisan 1920	Şanlı-1984	
		Şahin Bey	Antep 25 Aralık 1921	Gazi-1921	2008
		Müftü Mehmet Efendi ve Tufan Bey	Adana 5 Ocak 1922		
		Fransa Ankara Antlaşması ile Hatay ve İskenderun hariç işgal ettiği tüm toprakları Türkiye'ye geri vermiş ve böylece Güney Cephesi kapanmıştır. Fransa, Ankara Antlaşması ile TBMM'yi tanıyan ilk İtilaf Devleti olmuştur.			
BATI CEPHESİ	YUNANİSTAN	Muharebe	Kuvvet	Sonuç	Önemi
		Gediz	K.Millîye	Yenildi	Düzenli Ordu'ya geçme kararı alınır.
		1. İnönü	D.Ordu	İlk kez Galip	Teşkilatı Esasi-Londra Konferansı-Afgan Dostluk Ant.-İstiklal Marşı-Moskova Antlaşması İsmet Paşaya Generallik rütbesi verilir.
		2. İnönü	D.Ordu	Galip	Fransa-İtalya işgal ettiği yerlerden ilk kez çekilirler. İngiltere Malta sürgünlerinin bazılarını serbest bırakır.
		Aslıhan	D.Ordu	Yenildi	Refet Bele görevden alınır Batı Cephesinin komutanlığı tamamen İsmet Paşaya verilir.
		Kütahya Eskişehir	D.Ordu	Yenildi	Meclis içinde görüş ayrılıkları yaşanır. M. Kemal'e yönelik muhalefet artar. Düzenli Ordudan tekrar Kuvayı Milliye'ye dönme gündeme gelir. TBMM'yi Kayseri'ye taşıma tartışması çıkar. Fransa ve İtalya boşaltma işlemini durdurur. M. Kemal'e Başkomutanlık yetkisi verilir. M. Kemal Tekalifi Millîye Emirlerini çıkarır.
		Sakarya (Subaylar Savaşı) Melhamei Kübra	D.Ordu	Galip	Son savunmadır. M. Kemal'e Gazi ve Mareşal unvanı verilir. İtilaflar TBMM'ye barış teklif ederler. Kafkas Cumhuriyetleri ile Kars Antlaşması Fransa ile Ankara Antlaşması Ukrayna ile Dostluk Antlaşması İngiltere esir mübadelesi yapılır. M. Kemal'in Başkomutanlık süresi uzatılır.
		Baş Komutanlık (Rum Sındığı)	D.Ordu	Galip	Tekalifi Millîye'nin asıl katkısı bu muharebeye oldu. Kurtuluş savaşının askeri safhası başarı ile tamamlandı. İtilafların ateşkes teklifiyle Mudanya imzalandı. Fevzi Çakmak'a Mareşallik rütbesi verilir.

Kurtuluş Savaşı Cepheler

Doğu Cephesi

- Başta Rusya ve İngiltere olmak üzere bazı Avrupa devletleri Ermenileri kışkırttı. Doğu Anadolu’da bir Ermeni Devleti kurdurmak istiyorlardı.

NOT: Rusya, kendi güdümünde kurduracağı bir Ermeni devleti vasıtasıyla Akdeniz’e inerek dünya ticaretinde söz sahibi olmayı amaçlarken, İngiltere’de kendi güdümünde kurduracağı bir Ermeni devleti vasıtasıyla Rusya’nın Akdeniz’e inmesine engel olmayı amaçlıyordu.

- 1.Dünya Savaşı’nın sonunda Kafkasya’da bir Ermeni devleti kuruldu. Mondros Ateşkes Anlaşması’yla İtilaf Devletlerinden gerekli desteği bulan Ermeniler, saldırılarına yeniden başladılar. Bunun üzerine Kazım Karabekir, TBMM hükümeti tarafından Doğu Cephesi komutanlığına atandı.

NOT: TBMM’nin açtığı İlk cephe

- Ermenilere karşı başlatılan savaş kısa zamanda Türk ordusunun başarısı ile sonuçlandı. 28 Eylül 1920’de taarruza geçen Türk ordusu 29 Eylül’de Sarıkamış’ı, 30 Ekimde Kars’ı Ermenilerden geri aldı. Daha sonra Gümrü’ye girildi. Ermeniler yenilgiyi kabul ederek anlaşma imzaladı.

Gümrü Antlaşması(3 Aralık 1920)

Bu göre:

- Doğu Anadolu sınırımız ilk kez saptanmıştır (Kars, Sarıkamış, Kağızman ve Iğdır Türk Devleti’nde kalmıştır).
- Ermeniler, Sevr’in geçersizliğini kabul etmiştir.
- Doğu Anadolu’da yaşayan fakat oradan ayrılmış bulunan Ermeniler altı ay içinde diledikleri takdirde geri dönebilecektir.
- Ermenistan, Türkiye’ye karşı hiçbir şekilde düşmanca tavır ve davranışta bulunmayacaktır.
- TBMM Hükümeti, Ermenistan Devleti istediği takdirde ona askeri ve siyasi yardımda bulunacaktır.
- Ermenistan, yapacağı bütün antlaşmalarda Türkiye’yi ilgilendiren zararlı hükümleri geçersiz sayacaktır.
- Antlaşmanın imzalanmasından sonra ticari ilişkiler başlayacaktır.

Anlaşmanın Önemi

- TBMM hükümetinin imzaladığı ilk anlaşmadır.

NOT:TBMM adına Kazım Karabekir imzalamıştır

- TBMM’yi tanıyan ilk devlet Ermenistan’dır.
- Gümrü Barış anlaşması TBMM hükümetinin uluslararası alanda kazandığı ilk askeri ve siyasi başarısıdır.
- Ermenistan Misak-ı Milli’yi tanıyor. Sevr’i tanımadıklarını belirterek, Türk topraklarındaki iddialarından vazgeçtiler.
- Doğu sınırımız güvenlik altına alınarak birliklerimiz Güney ve Batı cephelerine kaydırıldı.
- TBMM ilk kez bu antlaşma metnine Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti şeklinde adını koydurmuştur.

GÜRCİSTAN

- Gürcistan Ardahan, Artvin ve Batum’u işgal etmiştir.
- Gürcistan resmi olarak uyarılır ve **Pasof Harekatı** ile geri alınır.
- Batum Antlaşması** imzalanarak sorun çözülmüştür.

Kazım Karabekir’in lakabı “**Şark Fatih**i”dir. Kazım Karabekir’in, şehit çocuklarına oynattığı müzikal tiyatro **Şarklı İbret**’tir.

Güney Cephesi

- Mondros’tan sonra Urfa, Antep ve Maraş İngilizler, Adana, Mersin ve Osmaniye Fransızlar tarafından işgal edildi. İngilizlerle Fransızlar arasında yapılan anlaşma(**Suriye İtilafnamesi**) gereği bu bölgeler daha sonra Fransızlara devredildi (15 Eylül 1919).Bu değişikliklerle Antep, Urfa ve Maraş Fransızlar tarafından işgal edildi.
- Fransızlar işgal ettikleri bu yerlerde Ermenilerle iş birliği içine girdiler. Suriye’den getirdikleri Ermenileri buraya yerleştirdiler. Ayrıca Ermenileri silahlandırarak Türklere katliam ve saldırılar başlattılar.
- Bütün bu yapılanlar karşısında yöre halkı tepkilerini gösterdiler. Kuvayı Milliye birlikleri kurarak mücadelelere başladılar.

- **Maraş**'ta Fransızlar, Ermenilerle birlikte halkın onurunu kırıcı davranışlar içine girmişlerdi. Bu olaylar halkın ayaklanmasına sebep oldu. **Sütçü İmam**'ın önderliğinde Maraş halkı direnişe geçti. Bu direniş karşısında Fransızlar silah üstünlüklerine rağmen daha fazla dayanamayacaklarını anlayınca geri çekildiler ve şehri terk etmek zorunda kaldılar. (11 Şubat 1920)
- 10 Nisan 1920'de **Urfa**, Fransızlara karşı **Ali Saip** komutasında vermiş olduğu mücadeleyi kazanarak Şehri Fransızlardan kurtardı.
- **Antep** halkı 1 Nisan 1920'de Fransızlara karşı **Şahin Bey** ve **Kılıç Ali** komutasında ayaklandılar. Ancak Fransızlar uzun bir mücadeleden sonra 9 Şubat 1921'de Antep'e girebildi.
- Güney Cephesi'nde kazanılan başarılar, Fransızlara, Türk topraklarında tutunamayacaklarını gösterdi.
- Fransızlar Sakarya Zaferinden sonra TBMM Hükümeti ile anlaşma imzaladılar.

Ankara Antlaşması (20 Ekim 1921)

Bu göre:

- Hatay hariç Türkiye Suriye sınırı günümüzdeki gibi çizildi. Hatay'da da özel bir yönetim kuruldu.

NOT: Ankara Antlaşmasıyla Fransa yeni Türk Devletini resmen tanımış oldu. Güney Cephemizde güvenlik sağlanınca buradaki birliklerimiz batıya kaydırıldı. Batı Cephemizdeki gücümüz daha da arttı. Misak-ı Milliye tanıyan ilk İtilaf Devleti Fransa'dır.

NOT: TBMM, 8 Şubat 1921 yılında çıkardığı bir kanunla Antep'e **Gazi**, 7 Şubat 1923 yılında Maraş'a **Kahraman** ve 12 Haziran 1924 yılında Urfa'ya **Şanlı** unvanları verilmiştir

NOT: Kuvayı Milliye hareketi ilk kez Güney Cephesinde Fransızlara karşı kendiliğinden oluşmuştur (19 Aralık 1918 tarihinde Hatay-Dörtöl'de).

Kurtuluş Savaşı'nda İtalya

İtalyanlara karşı Kurtuluş Savaşında cephe açılmadı, İtalyanlar işgal ettikleri bölgeleri (Antalya ve çevresini) Batı Cephesinde Yunanlılara karşı kazanılan zaferlerin etkisiyle 5 Temmuz 1921'de boşaltarak Anadolu'dan çekildiler.

NOT: İtalya Anadolu'dan çekilen ilk İtilaf Devletidir.

Batı Cephesi

- Kurtuluş Savaşında en büyük mücadeleler Batı Cephesinde Yunanlılara karşı yapılmıştır.
- Yunanlıların İzmir'i işgaliyle (15 Mayıs 1919) Kuvayı Milliye kurulmuş bu birlikler; Ayvalık, Bergama ve Soma, Akhisar, Salihli, Aydın ve Nazilli Cephelerini oluşturarak Yunanlılara karşı mücadele vermiştir.
- Balıkesir ve Alaşehir Kongrelerinde alınan kararla Yunanlılara karşı Batı Cephesi oluşturulmuş ve Sivas Kongresi'nden sonrada bu cephenin komutanlığına Ali Fuat Cebesoy atanmıştır.

Gediz Muharebesi (24 Ekim 1920)

- Sivas Kongresi'nde, Temsil Heyeti tarafından **Batı Cephesi (Umum Kuvayı Milliye) Komutanlığı**'na atanan **Ali Fuat Paşa**'nın, Yunan kuvvetlerine karşı başlattığı taarruz girişimidir.

NOT: Batı Cephesindeki ilk taarruzdur.

- 24 Ekim 1920'de gerçekleşen bu taarruz girişimi, düzen ve disiplinden yoksun olan Kuvayı Milliye birliklerinin mağlubiyetiyle sonuçlanmıştır.
- Ali Fuat Paşa'nın Gediz Muharebelerinde mağlup olması üzerine Moskova'ya elçi olarak gönderilmesi üzerine Batı Cephesi ikiye bölünmüştür. Güney Bölümü Komutanlığına Refet Bey, Batı Bölümü Komutanlığına İsmet Bey getirilmiştir

NOT: Anadolu'da Pontus Rum Devleti kurmak isteyenler üzerine bu bölgede güvenliği sağlamak üzere 9 Aralık 1920'de **Merkez Ordusu** kurulmuştur. Merkez Ordusu Pontus Rum Devleti kurmak isteyen Rumların eylemlerini ve Sivas çevresine yayılmış olan **Koçgiri Aşireti**'nin çıkarmış olduğu eylemleri önlemiştir.

Düzenli Ordu'nun Kurulma Nedenleri:

- Kuvayı Milliye'nin eğitim, disiplin ve düzenden yoksun olması.
- Kuvayı Milliye'nin işgalleri önlemede yetersiz kalması.
- Kuvayı Milliye başlarına buyruk hareket etmeleri ve bir otorite altına girmek istememeleri.
- Kuvayı Milliyecilerin para, yiyecek gibi ihtiyaçlarını halktan zorla karşılamaları.
- Kuvayı Milliyecilerin hukuk devleti anlayışına uygun hareket etmemeleri.
- 22 Haziran 1920'de saldırıya geçen Yunan kuvvetlerinin durdurulamayarak geniş toprak parçalarının kaybedilmesi.
- Türk yurdunun kısa zamanda işgalden kurtarılma istenmesi.

İşte bütün bu nedenlerden dolayı düzenli ordunun kurulmasına ihtiyaç duyuldu. 8 Kasım 1920'de İsmet İnönü'nün Batı Cephesi komutanlığına atanmasıyla düzenli ordu kurulması çalışmaları başladı. Düzenli ordu kurulunca Çerkez Ethem ve Demirci Mehmet Efe bu orduya katılmayarak isyan ettiler.

I. İnönü Savaşı **(6–10 Ocak 1921)**

- Sevr Antlaşması sırasında Yunanlılar Bursa ve Trakya'yı işgal ederek yeni taarruz hazırlıklarına başladılar.
- TBMM hükümeti ise bir yandan düzenli ordu kurmaya çalışırken bir yandan da Çerkez Ethem İsyanıyla da uğraşıyordu. Bunu fırsat bilen Yunanlılar Bursa ve Uşak istikametinden saldırıya geçtiler. (6 Ocak 1921)

Amaçları:

- Afyon ve Eskişehir'i ele geçirip demiryolu ulaşımını denetimi altına almak
- TBMM'yi dağıtarak Milli Mücadeleyi boğmak
- Sevr'i kabul ettirmek
- İtilaf Devletlerinden aldığı desteği arttırmak

Gelişimi:

- Albay İsmet Paşa komutasındaki Düzenli Ordu İnönü mevkiinde Yunan ordusunu karşıladı. Savunma karşısında Yunanlılar daha fazla ilerleyemeyeceğini anladılar yenilerek geri çekilmek zorunda kaldılar. (10 Ocak 1921)

- Düzenli Ordu Çerkez Ethem kuvvetleri(Kuvayı seyyare) üzerine de giderek isyanı bastırdı.

Sonuçlar:

- Batı Cephesinde kurulan Düzenli Ordunun ilk askeri başarısıdır.
- Halkın TBMM'ye ve Düzenli Orduya güveni arttı.
- Bu zaferle, milletin birlik ve beraberlik duyguları gelişti ve kurtuluş umutları yeşerdi.
- Yeni Türk Devletinin içte ve dışta itibarı arttı.
- Yunanlılara güvenen İtilaf Devletleri hayal kırıklığına uğradılar.
- Yeni durumu görüşmek üzere Londra Konferansını tertip ettiler.
- İsmet Paşaya generallik rütbesi verildi

İnönü Savaşından Sonraki Gelişmeler

1. Teşkilat-ı Esasi (1921 Anayasası) hazırlandı. (20 Ocak 1921)
2. Londra Konferansı düzenlendi. (21 Şubat 12 Mart 1921)
3. Afgan Dostluk Anlaşması imzalandı (1 Mart 1921).
4. İstiklal Marşımız kabul edildi. (12 Mart 1921)
5. Moskova Anlaşması imzalandı (16 Mart 1921).

Londra Konferansı **(21 Şubat 12 Mart 1921)**

- İnönü'den sonra İtilaf Devletleri Londra'da bir araya geldiler.

Amaç:

- Sevr'i biraz yumuşatarak TBMM'ye kabul ettirmek ve yıpranan Yunan Ordusuna toparlanması için zaman kazandırmaktır.

Gelişimi:

- İtilaf Devletleri, 2 Şubat 1921'de İstanbul Hükümeti'ni Londra Konferansı'na çağırdılar. Davette Osmanlı heyeti arasında TBMM temsilcisinin de bulunması isteniyordu.
- İtilaf Devletleri, bu davranışları ile TBMM Hükümeti'ni hala meşru saymadıklarını, Türk ulusunun gerçek temsilcisinin Osmanlı Devleti olduğunu göstermek istiyorlardı. Ayrıca, İstanbul Hükümeti ile TBMM Hükümeti arasında bir ikilik meydana getirerek imzalatmayı düşündükleri antlaşmayı kabul ettirmektir.

- M. Kemal, Türk Milleti'nin gerçek temsilcisinin TBMM Hükümeti olduğunu belirterek doğrudan davet almadıkça konferansa katılmayacaklarını bildirdi. M. Kemal'in bu kararlı tutumu karşısında İtilaf Devletleri, İtalya aracılığıyla TBMM'yi konferansa davet ettiler.

TBMM'nin Londra Konferansı'na Katılma Nedenleri:

- Barış yanlısı olduğunu göstermek.
  - Misak-ı Milli'yi tanıtmak
  - Varlığını hukuken kabul ettirmek
- Konferansa, İstanbul Hükümeti'ni temsilen **Tevfik Paşa**, TBMM'yi de temsilen **Bekir Sami Bey** katıldı. Konuşma sırası İstanbul Hükümeti temsilcisi Tevfik Paşaya geldiğinde "Türk milletinin gerçek temsilcisi TBMM'dir" diyerek sözü TBMM temsilcisi Bekir Sami Bey'e bıraktı ve İtilafların ikilik çıkarmalarını önledi. Bekir Sami Bey de Misak-ı Milliden taviz verilmeyeceğini belirtmesi üzerine anlaşma sağlanamadan konferans dağıldı.

Önemi:

- İtilaf devletleri ilk kez TBMM'nin varlığını hukuken tanıdılar.
- İtilaf devletlerinin "Türkler barışa yanaşmıyor." gibi propagandaları önledi.
- Milli Mücadelenin haklılığı ve Misak-ı Milli dünya kamuoyuna duyuruldu.

NOT: Londra Konferansı'nın toplanmasından istifade edip toparlanan Yunan birlikleri yeniden saldırıya geçmiştir.

NOT: Dışişleri bakanı Bekir Sami Bey, İngiltere, Fransa ve İtalya ile ikili antlaşmalar yapmış fakat bağımsızlığa ve devletlerarası eşitliğe aykırı hükümler bulunan antlaşmaları TBMM onaylamadığı gibi Bekir Sami Bey'i de dışişleri bakanlığı görevinden almıştır.

Afgan Dostluk Anlaşması

(1 Mart 1921)

- Moskova'da Sovyet Rusya ile görüşmeye giden TBMM Heyeti ile 1919'da İngiliz egemenliğinden kurtulan Afganistan'ın Moskova'ya gönderdiği elçi arasında imzalanan antlaşmadır.

Maddeleri

- 1-Her iki devlet de birbirlerinin bağımsızlıklarını tanıyacak ve karşılıklı elçilikler açılacak.
- 2-Türkiye, Afganistan'a öğretmen ve subay gönderecek.
- 3- İki devletten birine bir saldırı gelmesi durumunda diğeri yardım edecek.
- 4- Doğu uluslarının kurtuluş, özgürlük ve bağımsızlık hakkına sahip olduklarını ve her ulusun kendini yönetme hakkının bulunduğunu her iki devlet de kabul edecek.

NOT: Yeni kurulan Türk Devletini ve Misak-ı Milli'yi tanıyan ilk İslam devleti Afganistan'dır.

Moskova Anlaşması

(16 Mart 1921)

- Çarlık Rusya I. Dünya Savaşında İtilaf Devletlerinin yanında savaşa katılmıştı.
- İtilaf Devletleri Bolşevik İhtilali sonucu yeni oluşan rejime düşmanca tavır takındılar. Çünkü Rusya'daki yeni rejimin (**Sosyalizm**) kendileri için tehlikeli olacağını düşünüyorlardı.
- Bu nedenle Sovyet Rusya; Anadolu'yu işgal eden emperyalist devletlerin tehlikeli olabileceğini düşünmeye başladı.
- İtilaf Devletleri yeni Türk Devletiyle Sovyet Rusya'nın ortak düşmanıydı. Bu nedenle iki taraf arasında yakınlaşma başladı. Sovyet Rusya Misak-ı Milli'yi tanıdığını açıkladı. Bunun üzerine karşılıklı ilişkiler gelişti. Karşılıklı elçiler gönderildi. Daha sonra da TBMM Hükümeti ile Sovyet Rusya arasında anlaşma imzalandı.

Maddeleri:

1. Sovyet Rusya yeni Türk Devletini ve Misak-ı Milli'yi tanıyacak.
2. İki taraftan birinin tanımadığı devletlerarası bir antlaşmayı diğeri de tanımayacak.
3. Osmanlı Devleti ve Çarlık Rusya arasındaki antlaşmalar geçersiz olacak.

4. Sovyet Rusya kapitülasyonların kaldırıldığını kabul edecek
5. Sovyet Rusya, TBMM ile Ermenistan ve Gürcistan arasında imzalanan antlaşmalara göre belirlenen sınırı Batum şehrinin Gürcistan'a verilmesi şartıyla tanıyacak.
6. İki devlet arasındaki ilişkileri geliştirecek iktisadi, siyasi vs. anlaşmalar yapılacaktır.
7. Boğazların bütün devletlerin ticaret gemilerine açık kalmasını sağlamak amacıyla Karadeniz'e kıyısı olan devletlerin temsilcilerinin katıldığı bir konferans toplanacaktır.

Önemi:

- İlk defa bir Avrupa Devleti Yeni Türk Devleti'ni ve Misak-ı Milli'yi tanıdı.
- Doğu sınırimız güvenlik altına alındı.
- Osmanlı Devleti ile Çarlık Rusya arasında imzalanan tüm antlaşmalar geçersiz sayılmıştır (Bu durum her iki ülkede de rejim değişikliği olduğunu göstermektedir).
- Batum şehrinin Rusya'nın egemenliği altındaki Gürcistan'a verilmesi Misak-ı Milli'den verilen ilk tavizdir.

NOT: Bu antlaşma ile Rusya'dan gelecek yardımın yolu da açılmış oldu.

II.İnönü Muharebesi **(26 Mart-1 Nisan 1921)**

- Londra konferansı başarısızlıkla sonuçlanınca İngilizler, Yunanlıları yeni bir saldırı için teşvik ettiler.

Amaç

- I.İnönü Muharebesinde kaybettikleri itibarı yeniden kazanmak.
- Eskişehir ve Kütahya'yı alarak TBMM'yi dağıtmak,
- Sevr anlaşmasını yürürlüğe koymaktır.
- Başlangıçta kuvvetlerimiz biraz geri çekildiler ise de daha sonra Yunanlılar geri püskürtüldü. II.İnönü Muharebesi de zaferle sonuçlandı. M. Kemal bu zaferin sonunda İsmet Paşa'ya çektiği kutlama telgrafında; "Siz orada, yalnız düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz" diyerek onu onurlandırdı.

Sonuçları

- TBMM'ye duyulan güven arttı.
- Fransa TBMM ile resmi nitelikte olmayan barış müzakerelerini başlatmıştır. Fransa Zonguldak'tan çekilmiştir.

- İtalyanlar Anadolu'dan çekilmeye başladılar (5 Temmuz 1921).
- Bu savaşın sonunda İngiltere'nin Yunanlılara olan güveni azalmaya başladı.
- İngiltere TBMM ile ilişki kurabilmek için Malta'da tutuklu bulunan kırk kişiye serbest bıraktı.

NOT: II.İnönü'den sonra ordu tüm yokluklara rağmen saldırıya geçerek Yunanlılara karşı Aslıhanlar ve Dumlupınar Muharebelerini yapmış fakat yenilmiştir. Bu başarısızlık sebebiyle M. Kemal Refet Paşa'yı görevden alarak Batı cephesinin tüm komutasını İsmet Paşa'ya vermiştir.

Kütahya-Eskişehir Muharebesi **(10-24 Temmuz 1921)**

- İnönü Zaferleri milletin moralini yükseltmiş, kurtuluş ümidini artırmıştı. Yunanlılar ise kesin sonuç almak için İtilaf Devletlerinin desteğini alarak İzmir'e büyük bir yığınak yaptılar. Yunan kralı ordusunun moralini yükseltmek için İzmir'e geldi. 10 Temmuz 1921'de Yunan saldırısı başladı.

Sonuçları:

- Afyon, Kütahya ve Eskişehir Yunanlıların eline geçti.
- Türk ordusu daha fazla kayıp vermemek için M. Kemal'in emriyle Sakarya'nın doğusuna çekildi.
- Yenilgi TBMM'de ve halkta ümitsizliğe neden oldu.
- M. Kemal'e olan muhalefet artmıştır.
- Mecliste görüş ayrılıklarına yol açtı.

NOT: TBMM'yi Ankara'dan Kayseri'ye taşınma ve Düzenli Ordu'dan tekrar Kuvayı Milliye'ye dönme fikirleri ortaya atıldı.

- Meclis **Başkomutanlık Kanunu** ile tüm yetkilerini M. Kemal'e verdi.

NOT: Amaç kararların alınmasını ve uygulanmasını hızlandırmaktır. Bu yetkiler 5 Ağustos 1921'de üçer aylık sürelerle verilmeye başlandı. 20 Temmuz 1922'de ise süresiz olarak uzatıldı. Bu yetki M. Kemal Cumhurbaşkanı seçilince sona erdi.

**Tekâlif-i Milliye Emirleri (Milli
Yükümlülükler)**
(7–8 Ağustos 1921)

Düzenli ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için M. Kemal'in başkomutanlık yetkisiyle çıkarttığı kanundur.

- Her ilçede bir Tekâlif-i Milliye Komisyonu kurulmuştur. Gereğini yerine getirmeyenler için İstiklal Mahkemeleri görevlendirilmiştir.
- Her aile birer takım çamaşır, çorap ve çarık verecek.
- Tüccar ve halkın elinde bulunan her türlü giyim ve besin maddelerinin yüzde kırkına, bedeli sonradan ödenmek üzere el konulacak.
- Halkın elindeki taşıma araçlarıyla her ay 100 km. askeri malzeme taşınacak.
- Gerekli görülen bütün sahipsiz mallara el konulacak.
- Halkın elindeki tüm silah ve cephane üç gün içinde teslim edilecek.
- Bütün teknik araç-gereçlerle, taşıt ve binek araçlarının yüzde kırkına el konulacak.
- Silah ve malzeme yapan demirci, marang oz, saraç ve dökümcü ustaları ordunun emrine alınacak

NOT: Bu emirler topyekün bir savaşın olduğunu göstermektedir.

NOT: Tekâlif-i Milliye Emirleri Sakarya Savaşı için çıkarılmış, fakat Yunanlıların taarruzu sonucu tam uygulanamamıştır. Asıl faydası Büyük Taarruz'da görülmüştür.

NOT: Osmanlı'da savaş dönemlerinde “**Avarız**” (Tekalif-i Örfiye) adıyla alınan vergiye benzemektedir.

Milli Mücadele Kaynakları

- Gümrük ve Ağnam vergileri
- Ayni ve Nakdi bağışlar
- Tekâlif-i Milliye Emirleri
- Akbaş Cephaneliğinden alınan silahlar
- Menzil Müfettişliklerinin kurulması
- Rusya, Buhara ve Afgan yardımları
- El konulan Düyunu Umumiye ve Reji İdaresi gelirleri,

Sakarya Meydan Savaşı
(23 Ağustos–13 Eylül 1921)

- Sakarya meydan savaşı 23 Ağustos 1921'de Yunan ordusunun saldırısıyla başladı.
- Bunun üzerine Mustafa Kemal yeni bir savunma anlayışı ortaya koydu. Orduya hitaben "**Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla sulanmadıkça terk olunamaz**" emrini verdi. Savaş stratejisinde benimsenen bu yaklaşım savaşın seyrini de değiştirmiştir. **Subay Harbi** olarak da tarihe geçen bu savaşta çok sayıda subay şehit olmuştur.

NOT: M. Kemal tarafından **Melhame-i Kübra (Büyük Kıym)** olarak anılmıştır.

Sonuçları:

- M. Kemal Paşaya **Gazi** ve **Mareşallik** unvanı verildi.
- 1863 Viyana Kuşatması ile başlayan geri çekilme durmuştur. Türk ordularının son savunma savaşıdır.
- TBMM'ye ve M. Kemal'e duyulan güven artmıştır.
- İtalya ve Fransa Sakarya Savaşı'ndan sonra kesin olarak geri çekilmeye başlamıştır.
- Sovyet Rusya ve ona bağlı Kafkas Cumhuriyetleri ile (Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan) Kars Anlaşması imzalanmıştır. Fransa ile Ankara Anlaşması imzalanmıştır.
- Ukrayna ile Dostluk Anlaşması yapılmıştır.
- Anlaşma Devletleri Türkiye'ye ateşkes teklifinde bulunmuştur.
- İngiltere ile yapılan görüşmeler doğrultusunda Anadolu'daki İngiliz tutsakları ile İstanbul'un işgalinden sonra tutuklanarak Malta'ya sürgün edilen kişilerin takasını sağlayan bir anlaşma yapıldı.

Kars Antlaşması **(13 Ekim 1921)**

- Sovyetler Birliğinin aracılığıyla Kafkaslarda yeni kurulan Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan ile TBMM arasında imzalandı.
- Moskova Antlaşması'nın hükümlere dayanan antlaşmaya göre:
  1. Boğazların ticarete açılması, İstanbul'un güvenliğinin sağlanması her iki tarafça benimsendi.
  2. Nahcivan bölgesine muhtariyet verildi.
  3. Taraflar arasında ticaret, gümrük, sağlık, güvenlik konularında ortak tedbir alınması kararlaştırıldı.**NOT:** Bu antlaşmayla doğu sınırimız kesinlik kazanmıştır.

Ankara Antlaşması **(20 Ekim 1921)**

- Sakarya Savaşı'nda elde ettiğimiz askeri zafer Fransızları TBMM Hükümeti ile bir barış antlaşması yapmaya sevk etmiştir.

Buna göre:

1. Antlaşmanın imzalanmasıyla taraflar arasındaki savaş sona erecektir.
2. Antlaşmanın imzalanmasından sonra iki ay içinde Türk kuvvetleri belirlenen hattın kuzeyine, Fransız birlikleri ise güneye çekilecektir.
3. Her iki taraf kendilerine kalan topraklardaki insanlar için genel af ilan edecektir.
4. (Ermeniler)
5. Türkiye-Suriye sınırı, İskenderun ve Hatay illeri dışarıda bırakılacak şekilde belirlenecektir.
6. İskenderun ve Hatay için özel bir yönetim kurulacaktır. Buradaki Türk halkına kültürlerini geliştirmek için her türlü kolaylık gösterilecek, Türkçe resmi dil olarak kalacaktır.
7. Caber Kalesi, Türk bayrağı altında ve Türk askerlerinin koruyuculuğunda, Türkiye'nin mülkü olarak kalacaktır.
8. Bu antlaşmanın onaylanmasından sonra Türkiye ile Suriye arasında bir gümrük sözleşmesi imzalanması için karma bir komisyon kurulacaktır.

Önemi:

- İlk kez bir İtilaf devleti, Türkiye'yi ve Misak-ı Milli'yi resmen tanımıştır.
- Bu antlaşma ile I. Dünya Savaşı öncesi kurulmuş olan İtilaf Devletleri bloğu parçalanmıştır.

- Bu antlaşmayla Fransa'nın desteğini kaybeden Ermenilerin, Çukurova bölgesinde bir devlet kurma hayalleri sona ermiştir.
- Bu antlaşma ile güney sınırlarımız güvence altına alınmış ve buradaki kuvvetlerimiz batı cephesine kaydırılmıştır.
- Hatay'ın yönetimi Fransızlara verilmiştir (Bu Batum'dan sonra Misak-ı Milli'den verilen ikinci tavizdir).

Büyük Taarruz **Başkomutanlık Meydan Muharebesi** **(26 Ağustos 1922)**

Sakarya Zaferi'nden sonra, kesin sonuca ulaşmak için hazırlıklara başlandı.

Bunlar;

- İstanbul ve Anadolu'dan çok miktarda silah ve cephane cepheye taşındı.
  - Ordunun taarruz eğitimine büyük önem verildi
  - Ülkenin tüm kaynakları ordu için seferber edildi
- M. Kemal Batı Cephesi komutanlarıyla bir araya gelerek taarruz tarihini belirlediler. Büyük Taarruz 26 Ağustos 1922 sabahı topçu ateşiyle başladı. Yunan askerleri taarruza karşılık vermeye çalışırsa da başarılı olamadılar. Hızla geriye doğru çekilmeye başladılar. 27 Ağustos 1922'de Afyon geri alındı. 30 Ağustos 1922'de M. Kemal komutasında yapılan **Başkomutanlık Meydan Muharebesi (Rum Sındığı-Dumlupınar)**'nde Yunan ordusunun büyük bir bölümü yok edildi. Yunanlılar batıya doğru hızla geri çekilmeye başladı. Kaçan düşmanı takip amacıyla M. Kemal **"Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri"** emrini verdi. Bu emirdeki amaç, kaçan Yunan ordusuna toparlanma fırsatı vermeden topyekûn imha etmektir. 1 Eylül'de Uşak ve Kütahya, 2 Eylül'de Eskişehir kurtuldu. Uşak'ta Yunan başkomutanı General Trikopis esir edildi. 9 Eylül 1922'de İzmir, 18 Eylül'de tüm Ege bölgesi Yunanlılardan temizlendi.

Büyük Taarruzun Sonuçları

- Kurtuluş savaşının askeri safhası tamamlandı.
- Kurtuluş savaşı başarı ile sonuçlandı.
- İtilaf devletleri TBMM'ye ateşkes teklifinde bulundular ve Mudanya Ateşkes Antlaşması imzalandı.
- Fevzi Çakmak'a **Mareşallik** rütbesi verilir

NOT: 1935'te **Zafer Bayramı** olarak kutlanmaya başlandı.

Mudanya Ateşkes Anlaşması (11 Ekim 1922)

Batı Anadolu kurtarıldıktan sonra Misak-ı Milli sınırlarına ulaşmak için ordu Trakya'ya doğru harekete geçti. Ancak Fransa'nın arabuluculuğu ile ateşkes görüşmelerinin başlamasına karar verilmiştir. Türkiye, savaşı Yunanistan ile yapmasına rağmen ateşkes görüşmelerinde Yunanlılar yer almamıştır. Ateşkes görüşmeleri Türkiye (General İsmet), Fransa (General Charpy), İngiltere (General Harrington), İtalya (General Monbelli) devletleri arasında gerçekleşmiştir.

Maddeleri

1. Mütareke imzalandıktan üç gün sonra, 14/15 Ekim gecesi yürürlüğe girecektir.
2. Türk ve Yunan kuvvetleri arasındaki silahlı çatışma sona erecektir.
3. Yunanlılar Doğu Trakya'yı 15 gün içerisinde boşaltacaklar ve bölge, İtilaf Devletleri aracılığıyla 30 gün içerisinde Türk yönetimine devredilecektir.
4. Barış antlaşması imzalanıncaya kadar Türk ordusu Trakya'ya geçemeyecektir. Buna karşılık iç güvenlikle ilgili olarak sayısı 8000'i aşmayacak bir jandarma kuvveti gönderilebilecektir.
5. Barış antlaşmasının imzalanmasına kadar Meriç'in batı sahili (yani Batı Trakya) ve Karaağaç İtilaf Devletlerinin işgali altında kalacak ve Türk kuvvetleri Çanakkale Boğazı ve İzmit'te belirlenen çizgiyi geçemeyeceklerdir.
6. İstanbul, Boğazlar ve çevresinin yönetimi TBMM'ye bırakılacak.
7. İstanbul barış antlaşması imzalandıktan sonra TBMM'ye teslim edilecektir.

Sonuç:

1. Kurtuluş Savaşı'nın askeri safhası sona ermiş ve diplomatik safhası başlamıştır.
2. Savaş yapılmadan Doğu Trakya Yunan işgalinden kurtulmuştur.
3. İstanbul, boğazlar ve çevresinin de işgalden kurtulması sağlanmıştır.
4. İstanbul'un TBMM'ye devredilmesi Osmanlı'nın hukuken sona erdiğini göstermektedir.
5. Bu anlaşmayla Lozan'a zemin hazırlanmıştır.
6. İngiltere'de Lloyd Corc Hükümeti düşmüştür.
7. Yunanistan'da hükümet değişikliği olmuştur.
8. Mondros geçersiz oldu.

Lozan Barış Antlaşması
(24 Temmuz 1923)

- M. Kemal, konferansı yakından takip etmek ve Yunanlıların savaş döneminde bölgeye verdiği tahribatı göstermek amacıyla konferansın İzmir’de toplanmasını istemiştir. Ancak tarafsızlık ilkesine aykırı olduğu için reddedilmiştir. 21 Kasım 1922’de tarafsız bir ülke olan İsviçre’nin Lozan kentinde konferans toplanmasına karar verilmiştir.
- İtilaf Devletleri, barış görüşmelerine İstanbul hükümetini de çağırarak taraflar arasında ikilik çıkarmak istemiş fakat TBMM’nin Saltanatın kaldırması ile bu girişim sonuçsuz kalmıştır.
- 21 Kasım 1922’de başlayan görüşmelerde anlaşma sağlanan tek konu “Nüfus Mübadelesi” olmuştur. Kapitülasyonlar, Borçlar, Azınlıklar, Boğazlar, Musul ve

Tazminat konularında yaşanan anlaşmazlıklar görüşmelerin tıkanmasına ve Türk tarafının anlaşma masasını terk etmesine neden olmuştur(4 Şubat 1923).

- Bunun üzerine M. Kemal Paşa’nın emri ile Ordu Boğazlar ve Musul üzerine saldırı için harekete geçmiş Anlaşma Devletleri yeni bir savaşı göze alamadığı için 23 Nisan 1923’te görüşmeler tekrar başlamıştır.
- İsmet Paşa Lozan Görüşmelerinde “**Çok ıstırap çektik çok kan akıttık bütün medeni milletler gibi hürriyet ve istiklal istiyoruz.**” sözünü kullandı.
- Lozan Barış Antlaşması I. TBMM döneminde imzalanmış fakat 23 Ağustos 1923 ‘te II. TBMM tarafından onaylanarak Düstur dergisinde yayımlanmıştır.

Konferans çağrısını İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya yaptı	
Konferansa Katılan Devletler	İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Türkiye, Yunanistan, Romanya, Yugoslavya, Belçika, Rusya, Bulgaristan (ABD sadece gözlemci)
Boğazlar konusunda katılanlar	Rusya, Bulgaristan ve Japonya

Konferanstaki Komisyonlar		
İngiltere	Lord Curzon - Rumbold	Toprak, Boğazlar ve Askerlik Komisyonu
İtalya	Garroni – Pelle	Yabancılar ve Azınlık Komisyonu
Fransa	Barrere - Montagna	Mali konular Komisyonu
Türkiye	İsmet Paşa başkanlığında Rıza Nur-Hasan Saka	Kapitülasyonlar ve Ermenilerin toprak talepleri konusunda asla taviz verilmemesini istemiştir.

Lozan’da Görüşülen Konular	
Misak-ı Milli’ye Uygun Olanlar	Kapitülasyonlar-Ermeni Yurdu-Azınlık-Yabancı Okullar-Dış Borçlar
Misak-ı Milli’ye Uygun Çözümlemeyenler	Batı Trakya-Batum-Hatay-Boğazlar-Adalar-Patrikhane
Çözümlemeyen Konular	Musul çözümlenemeyen tek konudur.
Sonradan Sorun Olan Konular	Yabancı Okullar-Dış Borçlar-Nüfus Mübadelesi-Boğazlar-Hatay-Ege Adaları-Kıbrıs

Antlaşmanın Maddeleri	
Kapitülasyon	Adli ve Mali tüm kapitülasyonlar kaldırılmıştır.
Sınırlar	Yunan Sınırı: Mudanya Ateşkesinde belirtildiği gibi çözülmüştür. Meriç Nehri iki ülke arasında sınır olarak kabul edilmiştir. Suriye Sınırı: Fransa ile imzalanan 1921 Ankara Antlaşması'nın esasları kabul edilmiştir. Irak Sınırı: Taraflar arasında çözülemeyen tek konudur. Çözümü daha sonra Türkiye ve İngiltere arasında yapılacak olan anlaşmaya göre belirlenmek üzere ertelenmiştir.
Boğazlar	Başkanlığını Türk delegenin (Mahmut Esat Bozkurt yapacak) yapacağı bir komisyon tarafından yönetilecektir . Bu komisyon milletler cemiyeti tarafından denetlenecek ve statüsü milletler cemiyetinin garantisinde olacaktır. Ticaret gemilerinin geçişi serbest olacak; fakat savaş gemileri tonaja tabi tutulacaktır. Türk askeri olağanüstü durumlar hariç boğazlar bölgesinin 20 km gerisinde duracaktır. Açıklama: Bu madde Türkiye'nin egemenlik haklarını kısıtlamıştır Lozan'da Boğazlar üzerinde mutlak Türk egemenliğini savunan devlet SSCB'dir.
Azınlıklar	Tüm azınlıklar Türk vatandaşı kabul edilmiştir.
Nüfus Mübadelesi	Batı Trakya'daki Türkler ile İstanbul ve adalardaki Rumlar hariç diğer Türk ve Rum ahalinin değiştirilmesi kararlaştırılmıştır.
Ermeni Yurdu	Ermenilere milli sınırlar içinde yurt hakkı tanınmamıştır.
Borçlar	Osmanlı Devleti'nin 1854'ten beri aldığı borçların, Osmanlıdan ayrılan devletler nispetinde pay edilmesi kararlaştırılmıştır. Borçların kağıt para cinsinden Fransız Frangı ve Türk Lirası olarak ödenmesi kabul edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin borçlarının kabul edilmesi üzerine Düyun-i umumiye İdaresinin varlığına son verilmiştir.
Patrikhane	İstanbul dışına çıkarılması istenmiştir. Ancak yabancı kiliselerle ilişki kurmaması ve siyasete karışmaması şartı ile Türkiye'de kalması kararlaştırılmıştır.
Yabancı Okullar	Masraflarını kendileri karşılamak ve Türk kanunlarına uymak koşuluyla okulların varlığını sürdürmesi kararı kabul edilmiştir.
Savaş Tazminatı	Yunanistan; Batı Anadolu'da yaptığı tahribata karşılık Bosnaköy ve Karaağaç'ı tazminat olarak Türkiye'ye vermeyi kabul etmiştir.
Adalar	Kıbrıs'ın denetimi İngiltere'ye bırakılmıştır. Oniki Ada İtalya'ya bırakılmıştır. Bozcada (İmroz), Gökçeada (Tenedos) ve Tavşan Adaları Türkiye'ye bırakılmıştır. Diğer Ege Adaları Yunanistan'a bırakılmıştır. Ancak Yunanistan Türkiye'ye yakın adalarda silah bulunduramaz kararı alınmıştır.

Lozan'ın Önemi

- 1-Osmanlı Devleti'nin sona erdiği kabul edilirken yeni Türk devleti uluslararası alanda tanınmıştır. (Sevr yerine imzalanmıştır)
- 2-Kurtuluş Savaşı'nın askeri zaferi böylece, siyasi bir başarı haline geldi.
- 3-Misak-ı Milli büyük ölçüde gerçekleşti.
- 4-I. Dünya Savaşı sonrasında imzalanan en son antlaşmadır. Hala yürürlükte. Eşit şartlarda imzalanmıştır. Dili Fransızcadır.
- 5-Yapılacak olan inkılâplar için zemin hazırlandı.
- 6-I.TBMM temsilci göndermiş, II.TBMM onaylamıştır. (143 maddedir)
- 7-Türk bağımsızlık savaşı esir milletlere örnek teşkil etmiştir.
- 8-Silahsızlandırılacak Bölgeler: Boğazlar, Trakya sınır, Adalar (Rodos hariç İtalya'nın)
- 9- Mısır, Sudan, Rodos, Kıbrıs, 12 Ada, Ortadoğu ve Tunus'taki haklarımızdan vazgeçtik.

- **M. Kemal** "Türk Milleti, aleyhine asırlardan beri hazırlanmış ve sevk ile tamamlandığı zannedilmiş büyük bir suikastın çöküşüdür." sözünü kullandı.

Lozan'a Yönelik Eleştiriler

- ✓ Hatay, Batı Trakya, Adalar, Musul ve Kıbrıs'ın alınamaması
- ✓ Boğazlar Komisyonunun egemenliğimizi zedelemesi
- ✓ Patrikhanenin İstanbul'da kalması
- ✓ Savaş tazminatının yetersiz olması

- Antlaşmanın imzalanmasından sonra en geç 6 hafta içerisinde İstanbul'daki işgal güçleri İstanbul'u terk edecekler
- **Refet Bele** /Bu işlem 6 Ekim 1923 'te sona ermiştir.

BAZI KAVRAMLAR

Reform (İslahat): Fransızca bir kavram olan Reform kelimesi, sözlük anlamı olarak bozuk olan kısmı düzeltme, iyileştirme anlamına gelmektedir. Osmanlı Devleti'nde reform karşılığı olarak **İslahat** deyimi kullanılmıştır. Reformlar o ülkenin hukuk düzenine uygun olarak yapılır. Değiştirilebilir, **zorlayıcı** değildir.

İsyan: Toplum içinde belirli bir grubun veya herhangi bir teşkilatın sınırlı amaç ve hedefini gerçekleştirmek üzere devlete karşı başkaldırma hareketidir. İsyan gelişme gösterebilirse ihtilale, ihtilal gelişme gösterebilirse inkılabı dönüşebilir.

İhtilal: Bir devletin siyasi teşkilatını, kanuni şekillere hiç uymadan değiştirmek üzere zor kullanılarak yapılan geniş çaplı bir halk hareketidir. İnkılabın bir evresini, hareketin yıkıcı olan kısmını teşkil eder. İhtilal, mevcut müesseselerin yıkımını; inkılap ise yeniden kurulmasını ifade eder. İhtilal başarıya ulaşmazsa isyan olarak tanımlanır.

Hükümet Darbesi: Devletin emri altındaki resmi kuvvetlerden birinin (Ordu-Polis-İstihbarat-Yargı), mevcut hükümeti devirip, iktidarı ele alması demektir. Hükümet darbeleri sadece iktidardaki kişileri değiştirirler. Demokrasi askıya alınır seçilmemiş bir grup veya zümre yönetimi elinde tutar belli bir süre **Oligarşik** bir sistem uygulanır.

İnkılap: Mevcut düzenin zor kullanılarak yıkılması ve yerine çağdaş, demokratik ve laik yeni bir düzenin kurulması olayıdır. İnkılap, her alanda (Siyasi, Ekonomik, Sosyal ve Hukuk) kökten değişiklikleri de kapsayan bir anlamı vardır.

İnkılapları Hazırlayan Şartlar

1- Gerekçeler: Siyasi, ekonomik, sosyal ve hukuki alanda yaşanan sorunlar.

2- Fikri Hazırlık: Aydınların sorunlar üzerine çözüm önerileri sunan eserler yazmaları

Türkiye'de Batı tarzı eğitim veren okullarda ve Batıda eğitim alan Osmanlı gençlerinin yetişmesi. II.Meşrutiyet dönemine gelindiğinde, Fransız İnkılabı düşünürlerinin yanı sıra Namık Kemal, Şinasi, Ziya Paşa gibi Tanzimat Dönemi fikir adamlarının; Tevfik Fikret, Ziya Gökalp, Abdullah Cevdet gibi Meşrutiyet aydınlarının eserleri onların düşünce atmosferini oldukça etkilemiştir. Bu kuşaktan gelen M. Kemal, bu düşünürlerin fikirlerinden etkilenmiş, Türk toplum yapısına uygun bir hale getirmiş ve uygulamıştır.

3-Uygulayıcı Kadro: Diğer bütün şartlar oluşmuş olsa bile lidersiz ve kadrosuz bir inkılap hareketi düşünülemez. M. Kemal, Türk İnkılabı hareketini başarıyla gerçekleştirecek lider özelliklerine sahiptir.

4-Hazırlık(Örgütlenme)Evresi: Türk inkılabında başından itibaren belirli bir plan, program ve disiplin mevcuttur. M. Kemal ve arkadaşları bu şekilde Türk İnkılabına işlerlik kazandırdılar ve dünyaya örnek oldular.

İnkılabın Evreleri (Safhaları)

1-Fikri Hazırlık Safhası: Halkın isteklerine cevap vermeyen yönetimlerde düşünürlerin ve aydınların yenilik fikirlerini topluma aşılama çalıştıkları dönemdir. Bu dönemde toplumun yenilik istemesi için yönlendirilmesi amaçlanır. Bu amaç doğrultusunda aydınlar mevcut yönetimi eleştirerek, halkın yararına yeni fikirler ileri sürerler.

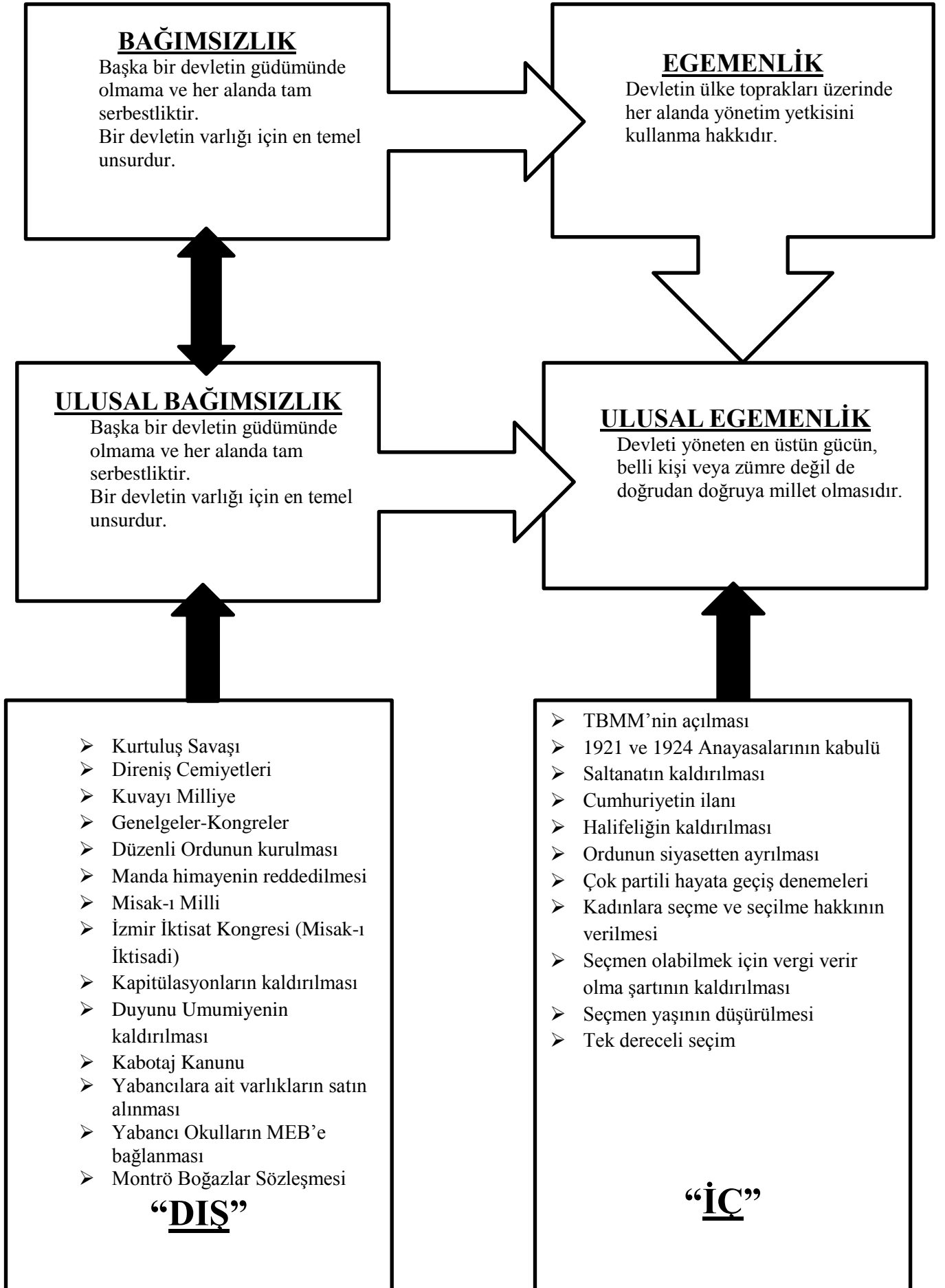
2-Aksiyon (İhtilal) Safhası: Aydınların fikirleriyle belirli bir olgunluğa erişen halkın ve temsilcilerinin eski düzeni temsil eden kurumları gerekirse silah zoruyla değiştirdiği aşamadır. Türk İnkılabı'nın bu evresi diğer inkılaplardan daha zor şartlar altında gerçekleşmiştir. Çünkü, bir yandan **saltanat** yönetimine karşı mücadele edilirken, diğer yandan da yurdu işgal etmiş olan **düşman** ordularına karşı mücadele edilmiştir.

3-Yeni Düzenin Kurulması (İnkılaplar)

Safhası: İhtilal safhasıyla eski yönetimin devrilmesinden sonra yeni yönetim şeklinin ve gerekli kurumların kurulması ve yerleştirilmesi dönemidir. Bu dönemde toplumun kalkınması için gerekli olan her türlü yenilik gerçekleştirilir ve ilgili hukuki düzenlemeler yapılır.

Türk İhtilalinin Diğer İhtilallerden Farkları

- Fransız ve Bolşevik (Rus) İhtilallerinde fikri hazırlık ve aksiyonu **ayrı kişiler** yaptı; Türk İhtilalinin de ise fikri hazırlığı ve aksiyonu **aynı kişiler** yapmıştır.
- Türk İhtilalinde “**Ulusal Bağımsızlık**” ve “**Ulusal Egemenlik**” mücadelesi birlikte gerçekleştirilmiştir. Diğer ihtilaller de ise sadece ulusal egemenlik için mücadele edilmiştir.

Atatürk İlkeleri				
İlkelerin Özellikleri	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Millidir ve tam bağımsızlığı amaçlar ➤ Milletin huzur ve refahını amaçlar ➤ Akıl ve bilime dayanır çağdaşlığı amaçlar 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Milletin ihtiyaçlarından doğmuştur gerçekçidir ➤ Birbirini tamamlar 		
İlkeler	Açıklamalar	Anahtar Sözcükler	Aşamaları	
Milliyetçilik	<p>-Üyesi olduğumuz ulusun varlığını sürdürmesi ve ilerlemesi için diğer bireylerle birlikte çalışmaya ve bu çalışmanın bilincini sonraki kuşaklara aktarmaya milliyetçilik denir.</p> <p>-Esas ırk değil kültürdür.</p> <p>-Yerleşen ilk ilkedir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Milli Birlik ve Beraberlik ➤ Ülke Bütünlüğü ➤ Özgürlük ve Bağımsızlık bütünlüyci ilkeleridir. 	<p>Ulus Türk Birlik ve beraberlik Bağımsızlık Tarih Dil Kültür Irkçı değildir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kurtuluş Savaşı ➤ Direniş Cemiyetleri ➤ Kuvayı Milliye ➤ Genelgeler-Kongreler ➤ Misak-ı Milli ➤ TBMM'nin açılması ➤ Düzenli Ordunun kurulması ➤ İstiklal Marşı'nın kabulü, ➤ Misak-ı İktisadinin kabulü ➤ Kapitülasyonların kaldırılması ➤ Duyunu Umumiyenin kaldırılması 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tevhid-i Tedrisat Kanunu ➤ Kabotaj Kanunun kabulü ➤ Türk Harflerinin kabulü ➤ Soyadı Kanunu ➤ TTK'nin açılması ➤ TDK'nin açılması ➤ Yabancı işletmelerin millileştirilmesi ➤ Merkez Bankası'nın açılması ➤ Koruyucu Gümrük Yasası ➤ Türk Parasını Korunma Kanunu
Cumhuriyetçilik	<p>Cumhuriyet, milletin egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler içinde seçtiği temsilciler ile kullandığı devlet şeklidir.</p> <p>Cumhuriyet rejimini benimsemek, yerleştirmek, geliştirmek ve savunmaktır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Milli Egemenlik bütünlüyci ilkesidir. 	<p>Seçme- Seçilme Meclis Milletvekili Egemenlik Demokrasi Milli İrade Çoğulculuk Çok Partili</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ TBMM'nin açılması ➤ 1921 ve 1924 Anayasalarının kabulü ➤ Saltanatın kaldırılması ➤ Cumhuriyetin ilanı ➤ Halifeliğin kaldırılması ➤ Ordunun siyasetten ayrılması 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Çok partili hayata geçiş denemeleri ➤ Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi ➤ Seçmen olabilmek için vergi verir olma şartının kaldırılması ➤ Seçmen yaşının düşürülmesi ➤ Tek dereceli seçim
Halkçılık	<p>Bir toplumdaki farklı özellikteki grupların tamamına "Halk" denir. "Halkçılık" ise tamamını her alanda eşit tutmaktır.</p> <p>Amaç kanunlar karşısında eşitliği, sıkıntı çekenlerin refah düzeyinin artırılmasını, toplumda iş bölümü ve dayanışmayı, sosyal devlet anlayışını, sosyal adalet, güvenlik ve adil gelir dağılımını, demokrasiyi, sınıfsız ve ayrıcalıksız bir toplum oluşturmaktır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Yurtta Barış, Cihanda Barış İnsan ve İnsanlık Sevgisi bütünlüyci ilkeleridir. 	<p>Eşitlik Sosyal Devlet Hukukun üstünlüğü Halkın refahı Toplumsal dayanışma</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Azınlıkların Türk vatandaşı sayılarak ayrıcalıklarının sona erdirilmesi ➤ Medeni Kanunun kabul edilmesi ➤ Aşar Vergisinin kaldırılması ➤ Kadınlara siyasi hakların verilmesi, ➤ Sosyal devlet anlayışının benimsenmesi ➤ Soyadı Kanununun kabul edilmesi ve ayrıcalıklı unvanların kaldırılması ➤ Osmanlı'dan kalan nişan, rütbe ve madalyaların yasaklanması 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tevhid-i Tedrisat Kanunu ➤ Okuma yazma seferberliğinin başlatılması (Latin Alfabesi) ➤ Millet Mekteplerinin açılması ➤ İlköğretimin ücretsiz ve eğitimin yaygınlaştırılması, ➤ Sağlık kurumlarının açılması ➤ Kılık kıyafet değişikliği, ➤ Halk Evlerinin açılması ➤ Karma eğitimin benimsenmesi, ➤ Vergilerin gelire göre alınması

İlkeler	Açıklamalar	Anahtar Sözcükler	Aşamaları
Laiklik	<p>-Laiklik devlet işlerinin ve hukuk kurallarının dine göre değil de akla ve bilime göre düzenlenmesidir.</p> <p>-Devletin din ve vicdan özgürlüğü bakımından tarafsız olmasıdır.</p> <p>-Laik devlet yapısı, hukuk birliğinin oluşmasında etkili olmuştur.</p> <p>➤ Akılcılık ve Bilimsellik bütünüleyici ilkesidir.</p>	<p>Akıl</p> <p>Bilim</p> <p>Din</p> <p>Vicdan</p> <p>İnanç</p> <p>Hurafe (Batıl)</p> <p>Teokratik</p> <p>Ümmet</p> <p>Tabu</p>	<p>➤ Saltanatın kaldırılması(ilk aşama)</p> <p>➤ Şeyhülislamlık makamının sona erdirilmesi,</p> <p>➤ Hilafetin sona erdirilmesi(en önemli aşama)</p> <p>➤ Şer'iye ve Evkaf Vekaletinin kaldırılması</p> <p>➤ Tevhid-i Tedrisat Kanunu, medreselerin kapatılması, Maarif Teşkilatı hakkında kanunun kabul edilmesi</p> <p>➤ Aşar Vergisinin kaldırılması</p> <p>➤ Dini unvanların kullanılmasının yasaklanması</p> <p>➤ Medeni Kanunun çıkarılması</p> <p>➤ Şer'i mahkemelerin kapatılması</p> <p>➤ Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması</p> <p>➤ Kılık kıyafet alanında düzenleme yapılması</p> <p>➤ Vekil ve Cumhurbaşkanı yemin biçiminin değiştirilmesi</p> <p>➤ 1928'de "Devletin dini İslam'dır" maddesinin çıkarılması</p> <p>➤ 1937'de Laiklik ilkesinin anayasaya girmesi,</p>
Devletçilik	<p>-Devletçilik ilkesi bireylerin kendi imkanları ile yapamayacakları işleri devletin yapmasını öngörür.</p> <p>-Devletçilik ilkesine göre devlet serbest rekabeti düzenler.</p> <p>-Devletçilik ilkesi ekonomik sıkıntıların aşılabilmesi için geçici olarak ortaya konulan bir model olmasına rağmen, özel durumlar ve ekonomik bunalım nedeniyle kalıcı olmuştur.</p> <p>-Devletçilik ilkesinin ortaya çıkış nedenlerinden biri de sosyal adaleti sağlamaktır.</p> <p>-Özel teşebbüslerin yeterli sermayesinin ve bilgi birikiminin olmaması devletçiliğin uygulanmasını zorunlu kılmıştır.</p>	<p>Devlet yatırımları</p> <p>Ekonomik kalkınma</p> <p>KİT'lerin kurulması</p> <p>Temel ihtiyaçların karşılanması</p> <p>Ekonomide devlet ile halk dayanışması</p>	<p>➤ Sümerbank'ın açılması</p> <p>➤ Etibank'ın açılması</p> <p>➤ 1.ve 2. Beş yıllık kalkınma planı</p> <p>➤ Devlet üretme çiftliklerinin kurulması</p> <p>➤ Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün kurulması</p> <p>➤ Kamu İktisadi Teşekküllerinin kurulması</p> <p>➤ Ağır Sanayi yatırımlarının yapılması</p> <p>➤ Devlet Demir Yollarının kurulması</p> <p>➤ Merkez Bankasının kurulması</p> <p>➤ Yollar, okullar ve hastanelerin yapılması</p>
İnkılapçılık	<p>-Yapılan inkılapları benimseme, koruma ve çağın gereklerine göre geliştirilmesi faaliyetidir.</p> <p>-İnkılapçılık ilkesi, diğer ilkelerin canlı kalmasını ve devamlılığını sağlamaktadır.</p> <p>-Çağdaşlaşma ve batıllaşma inkılapçılık ilkesinin bütünüleyicisidir.</p> <p>➤ Çağdaşlık ve Batıllaşma bütünüleyici ilkesidir.</p>	<p>Çağdaşlaşma</p> <p>Muasırlaşma</p> <p>Modernleşme</p> <p>Batıllaşma</p> <p>Dinamizm</p> <p>Medenileşme</p>	TÜM İNKILAPLAR
Önemli Bilgiler	<p>1931 de CHF programında</p> <p>1937 yılında 1924 anayasasına girdi</p> <p>Cumhuriyetçilik ve Laiklik partiler üstüdür.</p> <p>Temel Hak ve Özgürlükleri teminat altına alan Laiklik ve Halkçılık ilkeleridir.</p>		

İNKILAPLAR

- I.TBMM savaş yıllarında yıprandığı için 1 Nisan 1923'te meclisin seçimle yenilenmesi kararı alınmış, 11 Ağustos 1923'te de II. TBMM açılmıştır.
- 11 Ağustos 1923'ten 1 Ekim 1927'ye kadar çalışan II. TBMM'ye "İnkılâp Meclisi" de denilmiştir.

Siyasi Alanda Yapılan İnkılâplar

1. I.TBMM'nin Açılması
2. Saltanatın Kaldırılması
3. II.TBMM'nin Açılması
4. Ankara'nın Başkent olması
5. Cumhuriyetin İlanı
6. Halifeliğin Kaldırılması
7. Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri
8. Kadınlara Seçme ve Seçilme Haklarının Verilmesi
9. 1921 ve 1924 Anayasaları

Saltanatın Kaldırılması(1 Kasım 1922)

Nedenleri:

- Osmanlı Devleti'nin Mondros Ateşkesi ile **fiilen sona ermesi**
- TBMM'nin açılmasıyla Anadolu'da ulusal egemenlik ilkesinin yerleşmeye başlaması
- Osmanlı Devleti'nin Sevr'i kabul etmekle kendi kendini yok sayması
- TBMM'nin 1921 Anayasası'nı kabul ederek Osmanlı'nın egemenlik haklarını ve yetkilerini elinden alması
- Osmanlı Devleti'nin Mudanya Ateşkesinde Avrupalı devletler tarafından **hukuken yok sayılması**
- Saltanatın ulusal egemenliğe ters düşmesi
- Lozan Barış Görüşmelerine Osmanlı Hükümeti'nin de çağrılmış olması

NOT: İtilaf Devletleri'nin Lozan Görüşmelerine Ankara ve İstanbul Hükümeti'ni birlikte

çağrılmalarının amacı; Türk tarafını bölerek, iki hükümet arasındaki ikilikten yararlanmak istemeleridir.

Gelişmeler:

- İstanbul Hükümeti'nin, Ankara'ya Lozan'a birlikte katılma çağrısı yapması üzerine, TBMM bu olasılığı ortadan kaldırmak ve İtilafların planlarını bozmak için 1 Kasım 1922'de aldığı kararla saltanatı kaldırmıştır.
- Sadece Halifelik yetkileri kalan son Osmanlı Padişahı Vahdettin, 17 Kasım 1922'de bir İngilizlerin **Malaya** zırhlısıyla İngiltere Hükümeti'ne sığınarak yurdu terk etmiştir.

NOT: Vahdettin'in İngilizlere yazdığı sığınma mektubunda yalnızca, "Müslümanların Halifesi" unvanını kullanması, siyasi yetkilerinin kalmadığını kabul ettiğinin göstergesidir.

- TBMM, İngiltere'nin Vahdetin aracılığı ile Müslüman Anadolu halkını kışkırtmasını önlemek amacıyla 18 Kasım 1922'de Osmanlı hanedanından **Abdülmecit Efendi**'yi halife ilan etti.

NOT: II. Abdülmecit, meclis iradesiyle seçilen ilk ve son halifedir. Böylece halifelik milletin egemenliğine bağlanmıştır.

NOT: Halifelik makamının saltanatla birlikte kaldırılmamasının nedeni, kamuoyu ve şartların hazır olmamasıdır.

- Vahdettin önce İngilizlere ait Malta Adası'na gitti. Buradan Mekke Emiri Şerif Hüseyin'in çağrısı üzerine Mekke'ye gitti. Burada yayınladığı bildiriden de sonuç alamayınca, İtalya'da San Remo şehrine yerleşti ve 1926 yılında burada vefat etti.
- Son sadrazam Tevfik paşada istifa etti.
- 1-2 Kasım Milli Hakimiyet Bayramı İlan edildi.
- Takvim-i Vekayi'nin yayınına son veriliyor.

Sonuçları:

- Osmanlı Devleti'nin varlığı **resmen sona erdi**.
- İtilaf Devletleri'nin Lozan'da ikilik çıkarmaları önlendi.
- Yönetimde iki başlılığa son verilmiştir
- Rejim ve devlet başkanlığı sorunları ortaya çıktı

- Siyasi ve dini yetkinin ayrılması ile Laikliğe geçişte ilk adım atılmış oldu.
- TBMM'nin siyasi alanda gerçekleştirdiği ilk büyük inkılaptır
- I.TBMM'nin yaptığı tek inkılap hareketidir.
- Cumhuriyet yönetimine geçiş sürecini hızlandırmıştır.

NOT: Saltanatın kaldırılması **Cumhuriyetçilik**, **Ulusal Egemenlik** ve **Laiklik** ilkeleriyle paralellik göstermektedir.

M. Kemal'in İlk Basın Toplantısı (16 Ocak 1923)

Basın toplantısının amacı Cumhuriyetin ilanının fikrî temelini oluşturmak ve yapacağı yurt gezileriyle halkın nabzını yoklayarak, travma yaratacak devrimlerle ilgili aydınlarla görüşmektir. M. Kemal'in Millî Mücadele'yi destekleyen gazetelerin yazarları ile yaptığı ilk basın toplantısı **16 Ocak 1923'te İzmit'te** gerçekleşmiştir.

Basın toplantısına katılacak gazetecileri getirmekle Dr. Adnan Bey (Adıvar) görevlendirilmiştir.	
Gazete	Yazar
Tevhid-i Efkâr	Velit Ebüzziya
Vakit	Ahmet Emin (Yalman)
Akşam	Falih Rıfkı (Atay)
İleri	Suphi Nuri (İleri)
İkdam	Yakup Kadri (Karaosmanoğlu)
Tanin	İsmail Müştak (Mayakon)

II. TBMM'nin Açılması (11 Ağustos 1923–1 Ekim 1927)

Nedenleri:

- I.TBMM'nin Kurtuluş Savaşı yıllarında yıpranması
- I.TBMM'de fikir birliğinin olmaması
- Ulusal egemenliği yerleştirecek ve inkılapları gerçekleştirecek yenilikçi kadrolara duyulan ihtiyaç
- 1921 Anayasası'na göre seçimlerin 2 yılda bir yapılması gerektiği için meclis 1 Nisan 1923'te seçim kararı aldı.

Gelişimi:

- M. Kemal'in seçilmesini istemeyen bazı kişiler meclise bir önerge verdiler. Önergeye göre mevcut sınırlar içinde doğmayan ve mevcut sınırlar içinde bir yerde 5 yıl üst üste oturmamayan birisi aday olamaz denildi. M. Kemal Selanik'te doğmuş ve asker olduğu için hiçbir yerde 5 yıl oturmamıştı. Bu önerge meclis tarafından reddedildi.
- M. Kemal ise kendi gibi düşünenleri meclise taşımak için çalışmalar başlattı. 8 Nisan 1923'te **9 Umde**'si olan bir oluşum oluşturduğunu açıkladı. Bu umdelere katılanları kendi yanına çağırdı. 9 Ağustos 1923'te bu oluşumun adını **Halk Fırkası** koydu.
- 11 Ağustos 1923'te II.TBMM açıldı. Bu meclis 1 Ekim 1927'ye kadar görev yaptı. II. TBMM; hukuk, ekonomi, eğitim ve toplum alanında devrim hareketlerini gerçekleştirmiş, eski yasama döneminden kalan sorunlar bu dönemde çözüme kavuşturulmuştur.

NOT: Lozan Barış Antlaşması'nın onaylanması, Ankara'nın başkent olması, Cumhuriyet'in ilanı, 1924 Anayasasının hazırlanması Çok Partili Rejim denemeleri ve 1 Ekim 1927'ye kadar olan inkılapları bu yasama döneminde olmuştur.

NOT: Bu yönleriyle II. TBMM **İnkılâp Meclisi** özelliğindedir.

Ankara'nın Başkent Olması (13 Ekim 1923)

- 6 Ekim 1923'te İtilaf Devletlerinin İstanbul'dan çekilmesi ve İsmet Paşa'nın "Türkiye Devleti'nin makam idaresi, **Ankara şehridir.**" yasa tasarısı TBMM'ye sunmasıyla gündeme gelmiştir. 13 Ekim 1923'te Ankara, Yeni Türk Devleti'nin **başkenti** kabul edilmiştir.
- Ankara'nın başkent ilân edilmesinde, Millî Mücadele döneminde **Temsil Heyeti**'ne merkezlik yapmış olması da etkili olmuştur.

Cumhuriyet'in İlanı (29 Ekim 1923)

Cumhuriyet'in ilanına ortam hazırlayan gelişmeler:

- Saltanatın kaldırılması (1 Kasım 1922)
- II. TBMM'nin açılması (11 Ağustos 1923)
- Lozan Barış Antlaşması'nın II. TBMM'de onaylanması (23 Ağustos 1923)

- Yeni Türk Devleti'nin ilk siyasi partisi olan Halk Fırkası'nın kurulması (9 Eylül 1923)
- Türk ordusunun İtilafların boşalttığı İstanbul'a girmesi (6 Ekim 1923)
- Ankara'nın başkent olması (13 Ekim 1923)

NOT: Ülkenin işgalden kurtarılması ve saltanatın kaldırılmasından sonra milletvekilleri arasındaki görüş ayrılıkları artmaya başladı. Bu da hükümet bunalımını iyice arttırdı.

Cumhuriyet'in ilanını gerektiren nedenler:

- Saltanatın kaldırılmasından sonra oluşan II. TBMM'nin açılmasıyla başlayan rejim ve devlet başkanlığı sorunu konusundaki tartışmalar
- Meclis Hükümeti Sistemi'nin zamanla işleyemez hale gelmesi ve yaşanan hükümet bunalımları (25 Ekim 1923)

NOT: Bakanların tek tek meclis içerisinden seçilmesi, hükümeti oluşturmayı ve sürdürmeyi zorlaştırmaktaydı (Meclis Hükümeti Sistemi). Bu yüzden bir an önce Cumhuriyeti ilan edip Kabine Sistemi'ne geçmek gerekmektedir.

- Yeni Türk Devleti'nin yapacağı inkılaplara en uygun rejimin Cumhuriyet olması

Cumhuriyet'in ilanı ile Çözömlen Sorunlar:

- Yeni Türk Devleti'nin adı konuldu. Böylece rejim konusundaki tartışmalar sona erdi.
- Gazi M. Kemal Paşa Cumhurbaşkanı seçilerek devlet başkanlığı sorunu çözüme kavuştu.
- Meclis Hükümeti Sistemi'nden Kabine Sistemi'ne geçildi ve böylece hükümet bunalımları da sona erdi. Ayrıca devlet işleri ivme kazandı ve yapılacak inkılaplara ortam hazırlandı.
- İlk Cumhuriyet Hükümeti'ni kurma görevi İsmet Paşa'ya (Başbakanlık) verildi.
- Fethi (Okyar) Bey de TBMM Başkanlığı'na seçildi.

NOT: Cumhuriyet'in ilanı ile ulusal egemenliğin sağlanması yönünde en önemli adımlardan biri daha atılmış oldu.

Teşkilat-ı Esasiye (1921 Anayasası)'de, 1923'te yapılan değişiklikler:

- "Türkiye Devleti'nin rejimi cumhuriyettir." maddesi anayasaya eklenmiştir.
- Devletin başkanı Cumhurbaşkanı'dır.
- Cumhurbaşkanı'nın, TBMM tarafından kendi üyeleri arasından seçilmesi kararı alınmıştır.

- Cumhurbaşkanlığı süresinin 4 yıl olması ve aynı kişinin tekrar Cumhurbaşkanı seçilebilmesi karara bağlanmıştır.
- Başbakan, Cumhurbaşkanı tarafından ve TBMM üyeleri arasından seçilir.
- Bakanlar başbakan tarafından TBMM üyeleri arasından seçilecek ve Cumhurbaşkanı tarafından meclisin onayına sunulacaktır.
- Devletin dininin İslam ve resmi dilinin Türkçe olduğu hükmü getirilmiştir.

Cumhurbaşkanlarımız	
Adı	Dönemi
1. M.Kemal Atatürk	29 Ekim 1923-10 Kasım 1938
2. İsmet İnönü	11 Kasım 1938-22 Mayıs 1950
3. Celal Bayar	22 Mayıs 1950-27 Mayıs 1960
4. Cemal Gürsel	27 Mayıs 1960-2 Şubat 1966
5. Cevdet Sunay	28 Mart 1966-28 Mart 1973
6. Fahri Korutürk	6 Nisan 1973-6 Nisan 1980
7. Kenan Evren	12 Eylül 1980-9 Kasım 1989
8. Turgut Özal	9 Kasım 1989-17 Nisan 1993
9. Süleyman Demirel	16 Mayıs 1993-16 Mayıs 2000
10. A. Necdet Sezer	16 Mayıs 2000-28 Ağustos 2007
11. Abdullah Gül	28 Ağust 2007-28 Ağust 2014
12. R. Tayyip Erdoğan	28 Ağustos 2014- Görevde

Kabine Sistemi

- Cumhurbaşkanı, meclis üyeleri arasından başbakanı seçer,
- Başbakan meclis üyeleri arasından diğer bakanları seçer,
- Seçilen bakanlar kurulu, cumhurbaşkanı tarafından meclisin güvenoyuna sunulur ve güvenoyu alan hükümet göreve başlardı.

Halifeliğin Kaldırılması **(3 MART 1924)**

- 1 Kasım 1922’de saltanat kaldırılırken ortam müsait olmadığından halifelik makamına dokunulmamış, TBMM, Vahdettin’in yerine hanedandan Abdülmecit Efendi’yi halife olarak tayin etmiştir.

Nedenleri:

- Halife Abdülmecit’in TBMM’nin belirlediği kurallara uymaması. politikaya karışması ve padişah gibi davranması
- Bazı çevrelerin halifeye yeniden siyasi haklar sağlamaya çalışmaları
- Halifeliğin ulusal egemenlikle (Cumhuriyetle) bağdaşmaması
- Halifeliğin laik düzene geçişte en önemli engel olması
- İslam ülkelerinde sömürgeleri olan Avrupalı devletlerin halifeliği temsil eden Türkiye’yi kendileri için potansiyel tehlike olarak görmesinin Türkiye’nin dışişlerini olumsuz etkilemesi.

NOT: Tanin, İkdam, Tevhid-i Efkar Gazetelerinde Ağa Han ve Emir Ali’nin hilafet makamına dokunulmamasına dair mektuplarının yayınlanmıştır.

NOT: Şerif Hüseyin kendini Halife ilan etti.

Önemi:

- Laik düzene geçişte en önemli adım atıldı.
- Ulusal egemenlik ilkesi pekiştirildi.
- Yapılacak inkılâplara zemin hazırlandı.
- Devlet yönetimindeki ikili yapı tamamen ortadan kalktı.
- Türkiye’deki “Ümmet” anlayışından “Ulus” anlayışına geçildi.

- **Laiklik-Cumhuriyetçilik-Milliyetçilik** ilkeleri ilgilidir.

Aynı Gün Alınan Kararlar:

1-Tevhid-i Tedrisat Kanunu: Eğitim-Öğretim birliği sağlanmıştır, bütün eğitim kurumları Maarif Teşkilatına (MEB) bağlanmış, medreseler ve Mekteb-i Kuzat (Kadı okulu) kapatılmıştır(Laiklik). Yabancı okulların Türkçe, Tarih ve coğrafya dersleri Türk hocalar tarafından okutulacak(Milliyetçilik). Eğitimde birliğin sağlanması toplumsal barışı ve kaynaşmayı başlatır(Halkçılık).

2- Şer’i ye ve Evkaf Vekâleti Kaldırılması:

Bunun yerine Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuş, bu kurumlar doğrudan başbakanlığa bağlanmıştır. Ayrıca bu kanunla Şeyhülislamlık makamı da (Son Şeyhülislamı Medeni Nuri Efendidir.) kaldırılmıştır. Rıfat Börekçi ilk diyanet işleri başkanıdır.(Laiklik)

3- Erkân-ı Harbiye-i Umumîye Vekâleti

Kaldırılması: Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı kuruldu, ordu siyasetten uzaklaştırılmıştır. Böylece ordunun siyasetten ayrılması yönünde ilk adım atılmıştır. (Cumhuriyetçilik)

Açıklama:19 Aralık 1924’de komutanlık ile milletvekilliği birbirinden ayrıldı. Nutuk’ta bu olay **Paşalar Komplosu** olarak geçer. (Cumhuriyetçilik)

4-Osmanlı Hanedanı üyelerinin sınır dışına çıkarılması kararlaştırılmıştır. Amaç Saltanatı geri getirme ümitlerini sonlandırmaktır. (Cumhuriyetçilik)

Cok Partili Hayata Geçiş Denemeleri

- Siyasi Parti; Aynı siyasi görüşü benimseyen insanların bir araya gelerek oluşturdukları, halkın istek ve görüşlerinin yönetime yansımaları sağlayan demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından biridir.
- TBMM döneminde, meclis içerisinde partileşme yoktu. Meclis içerisinde siyasi görüş ayrılıklarından dolayı çeşitli gruplar meydana gelmişti.
- İlk mecliste bütün milletvekillerinin tek amacı yurdu düşmandan kurtarmak ve Misak-ı Milli’yi gerçekleştirmekti. Ancak 1921 Anayasası’nın hazırlanması sırasında gruplar oluşmaya başladı.

Bu gruplar; Tesanüt, İstiklal, Islahat, Halk zümreleri, Yeşil Ordu ve M. Kemal'in kurduğu Meclis'teki en etkili grup olan Müdafaa-i Hukuk Grubu idi (Sivas Kongresi'nde Anadolu ve Rumeli MHC olarak temeli atılmıştı.). Mustafa Kemal bu grupları birleştirme konusunda başarılı olamayınca 151 arkadaşıyla birlikte 10 Mayıs 1921'te Müdafaa-i Hukuk grubunu kurmuştur. Bu gruba "Birinci Grup" muhalif gruba ise "İkinci Grup (Muhafaza-i Mukaddesat Grubu)" denilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi(9 Eylül 1923)

M. Kemal I.TBMM döneminde faaliyetlerini "Müdafaa-i Hukuk Grubu" ile birlikte yürütmüştür ve bu gruba 9 Eylül 1923'te "**Halk Fırkası**" adını verdi ve ilk siyasi parti kuruldu. Cumhuriyet'in ilanından sonra adı Cumhuriyet Halk Fırkası olarak değiştirilmiştir (1924). 1935'te de Cumhuriyet Halk Partisi ismini almıştır.

M. Kemal Atatürk 1938'e kadar Cumhuriyet Halk Partisi'nin başkanlığını yapmıştır. Atatürk'ün ölümünden sonra ise bu görevi 1950'ye kadar İsmet İnönü yerine getirmiştir.

Kurulma Nedenleri:

- Yapılacak inkılâplar için disiplinli bir örgüte gerek duyulması
- Halkın katılımıyla kurulacak bir parti ile inkılapları, halka benimsetme
- Demokrasiyi kurum ve kurallarıyla işletme
- Halkın düşüncelerini yönetime daha kolay yansıtmak

Cumhuriyet Halk Fırkası, Atatürk'ün 6 temel ilkesini parti felsefesi olarak kabul etmiştir. Ekonomide devletçilik ilkesini benimsemiştir. 1946 yılına kadar Meclisteki tek parti; 1950 yılına kadar da iktidar partisidir.

Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan inkılâpların ve Atatürk ilkelerinin uygulayıcısı da Cumhuriyet Halk Partisi olmuştur.

NOT: Türkiye Cumhuriyeti'nin en uzun iktidarda kalan partisi Cumhuriyet Halk Partisi'dir.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924 – 5 Haziran 1925)

- Partinin kurucuları Kazım Karabekir (Partinin başkanı), Refet Bey, Rauf Bey, Ali Fuat Bey, Adnan Bey'dir. (İlk şubesini Urfa'da açmıştır.).
- Bu partinin kurulmasında M. Kemal ile silah arkadaşları arasında meydana gelen siyasi görüş ayrılıkları etkili olmuştur.
- Partinin kurucuları aynı zamanda ordu mensubu subaylardı. Bu nedenle 19 Aralık 1924'te bir yasa çıkartıldı. Bu yasaya göre ordu mensubu olanlar siyasi partilere üye olamayacaklardı. Bu nedenle Terakkiperver Fırkasının kurucuları ordudan istifa etmek zorunda kalmışlardır.

NOT: Bu yasanın çıkmasında 1924'te Hakkâri'de çıkan Nasturi Ayaklanması'nı ordunun güçlkle bastırması da etkili olmuştur (Bunun nedeni ordunun siyasete karışmasıdır.).

NOT: Bu yasanın çıkarılmasındaki amaç; ordunun siyasete karıştırılmamasıdır. Ayrıca bu uygulamayla ulusal egemenlik ilkesi pekiştirildi.

Programı ve İlkeleri:

- Vekil seçimlerinde tek dereceli seçim usulü uygulanacak
- Adem-i Merkezîyetçilik esas kabul edilecek (yerinden yönetim uygulanacak)
- Cumhurbaşkanı olan kişinin milletvekilliği kaldırılacak
- Devlet görevlilerinin siyasi partilere üye olması engellenecek
- Dini düşünce ve inançlara saygılı olunacak
- Serbest ekonomi politikası (**Liberalizm**) uygulanacak

NOT: Liberalizm; ekonomi alanında sermayenin kişilerce kullanılması ve ekonomik teşebbüslerin özel sektöre gerçekleştirilmesidir. Terakkiperver Fırka ülke genelinde örgütlenmeye başlayınca rejim ve laiklik karşıtı olanlar da bu partiye girmeye başlamıştır. Bu sıralarda, parti, Doğu'da çıkan Şeyh Sait İsyanıyla ilgisi olduğu gerekçesiyle 5 Haziran 1925'te kapatılmıştır. Böylece çok partili hayata geçişin ilk denemesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

NOT: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, kurulan ikinci siyasi parti ve ilk muhalefet partisidir.

Şeyh Sait İsyanı

(13 Şubat – 3 Haziran 1925)

- Halifeliğin kaldırılmasından sonra, rejim karşıtları tarafından çıkarılmıştır.
- Ayaklanma, Musul konusunda Türkiye’yi zayıf duruma düşürmek isteyen İngiltere’nin G. Anadolu’da yaptığı çalışmalar da etkili olmuştur.
- Sevr Antlaşması’nda kurulması istenen Kürdistan Devleti’ni tekrar gündeme getirmiştir.
- Şeyh Sait İsyanı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da birçok ili (Diyarbakır’da başladı) içerisine alacak şekilde genişlemiştir.

Alınan Önlemler:

- Fethi Okyar Hükümeti istifa etti. İsmet İnönü yeni hükümeti kurdu.
- Tahrir-i Sükûn Yasası çıkartıldı (4 Mart 1925).

NOT: Tahrir-i Sükûn Kanunu, ilk defa Şeyh Sait İsyanının bastırılmasında kullanılmıştır.

- İstiklal Mahkemeleri kuruldu.
- Kısmi seferberlik ilan edildi.
- Basına sansür uygulanmıştır. Bu önlemlerin alınması ve uygulanması sonucu ayaklanma 3 Haziran 1925’te bastırıldı.

Sonuçları:

- Cumhuriyet rejimini yıkmaya yönelik ilk isyan bastırılmıştır.
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası isyanda rolü olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır (5 Haziran 1925).
- Şeyh Sait İsyanı, Türkiye’de çok partili hayata geçiş için ortamın uygun olmadığını ve henüz demokrasinin tam anlamıyla uygulanamayacağını göstermiştir.
- Musul sorununun Türkiye aleyhine çözümlenmesini sağlamıştır.

NOT: 1926 Ankara Antlaşması’yla Musul, İngiltere’nin mandası Irak Hükümeti’ne bırakılmıştır. Ayrıca bu durum Misak-ı Milliye aykırıdır.

NOT: Bu olay iç politikada yaşanan sorunların dış politikayı olumsuz etkilediğini göstermiştir.

M. Kemal’e İzmir Suikasti Girişimi (16 Haziran 1926)

- Eski İttihatçılar tarafından planlanan bu suikast M. Kemal’in İzmir’e bir gün gecikmeli gitmesi ve suikastçileri kaçırarak olan Giritli Şevki’nin durumu İzmir valisine bildirmesi üzerine öğrenilmiştir ve gerçekleştirilememiş ve suikastı planlayan kişiler yakalanarak İstiklal Mahkemeleri’nde yargılanmıştır.

NOT: Bu olaydan sonra İttihat ve Terakkiciler, devlet kadrolarından tamamen tasfiye edilmişlerdir.

NOT: Bu olay aynı zamanda ulus egemenliğine dayalı rejime karşı bir tepki niteliğindedir.

M. Kemal’in olaydan sonra söylediği: “Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.” sözü onun Türkiye Cumhuriyeti’ne verdiği önemi bir kez daha ortaya koymuştur.

Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos – 18 Aralık 1930)

M. Kemal’in isteğiyle Fethi Okyar tarafından kurulmuştur.

Kurulma Nedenleri:

- 1929’daki Dünya Ekonomik Bunalımından Türkiye’nin de etkilenmesi nedeniyle ekonomik alanda hükümete yeni görüşler sunmak
- Demokrasiyi tüm kurum ve kurallarıyla yürütme ve geliştirme
- Hükümetin daha iyi denetlenmesini sağlamak
- Halkın istek ve görüşlerinin Meclise tam olarak yansımaları sağlama düşüncesidir.

Programı ve İlkeleri:

- Cumhuriyet ve Laikten yana olacağını açıklamıştır.
- Tek dereceli seçim sistemini savunmuştur.
- Kadınlara siyasal haklar verilmesi gerektiğini savunmuştur.
- Ekonomide “**Liberalizm**”i benimsemiştir.
- Limanlarda uygulanan tekel sisteminin kaldırılmasını
- Teşvik-i Sanayi Kanunu’nun tamamen uygulanmasını
- Yabancı sermayenin ülkeye girişinin sağlanmasını

- Türk parasının değerini koruyacak tedbirlerin alınmasını
- Vergilerin halkın durumuna göre toplanmasını savunmuştur.
- ✓ Serbest Cumhuriyet Fırkası teşkilatlanınca rejim karşıtlarının odağı haline gelmeye başladı. Fethi Okyar bu gelişme üzerine yerel seçimlerde büyük başarı kazanmasına rağmen partisini feshetmek zorunda kalmıştır (18 Aralık 1930).
- ✓ Serbest Cumhuriyet Fırkasının kapatılması ile çok partili hayata geçiş denemesi başarısız oldu. Atatürk döneminde bir daha çok partili hayata geçiş denemesinde bulunulmadı.

Menemen Olayı (23 Aralık 1930)

- Serbest Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasından sonra, İzmir'in Menemen ilçesinde rejim karşıtlarının çıkarmış olduğu olaydır.
- Derviş Mehmet öncülüğünde Menemen'de askerlik görevini yapan öğretmen Asteğmen Kubilay şehit edilmiştir. Ayaklanma kısa sürede bastırılmış, Derviş Mehmet ve yandaşları yakalanarak **Divan-ı Harp**'te yargılanarak cezalandırılmışlardır.

NOT: Şeyh Sait İsyanı, İzmir Suikasti Girişimi ve Menemen Olayı rejime karşı çıkan olaylardır. Türkiye'de henüz demokrasi ortamının oluşmadığını göstermiştir.

NOT: Cumhuriyet'in ilanından sonra bir süre tek partili bir yönetimin sürdürülmesinin en önemli nedeni yapılacak olan inkılapların ülkeye yerleşmesini sağlama ve halkın gerekli olan siyasal olgunluğa erişmesini beklemektir.

- ✓ Atatürk döneminde çok istenmesine rağmen çok partili hayata geçilememiştir. Çok partili hayata Temmuz 1945 Milli Kalkınma Partisi kurulmasıyla geçilmiştir. 1946'da Demokrat Parti kuruldu ve 1950'deki genel seçimler iktidar olmuştur.

NOT: Böylece cumhuriyetin ilanından sonra ilk defa yönetime başka bir parti gelmiştir.

NOT: Demokrat Parti'nin kurucuları; Cumhuriyet Halk Partisi'nden ayrılan (**Dörtlü Takrir**) Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan'dır.

Bursa Olayı (1 Şubat 1933): Bursa'da ezanın Türkçe okunmasına karşı gösterilen tepkidir.

ANAYASALAR

Anayasa: Bir devletin rejimini, işleyişini, kişi hak ve hürriyetlerini ortaya koyan temel kanunlar olup bir ülke sınırları içerisinde uygulanan kanunların dayanağıdır. Anayasaya aykırı bir kanun çıkarılamaz.

Teskilat-ı Esasiye (20 Ocak 1921)

- Yeni Türk Devleti'nin ilk Anayasası I.İnönü Zaferi'nden sonra hazırlandı.
- Kısa ,öz ve geçici olan bir anayasadır.
- Savaşın zor şartları altında hazırlanmış olmasından dolayı olağanüstü özellikler taşıyan bir anayasadır.
- Tek yumuşak (kolay değiştirilebilir) anayasamızdır.

Önemli Maddeleri

- Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.
- Yasama, yürütme, yargı yetkileri TBMM'ye aittir.
- Meclis başkanı aynı zamanda hükümetin de başkanıdır (Meclis Hükümeti Sistemi).
- Din ve şariat işleri TBMM aracılığıyla gerçekleştirilir.
- Seçimler 2 yılda bir yapılır.
- İki dereceli seçim sistemi benimsenmiştir.
- Seçmen yaşı 18'dir.

NOT: 1921 Anayasası'nda bütün güçlerin kaynağı millettir (TBMM'dir.). Güçler birliği ilkesi esas alınmıştır. Tek meclis ve meclisin üstünlüğü ilkeleri kabul edilmiştir. Laik bir anayasa özelliği taşımaz.

NOT: Cumhuriyetin ilanından sonra 1921 Anayasası yetersiz kalmış, 1924 Anayasası'nın hazırlanması zorunlu hale gelmiştir.

1924 Anayasası (20 Nisan 1924)

- Türkiye Devleti bir Cumhuriyet'tir
- Devletin dini İslam, dili Türkçe, başkenti Ankara'dır.
- Milletvekili ve cumhurbaşkanlığı seçimleri 4 yılda bir yapılır.
- Cumhurbaşkanı meclis içinden ve meclis tarafından seçilir ve aynı kişi birden fazla dönem, Cumhurbaşkanı seçilebilir.
- İki dereceli seçim sistemi benimsenmiştir.
- Seçme ve seçilme hakkı sadece erkekler tarafından kullanılır.
- Bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları kanun önünde eşittir.
- İlköğretim zorunlu ve parasızdır.
- Yasama ve yürütme yetkisi TBMM'de belirir ve toplanır.
- Yürütme yetkisi Meclisin seçtiği cumhurbaşkanı ve onun atayacağı Bakanlar Kurulu'na yerine getirilir. Yargı yetkisini ise, bağımsız mahkemeler kullanır.

NOT: 1924 Anayasası'nda güçler ayrılığı kısmi olarak gerçekleşse de güçler birliği korunmuştur. Bu uygulamanın nedeni yapılacak inkılapları kolaylaştırmaktır.

Yapılan Değişiklikler:

- 1928'de "Devletin dini İslam'dır" maddesi çıkarılmıştır. (Laiklik)
- 1928'de Milletvekilleri ve Cumhurbaşkanı'nın yemin şekli değiştirilmiş "Vallahi" ifadesi yerine "Namusum üzerine söz veriyorum." ibaresi getirilmiştir. (Laiklik)
- 1929'da ormanların devletleştirilmesi ve toprak reformu anayasaya konulmuştur.
- 5 Aralık 1934'te seçmen yaşı 18'den 22'ye çıkarılmıştır.
- 1937'de Atatürk ilkeleri anayasa konulmuştur. Böylece Anayasa'nın laikleşme aşaması da tamamlanmış oldu.
- 21 Temmuz 1946 genel seçimleri sonucunda tek dereceli seçim sistemi kabul edildi.
- 1924 Anayasası bütün bu değişikliklerden sonra 1960'a kadar devam etmiştir.

NOT: En uzun süre yürürlükte kalan anayasadır.

NOT: 1924 Anayasası, en fazla değişikliğe uğrayan anayasadır.

NOT: 27 Mayıs 1960 hareketiyle 1924 Anayasası'nın bazı hükümleri yürürlükten kaldırıldı. Yeni bir anayasa hazırlama çalışmalarına geçildi. Temsilciler Kurulu oluşturuldu. Bu kurul Milli Birlik Komitesi ile birlikte Kurucu Meclis (Cemal Gürsel başkanlığında) adı altında yeni anayasayı hazırladı.

1961 Anayasası (9 Temmuz 1961)

- 1960'ta 27 Mayıs Askeri Darbesi sonunda yeni bir anayasa hazırlandı. Bu anayasa atanmış Kurucu Meclisçe hazırlanmıştır.
- İlk defa halk oylaması ile yürürlüğe giren anayasadır.
- Buradaki temel değişiklik güçler birliği ilkesinin terk edilerek, güçler ayrılığı ilkesinin benimsenmiş olmasıdır.
- Ayrıca sendikal haklar genişletilmiştir. Temel hak ve özgürlüklere de daha geniş yer verilmiştir (Siyasi parti, üniversite, sendika ve derneklere özerklik verilmiştir.).
- Devletin sosyal bir hukuk devleti olduğu ilk defa belirtilmiştir.

NOT: Anayasa daha demokratik bir hale getirilmiştir.

- 1961 Anayasası'nda iki meclisin varlığı esas alınmıştır. Bunlar; Senatörlerden oluşan Cumhuriyet Senatosu ile, Milletvekillerinden oluşan TBMM'dir.
- Tek dereceli seçim sistemi kabul edildi.
- Devlet Planlama Örgütü, Anayasa Mahkemesi ve Danıştay ilk defa kurulmuştur.

NOT: 12 Mart 1971 Muhtırasıyla başlayan ve iki yıl kadar süren yarı askeri rejim döneminde parlamento dışından destek olan hükümetlerin ön ayak olmasıyla 1971 – 1973 yıllarında Anayasa'da önemli değişiklikler yapıldı.

NOT: 1961 Anayasası 1980'e kadar devam etmiştir.

1921-1924-1961-1982 Anayasalarının Ortak Özellikleri

- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- Cumhuriyet rejiminin ve temel niteliklerinin değiştirilemez olmasıdır.
- Savaş ve barışa karar verme yetkisi TBMM'ye aittir.
- Süresi dolmadan seçimlerin yenilenmesi kararı TBMM'ye aittir.

Hukuk Alanında Yapılan İnkılâplar

Nedenleri:

- Osmanlı'da hukuk birliğinin olmaması
- Osmanlı'da hukukun dini esaslara göre düzenlenmiş olmasından dolayı laik ve demokratik esaslar ile bağdaşmaması
- Halkçılık ilkesine göre herkesi kanun önünde eşit duruma getirme düşüncesi (Kadın – erkek eşitliğinin tam olarak sağlanmak istenmesi)
- Milli birlik ve bütünleşmeyi hızlandırma düşüncesi

Avrupa Hukuk Sistemi'nden Yararlanılması		
Medeni Kanun	İsviçre	1926
Ceza Kanunu	İtalya	1926
Ticaret Kanunu	İsviçre	1926
Borçlar Kanunu	İsviçre	1926
Hukuk Usul Muhakemeleri Kanunu	İsviçre	1927
Ceza Muhakemeleri Kanunu	Almanya	1929
Deniz Ticareti Kanunu	Almanya	1929
İdare Hukuku	Fransa	1929
İcrâ İflas Kanunu	İsviçre	1932

NOT: Yenilikler yapılırken kanunların Batı'dan alınmasının nedenleri; savaştan yeni çıkmış toplumda bu kanunları hazırlayabilecek yeterli kadronun olmayışı ve hukuk kurallarının hazırlanmasının uzun zaman almasıdır.

Medeni Kanunu'nun Kabulü (17 Şubat 1926)

- Toplumdaki bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini; bireylerin mal ve mülkleriyle olan ilişkilerini düzenleyen kurallardır.
- Osmanlı Devleti'nde bu alanda hazırlanan ilk kanun "Mecelle"dir. Mecelle İslam dininin Hanefi Mezhebine göre hazırlanmış

(1869Ahmet Cevdet Paşa) ancak tamamlanamamıştır.

- Ayrıca çağın koşullarına ve toplumun ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktı.
- Cumhuriyetin ilanından sonra da yeni medeni kanunun hazırlanması için gerekli zamanın olmamasından dolayı İsviçre Medeni Kanunu alınmış,

İsviçre Medeni Kanunu'nun Kabul Edilme Sebepleri:

- Mevcut kanunların en yenisi olması (1912 yılında hazırlandı)
- Demokratik, akılcı ve pratik olması
- Kadın - erkek eşitliğine uygun olması

Medeni Kanunun Getirdiği Yenilikler:

- Tek eşli evlilik ve resmi nikâh zorunluluğu getirildi.
- Kadına da boşanma hakkı tanındı.
- Kadınlara mirasta eşitlik ve mahkemede şahitlik hakları tanındı.
- Aile kurma konusunda erkeğin bütün ayrıcalıkları kaldırılmıştır.
- Kadınlara istediği mesleği seçme ve çalışma hakları sağlandı.
- Anneye çocuğun vesayetini alma hakkı tanınmıştır.
- Herkese din ve vicdan özgürlüğü tanınmıştır.
- Ayrıca hukuk birliği sağlanmıştır.
- Lozan Antlaşmasına göre azınlıklar kendi medeni meselelerini kendi mahkemelerinde halledecekti. Medeni kanunun kabulü ile azınlıkların bu hakkı kaldırıldı
- Patrikhanenin din işleri dışındaki yetkileri kaldırıldı.

NOT: Türk kadınının siyasal alanda erkeklerle olan eşitsizliğini gidermek amacıyla da; 1930 (Belediye)-1933 (Muhtarlık)-1934 (Vekil) katılma hakkı yani siyasi haklar verilmiştir

Açıklamalar:

1-Medeni Kanun Laiklik ve Halkçılık ilkeleriyle ilgilidir.

2- Medeni kanun ile cinsiyet ve dinden kaynaklanan sosyal bağlamdaki farklılıklara son verildi.

3-Medeni Kanun kadınlara siyasal haklar vermemiştir

4- Kadının evlilik sonrası kendi soyadını kullanması ve evlilikte edinilen malların eşit paylaşımı daha sonra eklenmiştir(2002)

Türkiye’de Kadınlar Seçtikleri:		Kadınlara Verilen Siyasi Haklar verildi.	
		İkinci Dereceli Belediye Seçimleri	1930
		Tek Dereceli Seçimler	1934
		Muhtarlık	1934
		Seçimlerin yapılmasıyla ilgili kanunlar, ancak millîyetçilikten dolayı kadınların seçime girmesine izin verilmemiştir. Bu yüzden kadınların demokrasiye en uygun seçimidir.	1934
		Pilot Bedriye Tahir Kökçen	1934
		Savaş Pilotu Sabiha Gökçen	1934
		Subay Ülkü Sema Toksoz	1934
		Muhtar Gül Esin	1934
		Tiyatro Afife Jale	1934
		Opera Semiha Berksoy	1934
		Heykeltıraş Sabiha Bengütaş	1934
		Fotoğrafçı Semiha Es	1934
		Gazeteci Selma Rıza	1934
		Veteriner Sabire Aydemir	1934
		Arkeolog Jale İnan	1934
		Hemşire Esmâ Deniz	1934
		Polis Betül Diker	1934
		Tarihçi Afet İnan	1934
		Öğretmen Refet Angın	1934

Eğitim – Öğretim ve Kültür Alanında Yapılan İnkılaplar

Nedenleri:

- Eğitim ve öğretimin **Laikleşmesini** sağlamak
- Eğitimdeki ikilik ve karışıklığı önleyerek toplum içerisindeki kültür çatışmalarını(Mektepli-Medreseli) ortadan kaldırmak
- Eğitim ve öğretimi çağdaş esaslara göre düzenlemek
- Eşitlikçi ve demokratik esaslara dayalı bir eğitim sistemi ile Cumhuriyeti güçlendirecek nesiller oluşturmak
- Milli değerleri ön planda tutan bir nesil yetiştirmek

Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)

- Eğitim ve öğretim faaliyetleri birleştirildi.
- Medreseler kapatıldı (11 Mart 1924).
- Yabancı okullar(Batı tarzı eğitim yapanlar, azınlık okulları), Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Böylece toplum içerisinde eğitim ve öğretim faaliyetlerinden kaynaklanan kültür çatışmaları önlenmeye çalışılmıştır.
- Şer'iyе ve Evkaf Vekâleti'nin bütçesine ayrılan eğitim payı, Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir.
- Din eğitimi veren eskimiş okullar kapatılarak modern ilahiyat fakülteleri ve imam hatip okulları açılmıştır.
- Yabancı okulların ders programlarına Türkçe, Tarih ve Coğrafya gibi kültür dersleri konulmuş ve bu derslerin Türk öğretmenler tarafından okutulması sağlanmıştır.
- Yabancı okulların dini ve siyasi amaçlı öğretimi durdurulmuştur. Bu okulların sınıflarında ve ders kitaplarındaki dini işaret ve semboller kaldırılmış, böylece yabancı ve azınlık okullarının zararlı faaliyetleri engellenmiştir.
- Laiklik, Halkçılık ve Milliyetçilik ilkeleriyle ilgilidir.

Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun

(Milli Eğitim Temel Kanunu)(2 Mart 1926)

- Maarif Teşkilatı hakkındaki kanun da ders içerikleri ABD'li eğitim bilimci **John Deweyden** faydalanılarak Milli Eğitim Bakanı Vasıf Çınarın teklifiyle bilimsel esaslar doğrultusunda yapılandırılmıştır. MEB 'in temel amaçları ve ilkeleri belirlendi,
- Dil Komisyonu ve Talim Terbiye Kurulu oluşturuldu.
- Laik ve çağdaş eğitime uygun öğretim esasları belirlendi.
- Karma eğitime geçildi.
- Okullar ilk, orta ve lise şeklinde yapılandırıldı.
- İlköğretim parasız ve zorunlu hale getirilmiştir.
- Öğretmen okullarının sayısı artırılmıştır.
- Devletin izni olmadan okul açılması yasaklandı.
- Yabancı okulların da bu kanuna uyması zorunlu tutulmuştur.

Harf İnkılabı (1 – 3 Kasım 1928)

Bu konuyla ilgili olarak II. Meşrutiyet döneminde birtakım çalışmalar yapılmışsa da herhangi bir başarı sağlanamamıştır.

İlk kez 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında toplanan **İzmir İktisat Kongresi**'nde gündeme gelmiş, ancak gündem dışı olduğu gerekçesiyle işleme konulmamıştır.

Nedenleri:

- Okuma-yazmayı kolaylaştırarak ayrıcalık olmaktan çıkarmak ve okur-yazar oranını arttırmak(Halkçılık)
- Arap harflerinin Türkçenin ses yapısına uymaması ve dilin gelişmesini engellemesi(Milliyetçilik)
- Batı kültürü ile bütünleşme düşüncesi.(İnkılapçılık)
- Konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkı ortadan kaldırmaktır.

Sonuç:

Okur-yazar sayısı artmış ve bilimsel çalışmalar hızlanmıştır.

Basılan kitap-gazete-dergi sayısı artmıştır.

Batılılaşma ve çağdaşlaşma hız kazanmıştır.

Milli kültürümüz de gelişme yaşamıştır.

NOT: Yeni harflerle basılan ilk gazete “**Mardin Gazetesi**”dir.

NOT: M. Kemal bu inkılap için “Ya üç ayda olur ya da hiç olmaz” ifadesini kullanmıştır.

Millet Mekteplerinin Açılması (1928)

- Bu okulların temel amacı; yeni harflerin kısa sürede tüm halka öğretilmesi ve okur-yazar oranının arttırılmak istenmesidir.
- Bu okulların açılmasıyla ülke genelinde okuma – yazma seferberliği başlatılmıştır.
- Millet mektepleri 15-45 yaş arası okuma yazma bilmeyenlere zorunlu hale getirilir.

NOT: 24 Kasım 1928’de Atatürk’e Millet Mekteplerinin “Başöğretmeni” unvanı verilmiştir(1981’den itibaren öğretmenler günü olarak kutlanır)

NOT: 1936 da kapatıldı ve “**Ulus Okulları**” adını aldı.

NOT: Millet Mekteplerini bitirenlere okumalarını geliştirmek amacıyla “**Halk Mecmuası**” adlı dergi veriliyordu.

Türk Tarih Kurumu’nun Açılması (15 Nisan 1931)

Nedenleri:

- Osmanlı’da Türk tarihinin sadece Osmanlı ve İslam Tarihiyle sınırlı tutulması anlayışını değiştirerek İslamiyet Öncesi Türk Tarihini de aydınlatmak
- Türklerin kökenini araştırıp sarı ırktan olmadıklarını kanıtlamak
- Türklerin dünya uygarlığına yaptıkları hizmetleri ve katkıları ortaya koymak
- Türklerden önceki Anadolu tarihinin de aydınlatılmasını sağlamak
- Hanedancı, ümmetçi tarih anlayışından uzaklaşarak milli tarih anlayışını oluşturmak
- Türkler hakkındaki kaynakların çoğunu yabancıların hazırlanmış olmasından dolayı; doğruluğunu tespit etmek.

NOT: **Tevfik Bıyıkhoğlu** TTK’nin ilk Başkanıdır. “**Türk Tarihinin Ana Hatları**” adıyla yaptığı ilk çalışmayı yayınlamıştır.

NOT: 1931 yılında liseler için 4 ciltlik bir “**Genel Tarih**” kitabı hazırlanmıştır.

NOT: 1932’de Türk Tarih Tezi ortaya atıldı.

NOT: 1933 te ilk arkeolojik kazı olan **Ahlatlıbel** kazısı başlatıldı.

NOT: Atatürk 1937 de **Belleten** dergisini yayınlamıştır.

NOT: Atatürk’ün tarihe ve tarih öğretimine verdiği önem; “Türk çocuğu atalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.” sözüyle anlaşılır. Atatürk, vasiyeti üzerine mal varlığının bir kısmını TTK’ya bağışlamıştır.

NOT: Prof. Dr. Afet İnan, Türkiye Cumhuriyeti’nin **ilk Türk kadın tarihçisidir**.

Halkevlerinin Açılması (19 Şubat 1932)

- Halkevleri, 1912’de kurulup 1931’de kapatılan **Türk Ocakları**’nın yerini almıştır.
- M. Kemal’in öncülüğünde, inkılâpları halka öğretmek ve halkın kültürel gelişimine katkı sağlamak amacıyla 19 Şubat 1932’de açılmıştır. Yaygın “halk okulu” hizmeti görmüştür.
- Yöresel değerleri tanıtmak amacıyla **Ülkü Dergisi** yayımlanmıştır.
- Yurt dışındaki tek şubesi **Londra**’dadır.
- 1951’de **Adnan Menderes** tarafından kapatılmıştır.

Türk Dil Kurumu’nun Açılması (12 Temmuz 1932)

Nedenleri:

- Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak
- Türkçeye yeni kelimeler kazandırmak ve sadeleştirmek
- Konuşma ve yazı dili arasındaki birlikteliği sağlamak
- Türkçeyi bilim dili haline getirerek dünya dilleri arasındaki saygınlığını arttırmak
- Türk diliyle ilgili araştırmalar yapıp Türk dilinin zenginliğini gün ışığına çıkarmaktır.

NOT: Türk Dil ve Tarih Kurumları’nın açılması Atatürk’ün milliyetçilik ilkesiyle doğrudan ilgilidir.

NOT: Dil bayramı kutlanmaya başlandı.

NOT: TDK ilk başkanı **Samih Rifat Yalnızgil**'dir.

Eğitim ve Kültür İle İlgili Diğer Gelişmeler:

- 1924'te Topkapı Sarayı'nın müze haline getirilmesi
- 1924'te Etnografya Müzesi'nin açılması
- 1924'te Milli Musiki ve Temsil Akademisi'nin
- 1925'te Türkiye'nin ilk yüksekokulu olan Ankara Hukuk Mektebi açıldı.
- 1926'da Yüksek Ziraat Enstitüsü açılmıştır.
- 1926'da Gazi Eğitim Enstitüsü'nün (Fakültesi'nin) açılması
- 1927'de Köy Öğretmen Okulu'nun açılması
- Osmanlı Devleti'nin Sanayi-i Nefise Mektebi 1928'de **Güzel Sanatlar Akademisi'ne** dönüştürülmüştür
- İsviçreli **Albert Malche**'nin raporuyla Darülfünun kapatılarak 1933'te İstanbul Üniversitesi açılmıştır.
- Üniversiteler Reformu Yasası için 1933'te Maarif Vekili **Reşit Galip** başkanlığında **Islahat komitesi** kuruldu.
- 1933'te Mesleki Teknik Öğretim Teşkilatı'nın kurulması
- 1934'te Darülbeydi yerine **İstanbul Şehir Tiyatrosu** Kuruldu
- 1934'te Ayasofya müze halini aldı.
- 1936'da Mülkiye mektebi Ankara Siyasi Bilimler fakültesine dönüştürüldü
- 1936'da Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi açılmıştır.
- 1936'da Ankara Devlet Konservatuvarı açılmıştır.
- 1936'da Eğitim Kurslarının açılması
- 1937'de Köy Eğitim Yurtlarının açılması
- 1937'de Dolmabahçe Sarayı'nda Resim ve Heykeltirlik Müzesi'nin açılması

Toplumsal Alanda Yapılan İnkılâplar

Amaç:

- Toplumsal alanda eşitliği sağlamak
- Sosyal alandaki ikilikleri ortadan kaldırmak
- Ayrıcalıksız ve kaynaşmış bir toplum oluşturulmak istenmesi

- Toplumun çağdaşlaşma sürecinde Batı uygarlığı ile bütünleşmesini sağlamak,
- Uluslararası ticari ilişkileri kolaylaştırmak
- Resmi işlemleri kolaylaştırmak

Kılık-Kıyafet ve Şapka Kanunu **(25 Kasım 1925)**

Sebepler:

- Türk halkının dış görünümünü çağdaşlaştırmak (**İnkılapçılık**)
- Ayrıcalık ifade eden giysileri yasaklamak (**Halkçılık**)
- Dini kıyafetlerin giyilmesine son vermek (**Laiklik**)
  - Kastamonu'da Şapka devrimi ile başlamıştır.
  - Kadınların giyimi konusunda kanun çıkarılmayıp; bu durum doğal haline bırakıldı.
  - 3 Aralık 1934'de çıkarılan bir kanunla din adamlarının ibadet yerlerinin dışında dini kıyafet giymeleri yasaklandı. (Diyanet İşleri Başkanı, Patrik ve Hahambaşı bu kuralın dışında tutuldu.)
  - Kastamonu'da fes ve sarığı eleştiren Atatürk, "Fikrimiz, zihniyetimiz tepeden tırnağa kadar medenî olacaktır. Medeniyet öyle bir ateştir ki, ona kayıtsız kalanları yakar ve mahveder." demiştir.

Tekke-Zaviye ve Türbelerin Kapatılması **(30 Kasım 1925)**

- Halkın dinsel duygularını sömürü aracı yaparak politik ve ekonomik çıkar sağlayan bu çağ dışı kurumlar kapatılarak laik devlet düzeni pekiştirilmiştir.
- Atatürk: "Türkiye Cumhuriyeti, şeyhler, dervişler, müritler ve meczuplar memleketi olamaz. En doğru, en hakiki yol medeniyet yoludur." sözüyle tekke ve zaviyelerin kapatılmasının zorunluluğunu belirtmiştir. (30 Kasım 1925 Kastamonu Nutku)
  - Aynı kanunla "şeyhlik, dervişlik, dedelik, seyitlik, çecelelik, müritlik, falcılık, büyücülük, üfürükçülük, muskacılık, türbedarlık" gibi unvanların kullanılması ve kurumlarla ilgili elbiselerin giyilmesi ve muskacılık yasaklandı.
  - Türbeler kapatılırken Yavuz ve Fatih gibi Türk büyüklerinin türbelerinin kapatılmaması; Türk İnkılâbının tarihi

kökleri koparmaya yönelik olmadığını gösterdi.

Soyadı Kanunu'nun Kabulü (24 Haziran 1934)

Amaç:

- Resmi ve toplumsal alandaki karışıklıkları önlemek
- Ayrıcalık ifade eden unvanları kaldırarak eşitlik anlayışını yerleştirmek

Buna Göre:

- Ağa, Paşa, Efendi, Bey, Zade gibi ayrıcalık ifade eden unvanlar yasaklandı(**Halkçılık**).
- Şeyh, Dede, Baba, Molla, Hacı, Hoca, Molla, Hafız, Hazret gibi dini unvanlar yasaklandı(**Laiklik**).
- Soyadı olarak yabancı ırk ve millet adları ile ahlâka aykırı ve gülünç kelimeler kullanılmayacak soyadları Türkçe olacaktır(**Milliyetçilik**).
- Osmanlı'dan kalan rütbe, nişan ve madalyaları taşımak yasaklanmıştır.

NOT: 24 Kasım 1934'te kabul edilen bir kanunla M. Kemal'e "ATATÜRK" soyadı verilmiş, 17 Aralık 1934'de çıkarılan bir yasayla da "ATATÜRK" soyadının bir başkası tarafından kullanılması yasaklanmıştır.

Uluslararası Takvim, Saat, Ölçü ve Rakamların Kabulü

Milâdî Takvim'in ve Uluslararası Saat Sisteminin Kabulü (25 Aralık 1925)

- Osmanlı'da Hicrî Takvim ve Rumî Takvim'in aynı anda kullanılması hem toplumsal hayatta ikiliğe yol açmakta hem de Batı ile ilişkilerde karışıklıklara neden oluyordu.
- Bunu önlemek için 25 Aralık 1925'te **Milâdî Takvim** kabul edilerek hem birlik hem de Batı ile uyum sağlandı.
- Osmanlı'da "Alaturka Saat" denilen "Ezanî ve Vasatî" sistem kaldırılarak 26 Aralık 1925'te kabul edilen kanun ile uluslararası

saat usulü olan "Alafranga" uygulanmaya başlanmıştır.

NOT: 1 Ocak 1926'dan itibaren Miladi Takvim ve uluslararası (Alafranga) saat sistemi kullanılmaya başlandı.

Uluslararası Rakamların Kabulü (20 Mayıs 1928)

- Osmanlı'da Arap rakamları kullanıyordu ve bu durum Batılı ülkelerle olan uluslararası sosyal ve ekonomik ilişkilerde sorun yaratıyordu. Bu sorunu önlemek için 20 Mayıs 1928'de uluslararası rakamlar kabul edilmiştir.

Uluslararası Ölçü Birimlerinin Kabulü (1 Nisan 1931)

- Osmanlı'da ağırlık birimi "Dirhem-Okka", uzunluk birimi ise "Endaze-Arşın" gibi eski ölçü birimleri kullanılıyordu. Standart olmadığı için uygulamalarda karışıklık(**İkilik**) yaratıyordu.
- **1 Nisan 1931'de** çıkarılan bir kanunla Batı'ya uygun olarak düzenlenmiş "Litre-Kg-Metre" gibi (Onluk Sistem-Metrik Sistem) modern ölçü birimleri kullanılmaya başlanmıştır. Böylece ölçü birimlerindeki ikilikler ortadan kaldırılmış, uygulamalarda birlik sağlanmıştır.

Hafta Tatilinin Pazara Alınması (1 Haziran 1935)

- Osmanlı'da hafta tatilini Müslümanlar Cuma, Yahudiler Cumartesi Hristiyanlar ise Pazar günü yapıyorlardı. Bu durum sosyal ve ekonomik hayatta karışıklıklara neden oluyordu. Ayrıca **Pazar** günü tatil yapan Avrupa ülkeleri ile de ilişkilerde sorunlara yol açmıştır.
- Hafta tatilinin Pazara alınmasıyla bu alandaki ikiliklere son verilmiş oldu ve Batı ile ilişkilerde bir sorun da ortadan kaldırıldı.

NOT: Takvim, saat, rakam, ölçü ve tatil gününde vb. düzenlemelerdeki temel amaç; Batı'yla olan ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesidir.

Ekonomi Alanında Yapılan İnkılâplar

Osmanlı'da Bağımsız Ekonomi Oluşturulamamasının Nedenleri:

- Tımar Sisteminin bozulması ve tarımın ilkel yöntemlerle yapılması
- Lonca Teşkilatının “**Narh Sistemi**” ile serbest piyasa ekonomisine engel olması
- Medreselerde pozitif bilimlerin okutulamaması nedeniyle tekniksel gelişmelerin takip edilememesi
- Kapitülasyonlar nedeniyle yerli üreticinin rekabet gücünün kırılması
- Coğrafi Keşiflerle Osmanlı'nın ticaret gelirlerinin azalması
- Sanayi İnkılabı'nı gerçekleştirilememesi ve üretime ilkel yöntemlerle devam edilmesi ile dışa bağımlı hale gelmesi
- Bankacılık, ticaret, ulaşım sektörlerinin yabancıların elinde olması
- Duyun-u Umumiye (Genel Borçlar İdaresi)'nin kurulması
- Balkan ve I. Dünya Savaşları'nın yarattığı bunalımlar
- Yeraltı ve yerüstü kaynaklarının yabancıların eline geçmesi
- Lozan 'la Kapitülasyonların ve Duyun-u Umumiye'nin kaldırılması bağımsız ve milli bir ekonominin kurulması için gerekli olan ortamı hazırlamış oldu.
- Atatürk; “Siyasi ve askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsun, ekonomik zaferler ile taçlandırılmazlarsa kazanılan zaferler yaşayamaz, az zamanda söner.” Diyerek bağımsız ve güçlü ekonominin önemini vurguladı.

İzmir İktisat Kongresi (18 Şubat 1923)

Amaç:

Türkiye'nin ekonomik kalkınmadaki hedeflerini, izleyeceği plânı ve **Millî (Bağımsız) Ekonominin** temel ilkelerini saptamaktır. Kongreye; **çiftçi, sanayici, tüccar** ve **işçi** gibi her kesimden temsilcilerin katılması kongrenin

halkçı yönünü ortaya koymaktadır. Kongrenin başkanlığını **Kâzım Karabekir** yapmıştır. Kongrede “**Milli Ekonomi**” ilkesi benimsenmiş ve **Misak-ı İktisadi (Ekonomi Andı)** kararları kabul edilmiştir.

Misak-ı İktisadi Kararları

- Küçük işletmelerden büyük işletmelere (fabrikalara) geçilmeli anonim şirketlerin kuruluşu kolaylaştırılmalıdır.
- Girişimcileri destekleyen Milli bankalar kurulmalıdır (İŞ BANKASI kuruldu).
- Demiryolu yapımına hükümet öncelik vermeli bir programa bağlamalıdır.
- Sanayiye teşvik etmek ve Ulaşım sorunlarının çözülmesi gereklidir.
- Yerli malının kullanımına önem verilmelidir.
- Teknik eleman yetiştirecek okullar açılmalıdır.
- Tüketim mallarının üretimine öncelik verilmelidir.
- Sanayi malları gümrük vergileri ile korunmalıdır.
- Özel teşebbüsün yapamadıklarını devlet üstlenmeli; devlet ekonomik görevleri de olan bir organ olmalıdır.
- Hammaddesi yurt içinde olan ürünlerle ilgili sanayi dalları kurulmalıdır.
- Yabancı kurumlar satın alınarak millileştirilmez.
- Aşar vergisi kaldırılmalı
- Vergi ve toprak reformu yapılmalıdır.
- Kapitülasyonlar kaldırılmalıdır.
- Kabotaj hakkımız kullanılmalıdır.
- Çalışma koşulları iyileştirilmeli; çalışanların sendikalaşması sağlanmalıdır.
- 12 yaşından küçük çocuklar çalıştırılmamalıdır.

NOT: İzmir İktisat Kongresi'nde daha çok liberal (serbest piyasa ekonomisi) bir ekonomik kalkınma politikası benimsenmiş, devletin ekonomik alanda özendirici, koruyucu ve düzenleyici bir rol üstlenmesi hedeflenmiştir.

NOT: İzmir İktisat Kongresinde Latin harflerinin kabul edilmesi önerisi sunulsa da

önerinin kongrenin içeriğiyle uyuşmaması ve zamanın uygun olmaması sebebiyle reddedilmiştir. Ancak yine de “**Okuma Bayramı**” ilan edildi.

Bayındırlık ve Ulaşımda Yapılan Çalışmalar

Atatürk döneminde, ekonominin gelişmesinde önemli bir yere sahip olan ulaşım ve bayındırlık çalışmalarına da ağırlık verilmiştir.

- Yabancıların elindeki demiryolları satın alınarak devletleştirilmiştir.
- Yeni demiryolları ve karayolu yapılmasına ağırlık verildi.
- 1924'te Türkiye Cumhuriyeti'nin **ilk kamu işletmeciliği** olan **Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğü** kurulmuştur.
- 1924'te Ankara **ilk plânlı şehir** olarak tanzim edilmiştir.
- 1925'te **Yol Mükellefiyet Kanunu** çıkartılarak köy ve kasaba yollarının yapımı için imkânlar sağlanmaya çalışılmıştır.
- 1925'te **Türk Tayyare Cemiyeti** kurulmuştur. Türk Tayyare Cemiyeti, daha sonra **Türk Hava Kurumu** adını alacaktır.

NOT: Ayrıca Atatürk, **Türk Hava Kurumu**'na gelir sağlaması için **Nutuk**'un dağıtım hakkını vermiştir.

- 1925'te Kayseri'de **Tayyare Mektebi** açılmış, burada uçuş elemanı yetiştirilmiştir.
- 1928'de Haydarpaşa Limanı millîleştirilmiştir.
- 1932'de **Vecihi Bey (Hürkuş)** tarafından Kalamış'ta ilk sivil tayyare okulu açılmıştır. Ayrıca Vecihi Bey, **ilk sivil havayolu şirketi** olan **Hürkuş Havayolları**'nı kurmuştur.
- 1933'te **Hava Yolları Devlet İşletme İdaresi** kurulmuştur.
- 1933'te yerel yönetimlere (belediye) finans yardımı için **İller Bankası** kurulmuştur.
- 1935'te Atatürk'ün öncülüğünde Ankara'da **Türkkuşu** kurulmuştur. Bu okulda planörücü ve paraşütçü yetiştirilmiştir.

NOT: Türkkuşu'nun **ilk** müdürü olan **Abdurrahman Türkkuşu** ayrıca **ilk** paraşütçüdür. Türkkuşu'nda yetişen önemli paraşütçülerden birisi olan **Eribe Hanım** ise, 29

Ekim 1936'da Cumhuriyet'in 13. yıldönümü gösterilerinde **ilk kadın hava şehidi** olmuştur.

- 1936'da Türkiye'nin **ilk barajı** olan “**Çubuk Barajı**” Atatürk tarafından açılmıştır.
- 1936'da **Motorlu Uçak Okulu** açılmış, burada TSK için pilot yetiştirilmiştir

NOT:1936'da Askerî Hava Okulu'ndan mezun olan Atatürk'ün manevî kızı **Sabiha Gökçen** dünyanın **ilk kadın savaş pilotu** olmuştur.

- 1937'de deniz yollarını ve filoları desteklemek için **Denizbank** kurulmuştur.
- 1938'de **Devlet Hava Yolları Genel Müdürlüğü** kurulmuştur.

Ticaret Alanında Yapılan Çalışmalar

Ticareti Destekleyen Bankalar

- 1924'te Türkiye Cumhuriyeti'nin **ilk özel bankası** olan **İş Bankası** kurulmuştur. İş Bankası'nın açılmasının amacı, özel sektöre kredi desteği sağlama ve ticareti canlandırmaktır. Kurtuluş Savaşı'nda **Hint Müslümanlarının** gönderdiği para yardımını, bankanın **ilk** sermayesi olarak bu kuruma bağışlamıştır

NOT: İş Bankası'nın **ilk** genel müdürü **Celal Bayar**'dır.

- 1927'de **Esbank (Eskişehir)** kurulmuştur.
- 1928'de **Egebank** İzmir'de kurulmuştur.
- 1930'da **Merkez Bankası** kurulmuş, açılmasındaki temel amaç; Türk parasını düzenlemek ve korumaktır. “**Milli Para Politikası**”nı izleyen Merkez Bankası, daha önce Osmanlı Bankası'na ait olan “kâğıt para çıkartma” yetkisini üstlenmiştir.
- 1933'te esnaf ve sanatkârın kredi ihtiyacını karşılamak için **Halk Bankası** kurulmuştur.
- 1933'te **Zonguldak Yatırım Bankası** kurulmuştur.
- 1933'te **Kayseri Millî İktisat Bankası** kurulmuştur.
- 1933'te **İller Bankası** kurulmuştur. Amaç yerel yönetimlere (belediye) finans yardımı sağlamaktır.
- 1937'de **Denizbank** kurulmuştur.

Ticaretle İlgili Diğer Gelişmeler

- 1923 Lozan Barış Antlaşması ile **kapitülasyonlar** kaldırılmış ve ekonomik bağımsızlık yolunda çok önemli bir adım atılmıştır.
- 1924'te Gölçük'te **ilk tersane** kurulmuştur.
- Ticareti geliştirmek için karayolu ve demiryolu yapımına hız verilmiştir.
- Yabancılar ait demiryolları ve ticaret işletmeleri satın alınmıştır.
- 1925'te İstanbul'da **Liman İşleri İnhisarı** kurulmuştur.
- **1 Temmuz 1926**'da kabul edilen **Kabotaj Kanunu** ile karasularımızda yolcu ve yük taşıma hakkı ile önemli limanların işletme hakkı **sadece Türk gemilerine** verilmiştir. Bu kanunla kapitülasyonların izi tamamen silinmiştir.
- 1927'de Türkiye Cumhuriyeti'nin **ilk kâğıt parası** bastırılmıştır.
- 1929'da "**Gümrük Tarife Kanunu**" değiştirilmiş ve ilk kez gümrük tarifeleri artırılmıştır. Amaç, yerli tüccarı korumaktır.
- 1929'da **Deniz Ticaret Kanunu** kabul edilmiştir.
- 1930'da Merkez Bankası'nın açılmasına bağlı olarak **Türk Parasını Koruma Kanunu** çıkartılmıştır.
- 1936'da **İzmir Fuarı** açılmıştır.

Sanayi Alanında Yapılan Çalışmalar

Sanayiye Destekleyen Bankalar

- 1925'te Sanayi ve Maadin Bankası
- 1926'da Emlâk ve Eytam Bankası
- 1932'de Türkiye Sanayi Kredi Bankası
- 1933'te Sanayi ve Maadin Bankası'nın yerine Sümerbank kurulmuştur (ilk kamu yatırım bankası).
- 1935'te Etibank kurulmuştur

Sanayiyle İlgili Diğer Gelişmeler

- 1926'da ilk şeker fabrikası (Kırıkkale)
- 1926'da Türkiye'nin ilk özel fabrikası olan Uşak Şeker Fabrikası açılmıştır.
- 1926'da Bakırköy Çimento Fabrikası
- 1926'da Kayseri Uçak Fabrikası
- 1926'da Eskişehir Uçak Bakım İşletmesi
- 1927'de Bünyan Dokuma Fabrikası
- 1927'de Bursa Dokumacılık Fabrikası

- 28 Mayıs 1927'de **Teşvik-i Sanayi Kanunu** kabul edilmiştir.
    - Belediye sınırları dışında kurulan işletmelere arazinin ücretsiz sağlanması,
    - Malzemelerin demir yolları ve deniz yollarında % 30 indirimle taşınması
    - İşletmelerde kullanılacak ithal malzemenin gümrükten muaf olması
  - Teşvik-i Sanayi Kanunu, sağlanan bu imkânlarla rağmen **başarısız** olmuştur.
- Sebepleri:**
- Yeterli sermayenin olmaması
  - Yeterli bilgi, teknik eleman ve tecrübenin olmaması
  - 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın olumsuz etkisidir.

- 1928'de Ankara Çimento Fabrikası
- 1928'de Gaziantep'te Mensucat (Tekstil) Fabrikası
- 1928'de İstanbul'da Türk Mensucat Fabrikası
- 1928'de Kırıkkale'de Mermi Fabrikası
- 1929'da Ayancık Kereste Fabrikası

- 1930-1938 yılları arasında ekonomide olan "**Devletçilik**" modeline geçilmiştir.
- Bu ekonomi modeliyle büyük sanayi yatırımları devlet eliyle gerçekleştirilmiştir.
- 1933'te **I. Beş Yıllık Sanayi Plânı** hazırlanmıştır. Özel sektörün sanayi alanında yatırım gerçekleştirememesi üzerine, devlet sanayileşmeyi üzerine almıştır.

NOT: Bu plânın hazırlanmasında **ilk dış kredi** ve teknik yardım

Sovyet Rusya'dan almıştır. **1934'te yürürlüğe giren I. Beş Yıllık**

Sanayi Planını uygulama görevi **Sümerbank**'a verilmiştir.

- Bu dönemde devlet, temel tüketim ve ara malları alanında ithal ikamesi sağlamak **amacıyla üç beyaz ve üç siyah** projesine öncelik vermiştir. Un, şeker, pamuklu üç beyazı: kömür, demir ve akaryakıt da üç siyahı temsil ediyordu. Bu temel malların yurt içinde üretilmesi ile hem döviz tasarrufu sağlanacak, hem de dışa karşı bu maddeler için bağımlılık kalmayacaktı.

I. Beş Yıllık Sanayi Planı ile kurulan sanayi işletmeleri:

- 1934'te Bursa'da ilk Süttozu Fabrikası
- 1934'te Sümerbank Bakırköy Bez Fabrikası

- 1934'te Isparta Gülyağı Fabrikası
- 1934'te Turhal (Tokat) Şeker Fabrikası
- 1934'te Keçiborlu (Isparta) Kükürt Fabrikası
- 1935'te madenlerin araştırılması **Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü (MTA)** kurulmuştur.
- 1935'te Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası
- 1935'te Sümerbank Kayseri Dokuma Fabrikası
- 1935'te Ankara Mamak'ta Gaz Maskesi Fabrikası
- 1936'da Sümerbank Malatya İplik ve Bez Fabrikası
- 1936'da İzmit Kağıt ve Karton Fabrikası (ilk kâğıt)
- 1937'de Sümerbank Nazilli Basma Fabrikası
- 1937'de İngiltere'nin kredi desteğiyle Karabük Demir-Çelik Fabrikası
- 1938'de Gemlik Sunî İpek Fabrikası
- 1938'de Bursa Merinos Fabrikası
- 1938'de Eskişehir İspirto Fabrikası

II. Beş Yıllık Sanayi Plânı hazırlanmışsa da, II. Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle uygulanamamıştır.

Tarımla İlgili Çalışmalar

- 1920'de Baltalık Kanunu çıkarılmıştır. Köylülerin refaha kavuşması, ormanların denetimini üstlenmeleri ve Kurtuluş Savaşına destek vermeleri amacıyla çıkarıldı.
- 1925'te **Aşar(Öşür)Vergisi** kaldırılarak köylü üzerindeki ağır yük kaldırılmıştır.

NOT: Halkçılık ve Laiklik ilkeleriyle ilgilidir.

- 1925'te yabancıların elindeki **Tütün Reji İdaresi** satın alındı(**Milliyetçilik**).
- 1925'te modern tarım yöntemleri ve aletlerini öğretmek amacıyla **Atatürk Orman Çiftliği** açılmıştır.
- 1925'te köylüye düşük ücretlerle traktör dağıtımı yapılmıştır.
- 1928'de çiftçilerin tüm ihtiyaçlarını daha ucuza karşılanması amacıyla **Tarım Kredi Kooperatifleri** kurulmuştur.

NOT: Türkiye'nin ilk tarım kredi kooperatifi İçel'de kurulan ve M. Kemal'in ortak olduğu Tekir Kooperatifi'dir.

- 1929'da topraksız köylüye toprak dağıtmak amacıyla **Toprak Reformu Kanunu** çıkarılmış uygulanamamıştır.
- 1931'de çıkarılan Pulluk Kanunu ile yerli pulluk üretimi teşvik edilmiş, vergi kolaylığı sağlanarak tarımda makineleşme özendirilmiştir.
- 1932'de **Ziraî Donatım Kurumu** açılmıştır.
- 1933'te Cumhuriyetin onuncu yıl kutlamaları çerçevesinde köylüyü desteklemek için "**Yurt Gazetesi**" çıkarıldı.
- 1933'te bu alanda uzman yetiştirmek için **Yüksek Ziraat Enstitüsü** kurulmuştur.
- 1937'de günümüz **Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü**'nün temelini oluşturan **Ziraat Kombinaları** açılmıştır.
- 1937'de Şanlıurfa'da **Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliği (TİGEM)** açılmıştır.
- 1938'de Giresun'da fındık tarımına yönelik **Fiskobirlik** kurulmuştur.
- 1938'de **Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)** açılmıştır.

Sağlık Alanında Yapılan Çalışmalar

- Osmanlı döneminde (1868) kurulan **Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay)**'nin yapısı güçlendirilmiştir.
- 5 Mart 1920'de merkezi İstanbul'da olmak üzere **Hilal-i Ahdar Cemiyeti (Yeşilay)** kurulmuştur.
- 1920'de **Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı** kurulmuştur.
- 1921'de **Himaye-i Eftal** adıyla **Çocuk Esirgeme Kurumu** kurulmuştur.
- 1922'de **Behçet Uz**'un girişimiyle **İzmir Veremle Mücadele Cemiyeti** kurulmuştur.
- 1924'te Atatürk'ün isteğiyle veremle savaş için **Heybeliada Sanatoryumu** kurulmuştur. (2005'te kapatılmıştır.)
- 1925'te **Kızılay Hemşire Okulu** açılmıştır.
- 1924-1928 yıllarında bazı şehirlerde **Numune (Örnek) Hastaneler** kurulmuştur.
- 1928'de **Dr. Refik Saydam** öncülüğünde Ankara'da **Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü** kurulmuştur.
- 1928'de "**Tabâbet ve Şuâbatı Sanatlarının Tarz-ı İcrâsına Dair Kanun**" çıkarılmış,
- 1938'de **Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü** kuruldu.

NOT: İlk Sağlık Bakanı Adnan Adıvar'dır.

Atatürk Dönemi Sanat

"Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür" diyen Atatürk, güzel sanatlar alanındaki çalışmaları bizzat yönlendirmiş,

- Başarılı sanatçıları ödüllendirmiştir.
- Çok sesli Batı müziğini yaygınlaştırmaya çalıştırılmıştır.
- Türk Müziği türlerinin derleme, araştırma ve geliştirilmesine önem verildi.
- 1924'te **Ankara'da Musiki Muallim Mektebi** (Müzik Öğretmen Okulu) açıldı.
- 1936'da **Ankara Devlet Konservatuarı'nın** açılmasıyla bu okul Gazi Eğitim Enstitüsü müzik bölümüne dönüştürüldü.
- **Ahmet Adnan Saygun** (T.C.'nin ilk devlet sanatçısıdır. İran şahı pehlevi onuruna sergilenen ve İlk Türk operası olan ÖZSOY OPERASININ bestecisidir.)
- 1934 yılında ilk Türk operası olan Ahmet Adnan Saygun'un Öz Soy ve Taşbebek operaları, Ankara Halkevi'nde temsil edildi.
- Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın temeli olan İstanbul'daki Muzıka-i Hümayun Mart 1924'te Ankara'ya getirildi. **Riyaset-i Cumhur Musiki Heyeti** adını aldı.
- Cumhuriyet ilan edildiğinde İstanbul'da Darül Bedayi ve bazı özel tiyatrolar faaliyet halindeydi. Darül Bedayi, 1931'de İstanbul Belediyesi'ne bağlandı. 1934'te ise adı **"İstanbul Şehir Tiyatroları"** oldu.
- 1924'ten itibaren Sanayi-i Nefise Mektebi Ali'si mezunları Avrupa'ya gönderildi. Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi 1928'de Güzel Sanatlar Akademisi adını aldı.
- 1932-1933 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü açıldı.
- Türkiye'deki ilk Atatürk heykelini İstanbul Sarayburnu'nda Avusturyalı heykeltıraş Henry **Krippel** yapmıştır.
- İlk Türk heykeltraşı Ratıp Acudoğlu'dur.
- İlk heykel segisini açan ise Zühdü Müridoğlu'dur.

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DİŞ POLİTİKASI (1923-1939)

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasının Temel İlkeleri:

- Bağımsızlık ilkesi ve başka devletlerin bağımsızlığına saygı esastır.
- Yayılmacı değildir.
- Bağımsızlığımıza ve toprak bütünlüğümüze saygılı devletler ile dostluk ilişkileri kurar.
- Barışçıdır. İç ve dış politika ilkesi olarak “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesi benimsendi.
- Savaş korunma amacı olarak görüldü.
- Milli Egemenlik ve milli menfaatler ön planda tutuldu.
- Gerçekçidir.

1923-1930 Arası Dönem Türk Dış Politikası (1. Dönem)	
• Lozan Barış Antlaşması’ndan kalan sorunların çözülmesi ile uğraşmıştır	
Musul Sorunu	İngiltere
Yabancı Okullar Borçlar Sorunu Adana-Mersin Demiryolu Anlaşmazlığı	Fransa
Nüfus Mübadelesi Fener Rum Patrikhanesi Sorunu	Yunanistan
En sorunsuz	SSCB

Yabancı Okullar Sorunu

- Osmanlı Devleti döneminde Fransa, Amerika, İtalya, Avusturya ve İngiltere gibi devletler, ülkemizin çeşitli yerlerinde okullar açmıştır. Yabancı okullar ilgili devletlerin temsilcileri ve konsoloslukları aracılığıyla yönetilmekteydi.
- Lozan ile bu okulların Türk Hükümeti’nin alacağı kararlara göre eğitim vermesi kararlaştırıldı.
- Bu sorun temelde **Türkiye ile Fransa** arasında yaşanan bir sorundur.

- 3 Mart 1924’te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile bütün okullar Maarif Vekâleti (MEB)’ne bağlanmıştır.
- 1926 yılında çıkarılan **Maarif Teşkilâtı Kanunu** ile de yabancı okullardaki Tarih, Coğrafya ve Türkçe derslerinin Türk öğretmenler tarafından okutulması ve bunların Türk müfettişlerce denetlenmesi karara bağlanmıştır.
- Başta **Fransa** olmak üzere bazı Avrupa Devletleri ve Papalık bu karara karşı çıkmış, bu konu Türk-Fransız ilişkilerinin gerginleşmesine yol açmıştır.
- Türkiye, özellikle **Fransa’ya** yabancı okullar meselesinin **kendi iç sorunu** olduğunu ileri sürerek yabancı devletlerle görüşmeyi reddetmiştir. Bu karar doğrultusunda yabancı okullar sorunu **Milletler Cemiyeti’ne taşınmadan** çözümlenmiştir.

NOT: Osmanlı’da okul açan ilk devlet Fransa’dır.

NOT: İlk dış siyasi başarımızdır.

Bozkurt-Lotus Olayı (2 Ağustos 1926)

- Türk gemisi “**Bozkurt**” ile Fransız gemisi “**Lotus**”un 2 Ağustos 1926 tarihinde Ege Denizi’nde çarpışmaları sonucunda, Bozkurt gemisinin batması ve 8 Türk mürettebatın hayatını kaybetmesidir.
- Milletler Cemiyeti’ne taşınan bu konu hakkında, 7 Eylül 1927’de **Türkiye lehine** karar çıkmış ve Fransa **haksız** bulunmuştur.

Dış (Osmanlı) Borçları Sorunu

- Osmanlı Abdülmecit Döneminde ilk dış borcu Kırım Savaşı nedeniyle 1854’te İngiltere’den aldı. Osmanlı’nın en çok borç aldığı devlet Fransa’dır. Borçlar Sorunu **Türkiye ile Fransa** arasında yaşanan bir sorundur. Lozan Antlaşması’nda Osmanlı Devleti’nin borçlarının ne şekilde ödeneceği karara bağlanmıştır. Bu bağlamda, 1928’de Fransızlarla bir antlaşma yapılarak ödenecek borç miktarı ve şekli belirlenmiştir.
- 1929 Dünya Ekonomik Buhranı’nın etkisiyle, Türkiye millî paranın korunması ile ilgili bazı önlemler almış, bu önlemler borçların ödenmesinde güçlük yaratmıştır.
- Bu dönemde **ABD Başkanı Hoover** bir **moratoryum** (borç erteleme sistemi) yayımlamış ve borçların ödenmesini

geciktiren bir sistemi ortaya atmıştır. **Hoover Moratoryumundan** yararlanan Türkiye de, borçların ödenmesinde ek taksitlendirme istemiştir. **22 Nisan 1933**'te imzalanan antlaşma ile borçların ödenmesi konusunda ek taksitlendirme yapılması karara bağlanmıştır.

NOT: Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Adnan Menderes döneminde Osmanlı'nın dış borçları 1954'de sona erdi.

NOT: Türkiye Cumhuriyeti ilk dış borcu 1930'larda Başbakan İsmet İnönü ABD'den aldı,

Adana-Mersin Demiryolu Anlaşmazlığı

Adana-Mersin Demiryolu bir Fransız şirketi tarafından idare ediliyordu. Türkiye, kapitülasyonların izlerini silmek ve ekonomik anlamda bağımsızlığı sağlamak için bu demiryolunu **1929**'da yapılan bir antlaşma ile satın almış ve böylece sorun kökten çözülmüştür.

Musul Sorunu (5 Haziran 1926)

- Musul meselesi Lozan'da çözümlenemedi. İngiliz ve Türk heyetleri 1924'te **Haliç Konferansı** ile görüşmelere başladı. (Türkiye'yi Ali Fethi Okyar İngiltere'yi Sir Percy Cox Temsil etmiştir.) İngiltere, Hakkârî'nin de halkının yarısının Süryani olduğu gerekçesiyle, Irak sınırları içinde olduğunu ileri sürdü. Bu sorun, Milletler Cemiyeti'ne götürüldü.
- Milletler Cemiyeti'nde Musul Sorunu İngilizlerin isteklerine göre ele alındığından çözümlenemedi.

NOT: Milletler Cemiyeti'nin bölgeye gönderdiği bir komisyon "Irak Sınırı" ile ilgili tespitini yapmış ve hazırladığı **Brüksel Hattı Raporu**'nda Musul'un Irak sınırları içinde olduğunu belirtmiştir.

- İngiltere, Musul meselesinden karlı çıkabilmek ve Türkiye'nin Musul'a askeri harekâtını engelleyebilmek için **Şeyh Said İsyanını** ve **Nasturi İsyanını** destekledi. 5 Haziran 1926'da iki taraf arasında Ankara

Antlaşması imzalandı. (Türkiye'yi Tevfik Rüştü Aras temsil etmiştir.)

Maddeleri:

- Musul, Irak'a verilecek, Hakkari Türkiye'de kalacak.
- Musul petrol gelirlerinin %10'u, 25 yıl süre ile Türkiye'ye verilecekti.

NOT: Nasturi Ayaklanması, Haliç Konferansı, Şeyh Said İsyanı Musul meselesi ile ilgilidir.

NOT: Dış politikada yalnız kalan Türkiye **Sovyet Rusya** ile yakınlaşmış ve **17 Aralık 1925'te Türk-Sovyet Tarafsızlık ve Saldırmazlık Antlaşması** imzalanmıştır.

Fener Rum Patrikhanesi Sorunu (19 Mayıs 1925)

- Lozan'dan sonra Türkiye ile Yunanistan arasında çıkan sorunlardan biri de Patrikhane ile ilgili sorundur.
- Türkiye, 1924'te **Arapoğlu Konstantin**'in Başpapazlık'a atanmasından rahatsız olmuş ve Arapoğlu Konstantin'in mübadeleye tabi olduğunu belirtmiştir. Yunanistan'ın itirazı üzerine **Muhtelit Mübadele Komisyonu** sorunu görüşmüş ve Konstantin'in mübadeleye tabi olduğuna karar vermiştir. Bunun üzerine Yunanistan konuyu **Milletler Cemiyeti** ve **La Haye Adalet Divanı**'na götürmek istemiş, ancak Türkiye bu organların bu konuda yetkisiz olduğunu ileri sürmüştür.
- Sorun, Konstantin'in 19 Mayıs 1925'te görevden çekilmesiyle çözüme kavuşmuş ve yerine **Vasil Georgiades** seçilmiştir.

Nüfus Mübadelesi (Etabli) Sorunu (10 Haziran 1930)

- Bu sorun **Türkiye** ile **Yunanistan** arasında yaşanan bir sorundur.
- Lozan'a göre; Türkiye'deki Rumlarla, Yunanistan'daki Türkler karşılıklı olarak yer değiştirecekti (**Batı Trakya ve İstanbul'dakiler hariç**) Yunanistan, İstanbul'da daha fazla Rum nüfus bırakmak için yerleşme tarihine bakmaksızın İstanbul'daki bütün Rumların yerleşik (**Etabli**) sayılmasını istemiştir.
- İki devlet arasındaki anlaşmazlık Milletler Cemiyeti'ne götürülmüş. (MC'nin oluşturduğu Uluslararası Muhaceret Komisyonunun Başkanı **Nansen**) Anlaşmazlık burada da çözümlenememiştir. Sonunda Türkiye ile Yunanistan arasında 10 Haziran 1930'da yapılan Ankara'da yapılan **Ahali Mübadelesi Antlaşması** sonrasında çözümlenmiştir.

NOT: Mübadele işlemleri için **Mübadele ve İskan Bakanlığı**, temel ihtiyaçlar için **İaşe Müsteşarlığı** ve **Karma Komisyon** oluşturuldu

NOT: Türkiye'nin **Milletler Cemiyeti**'ne üye olmasında etkili olmuştur.

NOT: Türk-Yunan ilişkilerinin gelişmesi, Balkan Antantının kurulmasına ortam oluşturmıştır.

NOT: Yunan Başbakan'ı Venizelos 1934'te Nobel'e M. Kemali aday göstermiştir.

NOT: Türk-Yunan ilişkileri 1954 yılına kadar barış içinde sürdü. **Kıbrıs Sorununun** ortaya çıkması ile ilişkiler bozulmuştur.

1930-1939 Arası Dönem Türk Dış Politikası (2. Dönem)

- Türkiye, uluslararası alanda saygınlığını arttırmak ve bazı devletlerin yayılmacı politikalarına önlem almak amacıyla Türkiye'yi bölgesel ve ulusal ittifaklara üye olmaya yöneltmiştir.

Milletler Cemiyeti'ne Üye Olunması	18 Temmuz 1932
Balkan Antantı	9 Şubat 1934
Montrö Boğazlar Sözleşmesi	20 Temmuz 1936
Akdeniz Paktı	Ocak 1936
Sadabad Paktı	8 Temmuz 1937
Nyon Konferansı Ve Paktı	14 Eylül 1937
Hatay'ın (Sancak) Türkiye'ye Katılması	30 Haziran 1939

Milletler Cemiyeti'ne Üye Olunması (18 Temmuz 1932)

- Cemiyetin kurulmasını, I.Dünya Savaşı'ndan sonra toplanan Paris Barış Konferansı'nda ABD Başkanı Wilson istemiştir. Milletler Cemiyeti 10 Ocak 1920'de Cenevre'de kuruldu.
- Cemiyetin temel amacı ise, dünya barışının devamını sağlamak ve uluslararası anlaşmazlıkları çözmektir. Ancak daha çok, kurucu devletlerin çıkarlarını korumuştur.
- Türkiye, uluslararası ilişkilerde barışçı bir politika izlediği için İspanya'nın teklifi ve **Yunanistan**'ın desteği ile Milletler Cemiyeti'nin de daveti üzerine bu kuruluşa 18 Temmuz 1932'de üye olmuştur.

NOT: Milletler Cemiyeti'ndeki **ilk temsilcimiz Cemal Hüsnü Taray**'dir.

NOT: Türkiye, dünya barışına katkıda bulunmayı amaçlamıştır.

NOT: Boğazlar ve Hatay meselelerinin Türkiye lehinde çözülmesinde etkili olmuştur.

NOT: Milletler Cemiyeti, Türkiye Cumhuriyeti'nin üye olduğu **ilk uluslararası örgüttür**.

Vagon-List Olayı (22 Şubat 1933):

- Vagon-List Şirketi Osmanlı'dan beri demiryollarını işleten Fransız şirkettir. Şirket telefonda Türkçe konuşan memura Fransızca konuşması gerektiğini belirtilerek para ve işten uzaklaştırma cezası verilmesiyle yaşanan olaydır. Ayrıca “**Vatandaş Türkçe Konuş**” Kampanyası başlatılmıştır.

Razgard Olayı (20 Nisan 1933):

- Bulgaristan'ın Razgard bölgesinde bulunan Türk mezarlıklarının Bulgarlar tarafından tahrip edilmesiyle İstanbul'da bu olaylara tepki gösterilmiştir.

Balkan Antantı (9 Şubat 1934)

- II. Dünya Savaşı öncesinde İtalya ve Almanya'nın yayılmacı politika izlemesi ve silahlanması üzerine; Balkan devletlerinin sınırlarını güvence altına almak için kurdukları oluşumdur.

Nüfus Mübadelesinin 1930'da çözülmesi Balkan Antantının kurulmasında etkili olmuştur. Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında 9 Şubat 1934'te (Atina'da) kuruldu. Balkan Antantı ile Türkiye, Batı sınırlarını güvenlik altına almıştır. Antant üyeleri Boğazlar Konusunda Türkiye'yi desteklemiştir.

NOT: Bulgaristan, komşuları ile aralarında sınır problemi olması ve yayılmacı politikası nedeniyle Arnavutluk'ta İtalya'dan çekindiği için bu antanta üye olmamıştır.

NOT: Balkan Antantı, II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla geçerliliğini yitirmiştir.

Montrö Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)

Boğazlar sorunu:

- İlk kez 1833 Hünkâr İskeleyi Antlaşması ile ortaya çıktı.
- 1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi ile uluslararası bir sorun haline geldi.
- Boğazların yönetimi, Lozan'a göre Türkiye'nin başkanlığında uluslararası bir komisyona bırakılmıştı. (Diğer üyeler; İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya)
- Ancak dünya barışını tehdit eden bazı gelişmeler (**Japonya'nın Mançurya'yı, İtalya'nın Habeşistan'ı işgali ve Almanya'nın Ren bölgesine asker sokması gibi yayılmacı politikalara sahip olmaları**) **Boğazların silahsız ve askersiz olması** gibi nedenlerle Türkiye, Milletler Cemiyeti'ne başvurarak, Boğazların idaresinin tamamen kendisine verilmesini istedi. “**Rebus Sicstantibus**” (Şartların değişmesi)

Montrö'ye Katılan Devletler: İngiltere, Fransa, Sovyetler birliği, Japonya, Yunanistan, Yugoslavya, Türkiye, Bulgaristan

Montrö Heyeti: Tevfik Rüştü Aras (Dışişleri bakanı-Heyet Başkanı) Fethi Okyar (Londra Elçisi) Suat Davaz (Paris elçisi)

Sözleşmenin Maddeleri:

- Lozan'da kurulan Uluslararası Boğazlar Komisyonu kaldırılarak yönetim Türkiye'ye bırakılacaktır.
- Boğazların iki yakası Türkiye tarafından silahlandırılacaktır.
- Yabancı ticaret gemilerinin Boğazlardan geçişi serbest olacaktır.
- Türkiye, kendisinin taraf olduğu savaşlarda Boğazları kapatabilecektir.
- Savaş gemilerinin geçişi, savaş ve barış zamanına göre belli şartlarda olacaktır.

NOT: Türkiye, Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Boğazlarda tam hâkimiyet sağlamış ve Misakı Milliye uygun şekilde bu sorun çözümlenmiştir.

- Atatürk, Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile ilgili olarak; “**Tarihte birçok defa tartışma ve ihtiras sebebi olan Boğazlar, artık tam anlamı ile Türk egemenliği altında, yalnız ticaret ve dostluk ilişkilerinin ulaşım yolu hâline gelmiştir.**” demiştir.

NOT: Rusya ile ilişkiler bozulurken, İngiltere ile yakınlaşma gerçekleşmiştir.

NOT: Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki etkinliği artmıştır

NOT: İtalya görüşmelere katılmamasına rağmen 2 Mayıs 1938 de antlaşmayı imzalamıştır.

Akdeniz Paktı (1936)

- **İtalya**’nın Akdeniz’deki saldırgan politikası karşısında, ilk olarak **İngiltere** ve **Fransa** arasında Ocak 1936’da imzalanan sözleşmedir. Pakta **Türkiye, Yunanistan** ve **Yugoslavya** da katılmıştır.

NOT: Akdeniz Paktı, **Türk-İngiliz** ilişkilerinde de bir dönüm noktası olmuş, iki ülke arasında yakınlaşmayı sağlamıştır.

Sadabad Paktı (8 Temmuz 1937)

- 1935’te İtalya’nın Habeşistan’a saldırması Doğu Akdeniz’de ve Ortadoğu’da güvenliği tehlikeye düşürmüştür. Bu durum karşısında Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Sadabad Paktı (Tahran’da) imzalanmıştır. Antlaşma ile bölgede barış ve güvenliğin sağlanması amaçlanmıştır.

Önemi: Türkiye, Sadabad Paktı ile Doğu sınırını güvenlik altına almıştır.

NOT: Suriye, Türkiye ile arasındaki “**Hatay Sorunu**” ve Irak ile yaşadığı sınır sorunları nedeniyle bu pakta katılmamıştır..

NOT: Sadabad Paktı, 1980 İran-İrak savaşıyla dağılmıştır.

NOT: Balkan Antantı savunma ittifakıdır. Sadabat Paktı ise Dostluk antlaşmasıdır.

Nyon Konferansı ve Paktı (14 EYLÜL 1937)

- **İngiltere, Bulgaristan, Mısır, Fransa, Yunanistan, Romanya, Türkiye, SSCB ve Yugoslavya** arasında, İsviçre Nyon’da 14 Eylül 1937’de Akdeniz güvenlik antlaşması imzalanmıştır.
- Atatürk bu konuda; “**Topraklarımızda gözü olan İtalya’ya karşı kuvvetli devletlerin yanında olmak menfaatimiz icabıdır.**” demiştir.

Hatay’ın (Sancak) Türkiye’ye Katılması (30 Haziran 1939)

- Hatay, TBMM ile Fransa arasında 20 Ekim 1921’de imzalanan Ankara Antlaşması’na göre Fransa himayesinde özerk bir yapıya sahip olmuştur.
- Fransa, Alman tehdidi nedeniyle Avrupa politikasına ağırlık vermek zorunda kalınca 1936’da Suriye’deki manda yönetimine son verince Hatay Sorunu tekrar ortaya çıkmıştır.
- 1937 de MC Hatay’da incelemeler yaparak Türkleri destekleyen rapor yayınladı (**İsveçli Sandler Raporu**)
- Hatay’da Milletler Cemiyeti gözetiminde yapılan seçimler sonucu **2 Eylül 1938’de Bağımsız Hatay Cumhuriyeti** kuruldu.
- ✓ Cumhurbaşkanlığına Tayfur SÖKMEN,
- ✓ Meclis Başkanlığına Abdülğani Türkmen,
- ✓ Başbakanlığına Abdurrahman MELEK seçildi.
- Yaklaşık 10 aylık bağımsızlıktan sonra **30 Haziran 1939’da Hatay Milli Meclisi Türkiye’ye katılma kararı almış, 5 Temmuz 1939’da da Türk ordusu Hatay’a girmiştir.**

Önemi :

1-Hatay’ın Türkiye’ye katılması ile Türkiye-Suriye sınırı çizildi.

2-Hatay, Misak-ı Milli kararları doğrultusunda sınırlarımıza dâhil edilen son toprak parçasıdır.

NOT: M. Kemal, Hatay'ın anavatanına katılması için çok mücadele etmiş ancak bunu görmeye ömrü yetmemiştir. **Kırk asırlık Türk yurdu, düşman eline bırakılamaz** ve **“Şahsi meselem”** diyerek ilerde Hatay'ın ana vatana katılacağını belirtmiştir.

NOT: M. Kemal **“Asım Us”** takma adıyla Vakit (Kurun) gazetesinde 5 gün yazı yazdı.